

VERSLAG

DER

**BOEKBEOR
DEELING**

OVER 1916

DOOR DE

COMMISSIËN VAN „JACHIN“

ONDER REDACTIE VAN

J. P. TAZELAAR

BIBLIOTHEEK

THEOL. UNIVERSITEIT

OUDESTRAAT 6, KAMPEN

E. J. BOSCH I_bzN.

-- NIJVERDAL 1916.

BIBLIOTHEEK THU-KAMPEN

1111111 11

0034 5081

Leden der Commissiën voor de Boekbeoordeeling.

a. De leden van het Hoofdbestuur

PROF. DR. F. W. GOSHEIDE te *Amsterdam*, Voorzitter. D. MULDER te *Zierikzee*, 2e Voorzitter. P. ORANJE te *Amsterdam*, 1e Secretaris. Ds. J. P. TAZELAAR te *Weesp*, 2e Secretaris. P. KOSTER te *Valthermond*, Penningmeester. Ds. J. N. LINDEBOOM te *Zeist*. A. VERLEUR te *Watergraafsmeer*,

b. De H.H. Predikanten:

Ds. J. DOUMA te *'s-Gravenhalte*.
Ds. A. DE GEUS te *Lemmer*.
Ds. A. DENHARTOCH te *Apeldoorn*, Ds. E. C. B. VAN HERWERDEN te *Rhoon*. Ds. C. LINDEBOOM te *Amsterdam*. Ds. D. POL te *Vlissingen*. Ds. G. RENTING te *Winterswijk*. Ds. W. SIEDERS te *Vlaardingen*. Ds. J. A. TAZELAAR te *Haarlemmermeer*. DR. B. WIELENGA te *Amsterdam*. Ds. G. WIELENGA te *Rotterdam*.

c. De H.H. Onderwijzers

A. BOOT, Hoofd eener school te *Groningen*.
J. BUIKEMA, Onderwijzer m. H. A. te *Hoogeveen*. J. A. DELHAAS, Hoofd eener school te *Groningen*. A. JONKMAN, Hoofd eener school te *Amsterdam*.
J. SCHAAP Hz., Directeur eener kweekschool te *Leiden*. C. STAAL Pz., Hoofd eener school te *Tiel*. J. STAAL Pz., Hoofd eener school te *Aalten*. J. A. G. DE WAAL, Hoofd eener school te *Kampen*. D. VAN WILCK, te *Ajeldoorn*. J. C. WIRTZ Cz., Districts-Schoolopziener te *Groningen*.

Elke commissie bestaat uit 3 personen.

Ieder lid der Commissie ontvangt een exemplaar van de ter beoordeeling ingezonden boekjes, en zendt zijn recensie op het daartoe verstrekte formulier bij den 2den Secretaris in, die daaruit het Verslag der Boekbeoordeeling opstelt.

Een boekje wordt goed- of afgekeurd, al naar gelang er twee of, drie stemmen voor of tegen zijn.

Moderne lijnen op het gebied der Zondagsschool.

Schier op alles doet zich de druk gevoelen der zware tijden, die wij beleven. Allerwege is in elk handelsartikel schaarsheid en duurte. Doch ten opzichte der Zondagsschoollektuur is dat zoo niet. Nu de Decembermaand in het land komt, is zij er weer in even grooten getale als voorheen. En wát ook duurder werd, de boekjes voor de uitdeeling op het Kerstfeest zijn tegen dezelfde gunstige voorwaarden als altijd te bekomen. Wij spreken daarover niet alleen onze blijdschap uit, maar brengen daarvoor aan de Heeren Uitgevers ook onzen hartelijken dank.

De Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging „JACHIN" heeft het genoegen, weder het verslag der Boekbeoordeeling aan de Afdeelingen en Leden aan te bieden en aan al wie belangstelt in goede lectuur voor de jeugd.

De Heeren G. F. CALLENBACH te *Nijkerk*, J. M. BREDÉE te *Rotterdam*, W. KIRCHNER te *Amsterdam*, F. P. D'Huy te *Middelburg* en E. J. BOSCH te *Nijverdal* zonden ons welwillend hun nieuwe Zondagsschooluitgaven toe.

Naar gewoonte gaan ook thans aan de recensies eenige Algemeene Beschouwingen vooraf. En wel over *Moderne lijnen op het gebied der Zondagsschool*.

Als wij ditmaal in onze Algemeene Beschouwingen deze gedachte op den voorgrond stellen, sluiten wij ons daarmede aan bij onze laatst gehouden Algemeene Vergadering. De Zondagsschoolcommissie van Zuid. Iaren gaf in een duidelijk gesteld en voorbeeldig toegelicht voorstel den wensch te kennen, dat „JACHIN" zich uitspreken zou tegen de oprichting van den Kerstboom en het uitreiken van geschenken, met name van speelgoederen.

Dat een dergelijke vraag door hen op onze Jaarvergadering werd gedaan, had zijn oorzaak in het feit, dat ook nog „op onze erve" voorstanders daarvan worden gevonden. Er was hun ook één geval bekend, dat op het Zondagsschoolfeest speelgoed werd uitgereikt. De ouders en de kinderen hadden dit liever dan boekjes en waren bereid gevonden, zelfs een flinke bijdrage voor dit doel te geven,

Naar onze meening zijn de broeders nog te bescheiden geweest in hun voorstelling. Herhaaldelijk toch hebben wij brieven ontvangen, waarin ons oordeel gevraagd werd over het planten van een Kerstboom op het Zondagsschoolfeest. Daarbij werd dan opgemerkt, dat zulk een lichtboom het feest opluisteren zou, en een middel kon zijn, om meer belangstellenden tot het Kerstfeest te lokken. De zaak staat dus ernstiger dan de broeders in Zuidlaren zich voorstelden. Zij drukten zich uit, dat er ten dezen onder ons nog min of meer voorstanders waren, maar het feit is: dat de gedachte bij meerderen ingang gaat vinden, om de Kerstfeestviering op te luisteren met een Kerstblom en de vreugde der kinderen te verhoogen door hun, in plaats van een boekje, speelgoed te geven.

Het verblijdt ons zeer, dat de Algemeene Vergadering eenstemmig heeft verklaard, daartegen ernstig bezwaar te gevoelen. Met nadruk heeft „JACHIN” volle adhaesie gehecht aan het woord in de toelichting van het voorstel uitgesproken: „Laat ons niet mee afdrijven met den stroom, maar welbewust ons verzetten tegen het opgaan in de moderne lijnen”.

Een kloek woord, waarvoor wij de broeders ook thans onzen hartelijken dank betuigen.

Dat wij in het Verslag der Boekbeoordeeling hiervan melding maken, kan niemand bevreemden. 't Is hier volkomen op zijn plaats.

Ook in de boekjes, die jaarlijks met het oog op de Kerstfeestviering der Zondagsscholen verschijnen, komt de Kerstboom al meer voor. Op menig plaatje ziet gij een lichtboom afgebeeld. Steeds hebben wij onomwonden uitgesproken, dat deze ons een sta-in-den-weg is. Het dweepen met den Kerstboom neemt al grooter afmeting aan. Niet alleen in salons dringt de denneboom binnen, maar ook in de woning der eenvoudigen verovert hij zich een plaats. Menschen, die nooit ter kerk gaan, hebben op de Kerstdagen een boom met lichtjes en geschenken. Daaromheen zet zich dan de heele familie, vroolijk en blijde. Avond aan avond vermaakt men er zich mede.. Wie heden zelf een boom - plantte, gaat morgen naar familieleden om daar dezelfde vreugde weer te genieten.

Aan dat al meer importeeren van dien denneboom werkt de kinderlectuur mede, zoo daarin als het glanspunt van het Kerstfeest het branden van den lichtboom geschetst wordt. Ook dit jaar neemt hij met zijn schitterende lichtjes en rijke geschenken in menig boekje een breede plaats in.

Nu is echter om deze reden door „JACHIN” nooit een boekje terzijde gelegd, evenmin als alleen om het gebruik van het woord Heer”, in plaats van „Heere”, ooit een boekje door ons werd afgekeurd. Toch durven wij beweren, dat gewoonlijk deze beide dingen een zeker stem-

pel op een boekje drukken. We zeggen *gewoonlijk* - niet altijd. Als in een vertelling met zooveel omhaal van woorden over den Kerstboom wordt gehandeld, komt in zulk een verhaal de groote Kerstgebeurtenis, de onuitsprekelijke gave Gods in Zijn Zoon Jezus Christus, dikwijls minder tot haar recht. De eigenlijke beteekenis van het feit, dat de oorzaak is van de groote blijdschap, wordt daardoor, misschien onbedoeld, maar toch metterdaad in de schaduw gesteld.

In de Gereformeerde Zondagsschool, dit moet hoe langer hoe meer in ons besef vast staan, past geen Kerstboom. Deze is het pronkstuk van de feestviering der Moderne Zondagsschool. Hij is het meest in eere juist in kringen, waar men met de groote Kerstgedachte geheel gebroken heeft.

Wie nu meent, de feestviering door zulk een boom op te luisteren, vergist zich geheel. Die denneboom brengt veeleer een ernstig gevaar mede, om uw feest ten eenenmale te ontluisteren. Gij moogt er dan uitwendig hel-schitterenden glans bij hebben ontstoken, gij dooft echter daarmee allicht de innerlijke heerlijkheid eener rechte Kerstfeestviering.

Wie eenmaal op het glibberig pad den voet zet, om door uiterlijke lokmiddelen zijn Zondagsschool te sterken, zal ervaren, dat hij deze schoone stichting tot in den grond bederft.

De praktijk der Moderne Zondagsschool bewijst dit. Op vele plaatsen, waar de Kerstboom vroeger in eere was, heeft men thans daaraan niet meer genoeg. Daar komt de tooverlantaarn er reeds bij. 't Is alleszins begrijpelijk. Wie aan het zienlijke zich hecht, wil liefst een tableau vivant. En dan wint de tooverlantaarn het nog van den lichtboom. Het zal ons niet verwonderen, of men krijgt straks ook Kerstfeestvieringen met den boom plus de bioscope. Deze overtreft dan weer den tooverlantaarn.

Zulk een Kerstfeestviering druischt geheel in tegen den diepen ernst der Heilige Schriftuur. De Christus Gods toch kwam op aarde, om verlorenen van zonde en dood, van duivel en hel te verlossen. Dien ontzettenden ernst van Bethlehems kribbe moogt gij *niet* verkeerden in een tafereeltje van uiterlijke pret.

Waar de Kerstboom ingang vond, zijn vanzelf ook de geschenken en speelgoederen in eere. Wie kan zich zoo'n boom zonder deze denken ?

Indien wij ook maar eenigszins dezen weg opgaan, boet onze Zondagsschool haar wezenlijk karakter en haar eigenlijk doel daarbij ten eenenmale in. Daarmee toch brengt gij de woelige drukte van St. Nicolaas op uw Kerstfeest, vermengt gij het Christelijke met wat van de wereld is.

De Zondagsschool als middel bij uitnemendheid in den dienst der Evangelisatie moet *een geestelijk* karakter dragen. Door den Kerstboom

met zijn geschenken veruitwendigt gij haar en trekt haar steeds meer in het stoffelijke.

Dan toch wordt de Zondagsschool al meer een inrichting, die bezocht wordt, om wat te krijgen. Menig ouder zal er op gaan speculeeren. Wie dan de meeste geschenken en het mooiste speelgoed uitrekt, heeft de clandestie.

Het geschenk behoort bij de Kerstfeestviering. Dit stemmen wij toe. Doch onder een bepaalde reserve. Die geschenken hebben voor ons besef tweërlei karakter. Zij zijn een gepast blijk van erkentelijkheid voor ijverig leeren en getrouw schoolbezoek. Bovendien hebben zij ook een symbolische beteekenis. In Christus is voor arme en ellendige zondaren een hoorn der zaligheid opgericht. Aan de komst van Christus hebben wij te danken niet alleen de redding der ziel, maar ook alles, wat zonnestraaltjes werpen kan over ons leven.

Er moet echter goede zorg worden besteed, zowel ten opzichte van de keuze der geschenken, als van de wijze der uitdeeling. Wij achten alleen zulke geschenken gepast, die aan het geestelijk karakter der Zondagsschool zich aansluiten, daarmede verband houden. Dit doet het aanbieden van een tol of een bouwdoos niet, wèl van een boek en een kleedingstuk.

In het algemeen gelde als regel, dat het uitreiken van geschenken met mate en voorzichtigheid behoort te geschieden. Al te milde uitdeeling werkt ontaardend op de Zondagsschool. Dat maakt haar een instituut van halen, hebben en houden. Hier is inderdaad de zieke-plek van het Zondagsschoolwezen, die ernstige behandeling eischt.

Wij hebben welbewust ons te verzetten tegen het opgaan in de moderne lijnen. Toch behooren wij zoo veel mogelijk te voorkomen, dat men ons de kinderen ontfutselt. Het zou evenwel een averechtsche methode zijn, het verkeerde te willen bestrijden, door het zelf toe te passen. Dan redt gij uw Zondagsschool niet, maar glijdt ge met uw tegenstanders al verder af.

Wij verwijzen hier naar de ernstige woorden door DR. KUYPER gesproken „En daarom neem weg, weg uit de kerke Christi dat spelen met het heilige! Dat misbruik van het heiligste en teederste, dat de aarde ooit aanschouwd heeft, om er „een genotvollen avond" van te hebben, en zich als in een sagekring te verliezen. Neen, gij zult het heilige heilig houden, of de zegen ervan wordt verbeurd." ¹⁾

Als wij het pleit voeren voor het uitreiken van boeken en boekjes op het Kerstfeest, doen wij zulks, omdat hiermede het wezenlijk belang der

¹⁾ DR. A. KUYPER, *In den Kerstnacht*, pag. 4,

Zondagsschool gemoeid is. Terecht werd in De Amsterdammer" opgemerkt dat nog heden de invloed der Zondagsscholen op het volksleven voor een belangrijk deel aan de zoogenaamde Kerstboekjes te danken is". Wij zien in de uitdeeling dezer Zondagsschoolliteratuur een kostelijk middel, om het Evangelie te brengen in vele huisgezinnen, die totaal van God en Zijn Woord vervreemd zijn. Bieden de kinderen een sleutel tot de huisgezinnen ; door de Kerstboekjes, om ze nu maar met dezen algemeenen naam te benoemen, kunt gij ook de ouders bereiken. Wie de gelegenheid had dit eenigszins na te gaan, weet, dat de boekjes, welke de kinderen in huis brengen, meestal gaarne ook door de oudere huisgenooten gelezen worden. De grens tusschen hetgeen rijperen van jaren en anderen past, is op het terrein der letterkunde niet zoo gemakkelijk te trekken. Een goed kinderboek is waard ook door groote menschen te worden gelezen.

Als nu deze Zondagsschoolliteratuur, die hoe langer hoe meer een wereldje op zich zelf gaat vormen, van zoo grooten en vèr-reikenden invloed is, kan bij de Schrijvers en Uitgevers er niet ernstig genoeg op worden aangedrongen, deze materie toch met grooten ernst te behartigen. Wij mogen hier een woord van hulde niet achterwege laten, met name aan de Heeren CALLENBACH en BREDÉE, die in het algemeen goede keur oefenen over wat bij hen ter perse gelegd wordt. Er zijn ook thans kostelijke boekjes verschenen, waarvan de lectuur tot zegen kan zijn.

Het groot gewicht der zaak leidt er ons toe, hier, naar aanleiding der collectie, welke dit jaar weer is aangeboden, enkele opmerkingen te maken.

Wat wij bescheidenlijk, doch ernstig in 't midden willen brengen, komt hierop neer, dat ook onze Christelijke Uitgevers bij de keus van hun Zondagsschoolboekjes welbewust tegen de moderne lijnen ook op dit terrein hebben te waken. Wat wij in verschillende boekjes hebben ontmoet, geeft ons aanleiding tot deze opmerking.

Vóór wij enkele bijzonderheden noemen, willen wij trachten te voorkomen, misverstaan te worden. Het komt niet in ons op, uitsluitend positief Gereformeerde lectuur te verlangen. Dat ware hoogst eenzijdig. Wij hebben óók oog voor de wenschen van anderen en weten die naar behooren te waardeeren. Ook willen wij volstrekt niet, dat alle boekjes even zwaar op de hand zullen zijn. Neen, wij zouden het streng afkeuren, als de Kerstboekjes ook maar in eenig opzicht preke-boekjes werden.

Maar tegen al wat de boekjes naar de moderne lijnen doet kronkelen, achten wij te moeten waarschuwen. Voor wie moderne en modern-getinte lectuur, ook voor kinderen, wenscht, is een onafzienbare overvloed voorhanden. Zie de letterkundige jaarboeken maar in. Kolom na kolom in compressen druk is er mede gevuld. Tusschen moderne en-wereldsche literatuur is

de grens dikwijls moeilijk te vinden. Half of drie kwart moderne boekjes uit te geven, is niet een voldoen aan een bestaande behoefte ; dat lijkt ons veeleer water naar de zee dragen.

Onze bedoeling is alzoo, te pleiten voor Christelijke lectuur, gedrenkt met den geest van Gods Woord. En dat daarbij waarlijk Gereformeerde boekjes voor ons bovenaan staan, billijkt ieder, die ook anderer beginselen weet te waardeeren.

Er komt onder de nieuwe uitgaven een boekje voor, dat tot titel draagt Een Kerstspreekje. Wij konden onze oogen in het eerst haast niet gelooven, toen wij dit opschrift lazen. De denkbeelden „Kerst" (Christus) en „spreekje" liggen voor ons besef zóó ver uit elkaar, dat wij de verleiding nauwelijks konden weerstaan, om dit boekje ongelezen ter zijde te leggen.

In de moderne kinderlectuur wemelt het van Dichterspreekjes en sprookjesachtige verhalen. Daar wordt met het sprookje gedweept.

AGATHA SNELLEN oordeelt, dat het in de mooie wereld van kinderen, die kleine droomwezens, tehuis hoort. Het sprookje en het kind", zoo schrijft zij, „behooren bij elkander! Moge er niemand gevonden worden, zoo dwaas en zoo' wreed, die twee van elkander te willen scheiden." ¹⁾

Over de waarde van het sprookje in de kinderliteratuur zullen wij nu niet spreken. Wij zouden echter er niet heel veel woorden voor behoeven te bezigen, en konden volstaan met de opmerking: wij hebben aan de fantasie-vertellingen al meer, dan genoeg. De sprookjes kunnen veilig achterwege blijven.

Maar een combinatie als ons in het Kerstspreekje geboden wordt, wekt bij ons niets dan weezin. Enkele verzen uit het Kerstverhaal ingeweven tusschen een sprookje van duiven, vossen, konijnen, raven, engelen, visschers en herders waarlijk, wij hebben er ons over verbaasd, dat een Christelijk Uitgever zoo'n mat en in strekking geheel verkeerd boekje aan de markt brengt. Ons dunkt, zelfs menig vrijzinnige Zondagsschool zal het als onbruikbaar ter zijde leggen. Dit is vermenging van het heiligste met het meest onbeduidende. Een Kerstverhaal, waarin witte duiven de hoofdfiguren zijn! Hoe is 't mogelijk! Zulk een ding is in den catalogus van een Christelijk Uitgever allerminst op zijn plaats.' Nu weten wij wel, dat in een zak met zilverstukken licht een valsche gulden insluit, hij hoort er evenwel niet in. En wij beklagen hem, in wiens hand hij terecht komt.

Doch er zijn ook nog andere verschijnselen, die ons aan de moderne lijnen doen denken.

¹⁾ Onze kinderen en hun boeken, Museum voor ouders en opvoeders, bladz. 23.

de grens dikwijls moeilijk te vinden. Half of drie kwart moderne boekjes uit te geven, is niet een voldoen aan een bestaande behoefte ; dat lijkt ons veeleer water naar de zee dragen.

Onze bedoeling is alzoo, te pleiten voor Christelijke lectuur, gedrenkt met den geest van Gods Woord. En dat daarbij waarlijk Gereformeerde boekjes voor ons bovenaan staan, billijkt ieder, die ook anderer beginselen weet te waardeeren.

Er komt onder de nieuwe uitgaven een boekje voor, dat tot titel draagt Een Kerstspreekje. Wij konden onze oogen in het eerst haast niet gelooven, toen wij dit opschrift lazen. De denkbeelden „Kerst" (Christus) en „spreekje" liggen voor ons besef zóó ver uit elkaar, dat wij de verleiding nauwlijks konden weerstaan, om dit boekje ongelezen ter zijde te leggen.

In de moderne kinderlectuur wemelt het van Dichtersprookjes en sprookjesachtige verhalen. Daar wordt met het sprookje gedweept.

AGATHA SNELLEN oordeelt, dat het in de mooie wereld van kinderen, die kleine droomwezens, tehuis hoort. Het sprookje en het kind", zoo schrijft zij, „behooren bij elkander ! Moge er niemand gevonden worden, zoo dwaas en zoo' wreed, die twee van elkander te willen scheiden." ¹⁾

Over de waarde van het sprookje in de kinderliteratuur zullen wij nu niet spreken. Wij zouden echter er niet heel veel woorden voor behoeven te bezigen, en konden volstaan met de opmerking: wij hebben aan de fantasie-vertellingen al meer, dan genoeg. De sprookjes kunnen veilig achterwege blijven.

Maar een combinatie als ons in het Kerstspreekje geboden wordt, wekt bij ons niets dan weerzin. Enkele verzen uit het Kerstverhaal ingeweven tusschen een sprookje van duiven, vossen, konijnen, raven, engelen, visschers en herders waarlijk, wij hebben er ons over verbaasd, dat een Christelijk Uitgever zoo'n mat en in strekking geheel verkeerd boekje aan de markt brengt. Ons dunkt, zelfs menig vrijzinnige Zondagsschool zal het als onbruikbaar ter zijde leggen. Dit is vermenging van het heiligste met het meest onbeduidende. Een Kerstverhaal, waarin witte duiven de hoofdfiguren zijn! Hoe is 't mogelijk! Zulk een ding is in den catalogus van een Christelijk Uitgever allerminst op zijn plaats.' Nu weten wij wel, dat in een zak met zilverstukken licht een valsche gulden insluit, hij hoort er evenwel niet in. En wij beklagen hem, in wiens hand hij terecht komt.

Doch er zijn ook nog andere verschijnselen, die ons aan de moderne lijnen doen denken.

¹⁾ Onze kinderen en hun boeken, Museum voor ouders ca opvoeders, bladz. 23.

in sommige boekjes wordt gesproken van helpende genade. „Goed oppassen is daar de boodschap. In andere wordt de zonde wel als een leelijk ding geschetst - maar niet als schuld voor God. Van spijt en vergeven wordt door de schrijvers wel gesproken, maar van schuldtoelating door het bloed des kruises wordt menigmaal zelfs niet gerept. Ook is schuld niet goed te maken, met iets te geven aan hen, die wij eerst kwaad bejegenden. In een ander boekje troffen wij de uitdrukking „saai kerk" aan, zonder dat daarover een woord van afkeuring werd gezegd. En zeer te veroordeelen is de uitspraak : „In het kerkgaan zit het ook niet." Wij hebben bedenking tegen allen eigenwilligen godsdienst, waarvan de Schrift zegt, dat hij bij God niet in eenige waarde is. Maar wij breken evenzeer den staf over onnatuur en gemaakte godsdienstigheid.

In al deze dingen ligt het gevaar van het afbuigen naar de moderne lijn. Er doet zich in de kinderlectuur der latere tijden een scherpe en pijnigende tegenstelling op. Deze, dat enerzijds de waarheden, die God in zijn Woord ons heeft geopenbaard, vaag en nevelachtig als in half donker wegschuilen, en anderzijds, dat in scherpe lijnen en levendige kleuren verschillende jongensstreken geteekend worden. Velen vinden zoo'n geest van „springlevende ondeugd" leuk en jolig, wij achten dat zulke tooneeltjes de tinteling van brandnetels in een boek brengen.

Zulke tafereelen mogen in de Modern-realistische kinderboeken geliefd zijn, wij zien er een ernstig gevaar in.

Dat realistische wordt blijkens de beschrijving, die wij daarvan aantreffen in *Eigen Haard*, geteekend als „een zuivere weergave van_ het leven, zonder phantastische romantiek, zonder eenzijdig pessimistischen levenskijk van den schrijver, zonder valsche woordpralerij, zonder schijnheilige braafheid, en óók zonder de grofheid, die men door de ervaring geleerd, onwillekeurig aan het begrip van dit woord ingaan verbinden". ¹⁾

Wij zien in zulk realisme slechts ernstig gevaar. Het doet vonken spatten, die in het jongenshart de werking hebben als het vuur op het kruit.

Wij hebben een ander realisme op het oog. Wij vragen voor onze Zondagsschoolleerlingen boekjes, die hen wijzen op het ééne noodige; die hun de waarheden uit het Woord Gods als gouden appelen aanbieden in de zilveren schaal van een bevattelijke en levendige vertelling. Wij wenschen boekjes, waarvan het geloof in Christus staat in het centrum van het verhaal, als het eenige middel ter behoudenis des zondaars. Boekjes, die er met ernst op wijzen, dat wij tegen God hebben gezondigd, en dat wij door het bloed van Christus alleen weer met God in verzoende betrekking kunnen komen.

Ook bij de boekjes, die een Christelijken geest ademen, is veelal in

¹⁾Zie: *Eigen Haard*. No. 35, 1916, bladz. 700.

het stuk der bekeering een geheel verkeerde voorstelling. Gewoonlijk komt de bekeering daarin voor als iets onverwachts, als iets, dat een zeer snel verloop heeft. Een treffende ontmoeting, een indrukwekkende gebeurtenis is aanleiding, dat een zondaar eensklaps een bekeerde is geworden. Dit is niet overeenkomstig de voorstelling, welke de Schrift ons van de bekeering geeft. Zij teekent ons deze steeds als een vrucht, die langzaam groeit en rijpt. De kinderlectuur daarentegen bemint in het stuk der bekeering gemeenlijk den methodistischen tooverslag".

Wij begeeren voor onze Geref. Zondagsscholen boekjes, die het licht der heilige beginselen van het Woord Gods helder doen stralen over het leven van hoofd en hart en over al de maatschappelijke verhoudingen, waarmede de jeugdige lezers straks zullen te doen krijgen.

Wij vragen niet om leuke en prettige verhalen ; wèl om boekjes, die aangenaam lezen door een goeden stijl en vlottenden verhaaltrant. Het denkbeeld „prettig" is ons op het terrein der Zondagsschool contrabande. Het ligt op de lijn der moderne, niet op die der Geref. Zondagsschool. De modernen stellen zich den Zondagsschoolonderwijzer gaarne voor als een man, die iets prettigs, komt vertellen, en wien men het kan aanzien, dat hij er zelf pret in heeft. ¹⁾ Hier wordt het Evangelie niet een den -mensch ontdekkende, troostende en reddende, maar een hem streelende boodschap. Zonder van zonde en schuld te gewagen, roept hij den kinderen toe: De Heere Jezus heeft u lief". Weg met dit denkbeeld van prettig; 't is in strijd met den strengen eisch der heilige waarheden. Het doet ons denken aan den modernen predikant, die zelfs op het Kerstfeest niets beters wist te doen, dan iets uit een boek voor te lezen, getiteld het „Poppenland". "

Weg met al dat vage en nevelachtige, dat verward inplaats van ontdekt. Boekjes, die in het algemeen Christelijke hun kracht zoeken, zijn ons te zwak. In plaats van geringschatting van de geloofswaarheden, in onze belijdenis neergelegd, moeten wij er naar staan, in woord en geschrift het Evangelie der genade Gods in Christus getrouw en zuiver voor te stellen. Geen verminkt en verwaterd Evangelie kan den mensch, ook niet het kind, hulpe bieden.

Opmerkelijk is, dat bij de modernen zelf het besef gaat levendig worden, dat de zucht naar nieuweheid en variatie, en het beleggen van gezellige samenkomsten hoogst bedenkelijk is. Er komt ook in de moderne kringen een streven naar strenger geschoold geloofsleven. ²⁾ Men roept om een actief Godsdienstig bewustzijn, natuurlijk van vrijzinnigen stempel. Deze ombuiging der moderne lijn heeft ons inderdaad

¹⁾ Zie Dr. A J VAN OORT. Voor Zondagsschool en huisgezin. ²⁾ Zie „Algemeen Handelsblad" van 28 Oct. j.l.

zeer veel te zeggen. Zij toont, dat de modernen met hun idealen beschaamd zijn uitgekomen. Dit moet ons opwekken, ons steeds nauwer te binden aan het Woord onzes Gods. Nadrukkelijk zegt R. CASIMIR „Na den tijd der negatie willen wij nu de affirmatie, de levensbevestiging in een bepaalde richting. Bij steeds meerderen uit zich de behoefte aan een vaste levensovertuiging". ¹⁾ Al te veel is men een speelbal geweest van allerlei wisselende invloeden.

Wat wij voor onze kinderen moeten wenschen is, dat zij leeren, vast in de schoenen te staan tegenover de verleiding, die steeds van allen kant op hen aankomt. Welnu, die vastheid van levensovertuiging en van levensgang wordt niet verkregen door de zig-zag-lijnen der moderne opvattingen, maar alleen door de duidelijke lijnen van het Woord Gods. Als onze auteurs van kinderlectuur zich aan deze lijn houden, zullen zij vruchtbaar werk leveren, dat onder 's Heeren zegen velen ten goede komen zal, die in hun wankelen vragen naar steunsel, naar iets, waar zij voor hun hart en voor hun gansche leven wat aan hebben.

Uitgaven van G. F. CALLENBACH te Nijkerk.

't Was nog in het midden van den zomer, toen wij uit Nijkerk reeds een groot pakket nieuwe Zondagsschoolboekjes ontvingen. Ondanks alle oorlogswee, is de heer CALLENBACH weer met zijn 45-tal nieuwe uitgaven op het appèl. De heele reeks vertoont het kenmerk, dat in elk opzicht goede keur en nauwlettende zorg aan zijn boekenindustrie wordt gewijd.

In de eerste plaats spraken wij van de goede keuze ten aanzien der boekjes. Het verblijdde ons, dat de kinderlectuur ditmaal geen oorlogstooneelen beschrijft. Het hart der menschen wordt door het bittere wee van den wereldkrijg al genoeg gepijnigd; wij vonden het gelukkig, dat deze zich niet weerspiegelt in de boekjes voor de jeugd.

Het zijn zoogenaamde „stille boeken", die nu worden aangeboden (met uitzondering van slechts één, dat bij den heer BREDÉE het licht zag). Ook het groote publiek wordt de oorlogstafereelen moede; het verlangt naar rustgevende en aan vrede herinnerende geschriften, na den springvloed van oorlogslectuur.

Ook thans is de verhouding der historische verhalen, vergeleken met de fantasievertellingen in de minderheid, Wij hopen nog altijd, dat dit anders zal worden. Als de heer J. W. GERHARD vraagt : „Kunnen historische verhalen goed zijn voor kinderen ?" dan antwoorden wij zonder

aarzelen : Voor de oudste leerlingen achten wij ze de beste, wijl daardoor hoofd en hart worden gesterkt.

Wij hebben hoop, dat het volgend jaar D.V. als het vierde eeuwgetij der Hervorming herdacht wordt, de historische boeken, wat het getal betreft, in betere conditie zullen zijn. Het Christenvolk zal dan weer met nieuwe belangstelling vervuld zijn voor den heldenmoed des geloofs door Luther en Calvijn betoond. Ook zien wij nog altijd verlangend uit naar kinderboeken, waarin met welversneden pen tafereelen uit de geschiedenis der Gereformeerde Kerken geschetst worden. De dagen der Afscheiding en Doleantie hebben een weerklank doen hooren op de heldendaden der groote Hervormers. Het leven van De Cock, van Van Velzen en Brummelkamp, van Keuchenius, van Ploos van Amstel, e. a., biedt stof in overvloed voor een aangrijpend boek voor de jeugd. Het is toch naar het Woord des Heeren, de daden Gods te gedenken, die Hij van ouds door Zijn knechten heeft gewrocht.

In de tweede plaats verblijdde het ons, dat verschillende boekjes in de serie zijn opgenomen, die beantwoorden aan het Evangelisatie-karakter der Zondagsschool. In het stadium, dat de Zondagsschool intrad, hebben wij behoefte aan werkjes, die, in het kader van een boeiende vertelling, duidelijk doen uitkomen, den jammer van een leven zonder God en zonder Bijbel, de schuld en de ellende der zonde, de artsij van het Evangelie tegen de wonden der zonde en de heerlijkheid der Heilige Schriftuur als een licht op ons pad, ook in de verhoudingen van het maatschappelijk leven. Wij stellen deze ver boven die, welke alleen ethische factoren, bijv. de zonde van zelfzucht, ongehoorzaamheid, hoogmoed, geldgierigheid, enz. behandelen. Ook in dezen moet de eerste tafel der Wet staan boven de tweede. Wij keuren ze volstrekt niet af, maar betwisten ze den *voorrang*. Niet gaarne zien wij deze het leeuwenandeel der uitgaven vormen.

Toch veroorloven wij ons ten aanzien van. die Evangelisatie-boekjes, - wij vragen verlof ze nu zoo maar te noemen - een enkele opmerking. Uitnemend vinden wij het, dat er boekjes zijn, waarin de Evangelisatie als arbeid onder het verlorene wordt ^m behandeld. Doch het verdient o.i. geen aanbeveling, den kinderen te schetsen de dronkemanstooneelen der achterbuurten en vooral niet het onzedelijk gedrag van liederlijke vrouwen. Laten wij deze prikkelende materie uit de kinderboeken toch zorgvuldig weren. En een uitdrukking als deze: „Jullie fijnen, je stuurt alles maar naar den hemel, waar je hier geen raad mee weet", moest in een kinderboekje niet opgeteekend worden.

Eindelijk hebben wij ons ook verblijd in de herdrukken, welke dit jaar weer opgelegd werden. Er zijn onder de kinderwerkjes, die vroeger verschenen, zeer voortreffelijke boeken, die nooit verouden, die waard

zijn, telkens uitgereikt, gelezen en herlezen te worden. Ongetwijfeld moet ook de kinderlectuur op de hoogte van den tijd blijven. Er zijn ouderwetsche boeken, die de tegenwoordige jeugd niet meer toespreken. Doch

de gouden kinderboeken van DE LIEFDE, GERDES, HOOGENBIRK, PENNING, om geen meerdere namen te noemen, staan om hun meer religieusen inhoud ongetwijfeld hooger dan vele nieuwere boekjes. Mogen uit psychologisch en literarisch oogpunt de nieuwere werkjes beter zijn, uit godsdienstig oogpunt beschouwd, staan ze gewoonlijk vrij wat lager.

Ook dit jaar zijn er echter kostelijke nieuwe werkjes verschenen. Wij noemen hier als exempel „*Wolken met zilveren randen*“. Een lust is het, naar de Schrijfster te luisteren, als zij vroege godsvrucht aanprijst en de kinderen opwekt, het vertrouwen alleen op den Heere te stellen en in alle moeite en zorg tot Hem te vluchten.

In de tweede plaats spraken wij van de nauwlettende zorg, die de heer CALLENBACH in al toenemende mate aan zijn uitgaven besteedt. Van klein tot groot zien ze er bekoorlijk uit. Zelfs de vijf cents-boekjes zijn' uitnemend verzorgd. De letter is duidelijk, het papier (en dat zegt wat in dezen tijd) is goed, de illustratie is dikwijls voortreffelijk en de omslag krachtig sprekend. Een boek voor de jeugd te illustreren, vereischt eigenaardige gaven. De teekenaar moet in eenvoudigen vorm hoofdmomenten in het verhaal uitbeelden, die bij het kind belangstelling wekken en voor hem verstaanbaar zijn. Levendigheid van uitdrukking is hier nog meer eisch dan juistheid en sierlijkheid van lijn. 't Moet den illustrator er vooral om te doen zijn, den geest en de strekking te voelen en treffend weer te geven. Zoo steunt en verhoogt de teekenaar de gedachten van den auteur. De plaatjes, die de boeken versieren, toonen, dat ook de heer CALLENBACH deze beschouwing is toegedaan.

Het voldeed ons bijzonder, dat in de meeste boekjes de plaatjes een onderschrift hebben, zoodat terstond te zien is, waar de illustratie in het verhaal thuis hoort en welk moment uit het verhaal er door wordt afgebeeld. Onze opmerkingen, daarover gedurig gemaakt, zijn dus niet zonder vrucht gebleven. In dit verband merken wij nog op, dat het ons telkens bleek, hoe bij het herdrukken van boekjes goede nota genomen wordt van opmerkingen bij vorigen druk door de recensenten gemaakt. Dit alles toont de nauwlettende zorg van den Uitgever, die wij van harte loven.

Het hoogtepunt zien wij in dit opzicht natuurlijk bij de gebonden boekjes. Juweeltjes zijn het inderdaad, Wat een lust voor het kinderoog is een bandje als dat van „Onder zes nichtjes en neefjes" en van „Ouwe Bram". Hoe frisch en levendig ziet „Trouw Vrienden" er uit. En „Jaap Holm niet te vergeten! 't Is keurig. De kleurverzorging is alleszins uitnemend,

De prachtbandjes deden ons denken aan wat J. B. HEUKELOM schrijft in *Onze kinderen en hun boeken*: „Het boek worde dus gedacht en behandeld als alle dingen, die goed en schoon zijn, d. i. als een harmonisch geheel, mooi van ontwerp of gedachte en uitvoering, waarin aan ieder deel zijn juiste waarde is toegekend”.

Wij aarzelen niet, dat schoone getuigenis geldig te maken op wat de heer CALLENBACH jaar op jaar aan kinderliteratuur levert.

De voorwaarden, waarop de boekjes zijn te verkrijgen, blijven even gunstig als in vorige jaren. Bij een bestelling van minstens 25 exemplaren (naar verkiezing van den besteller gesorteerd) of van minstens f 10.- wordt slechts de halve prijs berekend.

De boeken van 50 cent en hooger zijn ook gebonden verkrijgbaar tegen een verhooging van 30 cent per exemplaar, met uitzondering van de Gerdes-boeken van 90 cent, waarvoor die verhooging 35 cent per exemplaar bedraagt.

Op de banden wordt *geen* prijsvermindering toegestaan.

Door de „*Winterbloemen*”, die dit jaar *vier* deelen beslaan, kunnen de Zondagsschoolbesturen zelf kennis maken met alle uitgaven. Elke Zondagsschool kan ook thans weder op aanvraag gratis één stel bekomen, tegen toezending van 25 cent voor de portkosten. Men zij er op bedacht, deze aanvraag *vbbr* 1 *December* te doen.

Wij komen nu tot de recensie. De cijfers, die bij de boekjes afgedrukt staan, zijn de nummers uit den catalogus van den uitgever. Men behoeft bij de bestelling dus alleen die cijfers te vermelden.

Boekjes van 5 cent.

Met geïll. omslag en zwart plaatje.

(11) De Kluizenaar in het riet, of de eerste Hagepreek in Holland,

door A. VERHORST. Derde druk. Geïll omslag. i zwart plaatje. r6 bladz.

Prijs 5 cent.

Dit boekje bevat een s-tuk kerkgeschiedenis. Het verplaatst ons in de dagen der geloofsvervolging in Nederland naar de omgeving, waar de bekende hagepreekster Jan Arends woonde.

Een landbouwer, vroeger welgesteld, doch door allerlei rampen arm geworden, leefde als kluizenaar. Zijn dochter werd volgeling van Jan Arends. Bij gelegenheid van een hagepreek geraakte ook de kluizenaar onder diens hoorders, waardoor hij de Roomsche leer vaarwel zeide, tot waarachtige bekeering kwam en weder met zijn dochter vereenigd werd, van wie hij eerst om des geloofs wil gescheiden geleefd had.

Het was een gelukkige gedachte van den Schrijver, om op deze wijze de jeugd nader in kennis te brengen met den strijd onzer Vaders voor het »ware geloof«. Hij weet het milieu voor zijn lezers waarlijk te doen leven. Als hij ons b.v. verplaatst in de woning van den bakker in Hoorn, kunnen wij

ONSZOO goed voorstellen, hoe eenvoudig, maar tevens hoe ernstig de menschen

uit die dagen de woorden Gods bespraken en beleefden, en dan moeten wij ons' wel schamen over *onze* »slapheid« in dezen.

Een boekje, dat de blijdschap en den vrede des geloofs door onzen Heere Jezus Christus met levendige kleuren schildert, en daarbij aan de eischen van een goede afwerking voldoet, neemt bij ons een eereplaats in.

Al is dit verhaal wat den vorm aangaat, wat ouderwets, de derde druk bewijst, dat het nog steeds gewild is. Onvoorwaardelijk aanbevolen.

(13) Niet geteld, of Het verachte heeft God uitverkoren, door A. VERHORST.

Vijfde druk. Geill. omslag en een zwart plaatje. 16 blz. Prijs 5 cent.

»Goede waar voor weinig geld«, is voorzeker van toepassing op dit boekje, dat thans voor de vijfde maal de wereld ingaat.

Dit verhaal spreekt ons van den gezegenden invloed, door een oude grootmoeder geoeffend op het wereldsche gezin van haar kinderen. In het huisgezin van haar zoon leeft men prachtig, rijk en overdadig. Ze scheidt echter in dat leven geen behagen. Zij vertelt aan den negenjarigen Gerard, »Klein Duimpje« genoemd, van den Heere Jezus, en dit wordt aan zijn hart geheiligd.

De andere kinderen krijgen een wereldsche opvoeding. Als na het sterven der oude, godvruchtige grootmoeder dagen van rouw komen; als de oudste dochter, zoowel als de oudste zoon door den dood worden weggerukt, heeft de zwakke Gerard, vroeger bij niemand in tel, zooveel invloed op het gezin door zijn kinderlijk en toch Christelijk optreden, dat er een heele omkeering plaats vindt. Daarna is het sukkelende jonkske rijp voor den hemel en God neemt hem weg.

De strekking van dit verhaal is veelszins uitnemend. De Schrijver heeft willen aantoonen, dat de Heere zich uit den mond der kinderen lof kan bereiden; dat ook een kind een middel in Zijn hand kan zijn tot bekeering van ouderen, en dat God vaak wegen van zware beproeving gebruikt, om diep gezonkenen te brengen tot den troon zijner genade.

Maar de kleine Gerard is niet natuurlijk geteekend. Hij is dikwijls te veel een brave Hendrik, hij preekt te veel. Iets dergelijks lezen onze kinderen niet gaarne, ze vinden het vervelend.

Hoewel de vorm - trouwens het was Verhorst wel toevertrouwd - echt kinderlijk is, komen hier en daar te lange uitweidingen voor.

Omdat dit boekje kostelijke lessen bevat en de figuur der oude grootmoeder, die het eerste zaad van Gods Woord uitstrooit in het kinderhart, zeer geschikt is om het hart der jeugd te treffen, bevelen we het, ondanks de genoemde gebreken, gaarne aan.

(14) Dertien oogen, door W. ZIETHE. Derde druk. Geill. omslag. i zwart plaatje. 16 bladz.

Prijs 5 ct.

In dit boekje wordt de geschiedenis verteld van den soldaat Hendrik Lichtenberg, die door zijn dapper en goed gedrag in hooge gunst stond bij den Grooten Keurvorst, doch de jalouzie had opgewekt van een anderen soldaat, Rudolf.

Midden op straat wordt Hendriks verloofde vermoord. Hendrik en Rudolf worden beide beschuldigd. Een godsgericht moet ten slotte beslissen. Wie de hoogste oogen werpt niet twee dobbelsteenen is onschuldig. De ware schuldige werpt het eerst: twaalf oogen. De onschuldige werpt daarna - 13; want een der dobbelsteenen is gebroken en de beide stukken wijzen zes en één aan. Natuurlijk gaat nu de onschuld vrij uit, en ontvangt de schuldige zijn rechtvaardige straf.

De vertelling is in rustigen stijl geschreven. Wat ouderwetsch romantisch.

Dat er een leiding Gods bestaat in het menschenleven, en dat de Heere vaak van geringe middelen gebruik maakt om Zijn raad te volbrengen, komt wel-tot zijn recht.

Toch hebben we tegen dit boekje eenige bezwaren.

Waarom moet reeds in een kinderboekje voor de jongste leerlingen bestemd,

bijna dadelijk een meisje optreden, dat trouwt met den held? In de kinderlectuur vlechte men geen »liefdeshistorie« in.

De kinderen doorzien niet den samenhang van de schalmen uit den verhaalketen. Ze weten niet recht wat minnenijd is, en nog veel minder, wat een godsoordeel wel mag zijn. Vandaar dat het boekje meer geschikt is voor jongelieden.

Wij hebben bedenking tegen dergelijke romantische ontkenningen, wijl zoo licht de indruk wordt gewekt, dat Gods leiding uitsluitend in buitengewone dingen van onverwachts ingrijpen openbaar wordt.

De Schrijver eindigt met het woord van job: "God zal dien bevrijden, die onschuldig is (Hoofdst. 22 : 30). Intusschen staat er juist het tegenovergestelde: Hij zal dien bevrijden, die *niet* onschuldig is.

Wij achten dit boekje noch door zijn inhoud, noch door zijn vorm geschikt voor jonge kinderen. Voor de oudste leerlingen kan het onder voorbehoud worden aanbevolen.

Boekjes van 7¹/₂ cent.

Met geïll. omslag en zwart plaatje.

(21) Een held, die Oranje liefhad, door E. GERDES. Tweede druk. Omslag geïll., i zwart plaatje. 24 bladz. Prijs 7¹/₂ cent.

Een korte, wat kroniekmatige beschrijving van het leven en de heldendaden van Jan Evertsen ; waarbij duidelijk in het licht wordt gesteld, dat deze zeeheld een Oranjeklant was in hart en nieren, en dit trots miskenning en mishandeling immer is gebleven. Het vaderland, en ook Oranje getrouw, tot in den dood.

Evenals de Ruyter een waar Christen en dapper zeeheld, verwerft Evertsen zich gouden eereketens in de gevechten tegen Duinkerker kapers en Spanjaarden. De raadpensionaris Jan de Witt bewerkt, dat hij steeds gepasseerd wordt, omdat hij een Oranjeklant is.

De 65-jarige held wordt niet alleen miskend, maar ook door vijanden van 't Oranjehuis te Brielle mishandeld en in 't water geworpen. Hoewel hij gewond is, redt hij zijn leven. In den vierdaagschen zeeslag tegen de Engelschen in r666 sneuvelt hij. Evenals *zijn* vader, zijn zoon en vier broers, liet hij zijn leven voor 't Vaderland.

Sober, maar duidelijk is de verhaaltrant ; een weinig meer verheffing ware zeer gewenscht geweest. Nu gaat dit schetsje niet boven het peil van gewone leeslesjeslectuur.

Loffelijk is de bedoeling van den Auteur, een duidelijk beeld te geven van een onzer Christen-zeehelden uit ons glorietijdperk. Liefde te wekken voor 's lands historie, is zeer uitnemend.

Allicht ware 't nog beter geweest, zoo de Schrijver aan de godsvrucht dier tijden meer de aandacht gewijd had.

Overigens van harte aanbevolen.

(22) Een kloek Amsterdammer. *Schetsen uit het leven van den Admiraal Jacob van Heemskerk*, door E. GERDES. Derde druk. Geïll. omslag, i ongekl. plaatje. 24 pag. Prijs 7¹/₂ cent.

De historie van Jacob van Heemskerk, den held van Gibraltar, gevormd in energie en karakteradel in den grooten worstelstrijd onzer vaderen, is - gelijk ieder ander verhaal van onze zeehelden - voor jongens aantrekkelijke lectuur. Nova-Zembla heeft bovendien bijzondere bekoring en 't versje van Hooft, aan onze jongens bekend, moet ook voor hen leven door 't aanschouwelijke verhaal. Gerdes geeft dat verhaal in eenvoudigen stijl, zonder opsmuk. Dit boekje staat in sterke tegenstelling met vele andere kinderwerkjes, die weinig zaken en veel woorden bieden. Zulk een verbalisme is in de lectuur voor de jeugd zeker zeer af te keuren. Vooral

bij de Christelijke lectuur. Dit boekje lijdt aan een ander euvel. Schoon is het, met weinig woorden veel te zeggen, doch men kan ook te veel in een klein bestek willen geven. En dat is hier het geval.' Een kinderboekje moet altijd meer op een vruchtenschaal of een bloemenmand, dan op een pakkist gelijken.

Dit verhaal is overladen, wat den inhoud betreft, en heeft des ondanks naar den vorm te weinig afwisseling. Ook maakt de betoogtrant, die hier maar aldoor wordt vastgehouden, den stijl eentonig. Daardoor biedt het voor de jongste leerlingen te zwaren kost. In levendiger trant geschreven en hier en daar meer gedetailleerd, zou het ongetwijfeld den jeugdigen lezer meer boeien.

Ten aanzien van de strekking daarentegen is ons oordeel zeer gunstig. Het verhaal stelt ons ten voorbeeld den heldenmoed, de vaderlandsliefde en niet het minst de godsvrucht van een man, die in de rij onzer groote zeehelden een plaats der eere inneemt.

Groote waardeering verdient het, onze historie in beeld voor het kinderoog te doen zien als geschreven door den vinger Gods. Maar nu de historiekennis bij ons volk toeneemt, moeten thans hooger eischen worden gesteld dan in Gerdes' eerste jaren.

Niettemin blijft dit boekje aanbevelenswaardig.

(29) Des Heeren weg. Een verhaal van A. J. HOOGENBIRK. Tweede druk. Met geïll. omslag en 1 plaatje in kleurendruk, 24 bladz. Prijs 7½ cent.

Een zeer eenvoudig verhaal. 't Is de geschiedenis van een knaap, die bij een boekhandelaar een zendingskaart ziet, waardoor de begeerte in hem wordt opgewekt zending te worden. Wilt om verschillende redenen zijn wensch niet vervuld kan worden, treedt hij in dienst bij een papierhandelaar, waar hij echter, buiten zijn schuld ongeschikt voor zijn werk geworden, niet blijven kan. Hij moet voor zijn gezondheid naar buiten, wordt schrijver van den burgemeester en daarna door den onderwijzer, bij wien hij inwoont, opgeleid voor het onderwijs. Na eenige jaren staat hij aan het hoofd eener pas opgerichte school en werkt daar met zegen. Meer dan een zijner leerlingen heeft als zending het evangelie den heidenen gepredikt en Frederik erkent nu met een blijmoedig hart, dat des Heeren weg altijd wijs en goed is.

De Heer H. vertelt boeiend. Ook in dit verhaal weet hij de belangstelling voortdurend levendig te houden. Dat hij de gesprekken zoo natuurlijk als mogelijk is weergeeft, prijzen wij. Toch veroorloven wij ons de vraag, of hij niet te veel toegeeft als hij schrijft: verg blij, karrewetjes, groffen Gerrit, denk eens aan, enz. Tegen *denk* in den zin van *bedenk* kan bezwaar worden ingebracht, alsmede tegen "Heer" voor "Heere".

Druk en uitvoering zijn goed- dat behoeft nauwelijks vermelding. De strekking blijkt aanstonds uit den titel. Dat wij vaak niet weten, wat goed is, en daarom veilig gaan, zoo wij in den weg wandelen, waarin de Heere ons leidt, wordt door het geheele verhaal duidelijk getoond. De bekeeringsgeschiedenis lazen wij ook hier niet zonder bedenking. Niettegenstaande de gemaakte opmerkingen, achten wij dit werkje toch aanbevelenswaardig.

(36) Teleurstelling en Verrassing. Een Kerstvertelling door J. C. LUITINGH. Derde druk.

Met geïll. omslag en 1 zwart plaatje, 24 bladz. Prijs 7¼ cent.

Een aardige jongen van ongeveer 12 jaar komt met de Kerstvacantie uit school, en zal den volgende morgen met zijn vader op reis gaan naar Amsterdam. De sneeuw verhindert echter die reis. De teleurstelling van dat jongenshart wordt mooi geteekend. De eerste Kerstdag brengt een verrassing. Hij gaat met zijn ouders bij den predikant ter visite en daar viert hij rondom den Kerstboom met lichtjes en geschenken, een blij Kerstfeest. De verrassing wordt nog grooter, als vader het plan maakt, om 's daags na 't Kerstfeest nog op reis te gaan. Bij zijn oom gekomen, bemerkt hij, dat deze van huis is geweest, zoodat Hendrik - zoo

heet de knaap - indien hij niet verhinderd ware, een vergeefsche reis *zou* gemaakt hebben.

Dit verhaal zal door de jongens met genoegen worden gelezen. Ze zullen echter wel verwonderd zijn, dat zij kennis maken met een knaap uit den goeuden stand, die op twee uur afstands van een groote plaats woont in het noorden van ons land, en die nog nooit in een spoorrein heeft gezeten. Maar 't is een jongen uit een boekje. Die Kerstboom staat ons ook in dit verhaal in den weg. Afgezien van dien sta-in-den-weg, oordeelen wij het boekje toch aanbevelenswaard. Er is wat goeds uit te leeren vooral op het terrein der teleurstellingen, waaraan het leven van ieder mensch zoo rijk is. De uitvoering is zeer aantrekkelijk.

Boekjes van 10 cent.

Met geïll. omslag en een plaatje.

(46) Beste Vaêr. Schetsen uit het leven van Maarten Harpertszoon Tromp, door E. GERDES. Tweede druk. Geïll. omslag, i zwart plaatje. 32 bladz. Prijs 10 cent.

Onze zeehelden zijn dit jaar goed vertegenwoordigd ! Aan Piet Hein, Heemskerk en Evertsen wordt door den heer Callenbach een uitgave gewijd, alle drie van de hand van E. Gerdes.

Hier is een boeiend geschreven verhaal van het leven en de voornaamste wapenfeiten van den beroemden vlootvoogd, M. Hz. Tromp. Het is verdeeld in vier hoofdstukken. In het ie hoofdstuk wordt ons iets medegedeeld van zijn jeugd, waarvan slechts weinig bekend is. Het ze hoofdstuk beschrijft ons de overwinningen bij Duinkerken en Duins. Het 3e doet ons zien, hoe Tromp door tegenspoed in ongenade viel. Het 4e verhaalt ons zijn heldendaden in den eersten Engelschen oorlog, waarin hij bij Ter Heide het leven laat.

Het boekje heeft een geïllustreerden omslag, het portret van M. Hz. Tromp voorstellend. Verder nog een zwart plaatje tegenover den titel, dat het sneuvelen van Tromp afbeeldt. Het onderschrift wijst naar de pagina, waarop dit verhaald wordt.

Verhalen als deze, waarin de heldendaden onzer groote mannen geteekend worden, achten wij voor onze kinderen zeer lezenswaardig. Tromp wordt hier niet alleen voorgesteld als een groot man, maar ook als een Christen, die zijn hulp van Boven verwachtte en God dankte voor zijn overwinningen.

Aan vermeerdering van geschiedkundige kennis hebben onze kinderen veel meer dan aan zooveel fantasietjes, die hen een oogenblik bezig houden, maar waarvan het nut vaak zeer gering is. Ook is naar Ps. 78 vs. 4 de kennis onzer geschiedenis, wanneer de hand Gods daarin opgemerkt wordt, een noodzakelijk deel der Christelijke opvoeding. Jammer dat de Schrijver niets schijnt geweten te hebben van Tromps gevangenschap bij den Turk. Op een paar onjuistheden moeten we wijzen. Op blz. 17 staat, dat Tromp in 1650-1651 langs de Vlaamsche kust kruiste, om *de Spanjaarden* te beletten ons nadeel toe te brengen. Dat zal niet zoo zijn, want met de Spanjaarden waren we na den vrede van Munster bevriend. Op dezelfde bladzijde staat, dat Cromwell onder den titel van Protector zich aan 't hoofd der regeering had geplaatst, maar dien *titel* kreeg Cromwell eerst in 1653, al had hij ook eerder de macht. Op blz. 14 worden straatvaarders genoemd : «schepen, die vanuit onze havens 't Kanaal overstaken», maar straatvaarders waren schepen, die door de straat van Gibraltar voeren en handel dreven op de kusten der Middellandsche Zee. Ook de bijzonderheid van de «masten en stengen en het kruut» op blz. 15 wordt eenigszins beknopt en daardoor niet volkomen juist medegedeeld.

Ondanks deze opmerkingen is dit boekje ons een welkome gast, dien we niet vreugde ontvangen en met warmte aanbevelen.

(47) Een roemrijke naam, door E. GERDES. Schetsen uit het leven van Piet Hein. Tweede druk. Geïll. omslag. i zwart plaatje. 32 blz. Prijs 10 ct.

Piet Hein en E. Gerdes zijn twee namen, door de jeugd geliefd.

Zij zijn door dit boekje met elkander verbonden.

Op zeer smakelijke wijze vertelt «onze oude vriend» de levenshistorie en de avonturen van den bekenden zeeheld.

Plaatjes en verdere uitvoering voldoen aan de eischen. Taal en stijl zijn goed verzorgd.

Op een enkele onnauwkeurigheid moet gewezen. Op bladzijde 14, den iaden regel van onder, is het woordje *niet* vergeten. De dichtregels van Vondel aan het slot munten niet uit door duidelijkheid, vooral niet voor kinderen. Ze konden best weggelaten zijn. Dat de bliksem een held voorspelt, mag dichterlijk zijn, voor kinderen is het onverteerbare kost.

Een deugd is, dat de Schrijver goed laat uitkomen, hoe Piet Heins godsvrucht en heldenmoed niet los naast elkaar staan, doch dat hij in 't gebed voor zijn ondernemingen bij God hulp en kracht zocht.

De herinnering aan de groote daden onzer zeehelden uit het gloriëtijdperk onzer geschiedenis kan voor het opkomend geslacht heilzaam zijn, om geestdrift te wekken voor het vaderland. Indien het boekje *geschreven was in dezen tod* van zoo ontzettend gebeuren, waarin het vraagstuk van den oorlog meer dan ooit naar voren treedt, zouden eenige opmerkingen over het vreeselijke van den krijg, over de bron, waaruit hij opkomt, en over het al of niet geoorloofde ervan, zeker niet misplaatst zijn geweest.

Van harte bevelen wij dit boekje aan. Laat onze jeugd gerust door dergelijke lectuur een vaderlandsch bad nemen. Onze jongens vooral zullen zich aan dezen echt Hollandschen kost te goed doen.

(49) Fientjes Plaaggeest. Een Kerstverhaal door JOHANNA. Tweede druk. Geïll. omslag. i zwart plaatje. 32 bladz. Prijs 10 cent.

't Oude recept, z66 vaak gebruikt, dat het schier niet meer werkt ! Op zichzelf steekt in dit recept geen kwaad, maar we weten al van te voren, wat er komt.

Fientjes, Plaaggeest, een buurjongen, stuurt den hond op haar af; zij wordt zelfzuchtig en wraakgierig. Maar de plaaggeest breekt zijn been en Fientje leert vergeven (natuurlijk naar aanleiding van de Kerstgeschiedenis!) Ze worden goede vrienden.

Taal en stijl zijn te deftig voor een kinderboekje: »nog heel klein zijnde«, »in den beginne«, »te één ure«, enz. zijn uitdrukkingen, die niet in een kinderboekje thuis behooren.

Op het punt van buiging heerscht groote willekeur: »mijne kleine lezers«, »eene menigte«, »een veilige schuilplaats«, »haar armen«, enz. doen denken aan anarchie in de spelling.

De inhoud van dit boekje is ook voor de kleinste kinderen begrijpelijk. De strekking, wraakzucht tegen te gaan, is zeker lofwaardig; en de les: Hebt uw vijanden lief, is een moeilijke, maar zeer nuttige. Alleen hooren wij hier van Christus als den Middelaar der verzoening te weinig.

Het uiterlijk van dit boekje voldoet ons veel beter dan zijn inhoud. Matig aanbevolen.

(55) Grootmoeders Ring, door WILHA.-RIEM VIS. Tweede druk. Geïll. omslag. i zwart plaatje. 32 bladz. Prijs 10 cent.

Grootmoeder is te loggeren. 's Morgens vóór de oude vrouw nog wakker is, ziet kleine Annie grootmoeders ring op tafel liggen. Ze bekijkt hem, laat hem vallei- en kan hem niet terugvinden. Annie durft er niets van zeggen. Tevens verdwijnt onder even geheimzinnige omstandigheden een briefje van 10 gulden. Het dienstmeisje wordt nu van beide dingen verdacht.

Later wordt de ring uit een muizengaatje te voorschijn gehaald en blijkt, dat het muntbiljet, dat door den wind van de schrijftafel gewaaid was, door muizen is weggesleept. 't Dienstmeisje wordt in eere en in haar dienst hersteld.

Taal en stijl zijn goed, ofschoon, hier en daar voor kinderen te hoog.

De compositie van het verhaal aarentegen laat veel te wenschen over.

Het geheel is veel te onwaarschijnlijk. Het is psychologisch niet te verklaren, dat een huismoeder, die in haar huis, veel last van muizen heeft, volstrekt niet op de gedachte komt, dat er muizengaatjes zijn en dat daarin wel eens iets kan

verdwijnen. ,

Eenzoo onverklaarbaar is het, dat grootmoe zich door de kleine Annie met een kluitje in 't riet laat sturen (pag. 15 en r6). Vreemd is, dat moeders schrijftafel staat in de kamer, waar grootmoeder slaapt. Vreemd ook, het verlies van drie katjes binnen de drie weken. Vreemd al evenzeer, dat het dienstmeisje zich laat wegsturen, zonder iets te doen om haar onschuld aan 't licht te brengen, hoewel zij bidt of aan den dag moge komen, dat zij onschuldig is.

De strekking wordt door de Schrijfster op de laatste bladzijde aldus aangeduid: »Ik (Annie's moeder) althans hoop er voor bewaard te blijven, ooit weer iemand te beschuldigen op een los vermoeden, en Annie zal zich zeker in 't vervolg wel wachten, zonder toestemming iets aan te raken, wat het hare niet is.«

Daar is niet veel tegen in te brengen. Maar daarvoor was niet noodig, zooveel over de leidingen Gods te spreken en zooveel teksten aan te halen, als in dit boekje geschiedt.

De Schrijfster gebruikt steeds »Heer« voor »Heere«. Wel een leerzaam verhaaltje *in* zooverre het den lezers op het hart bindt, hoezeer het verzwijgen van de waarheid voor anderen hoogst onaangename gevolgen kan hebben. Doch het Evangelie der verzoening wordt er in gemist. Matig aanbevolen.

Boekjes van 12¹/₂ cent.

Met geill. omslag en een gekleurd plaatje.

(61) Kleine praatjes bij lieve plaatjes, door CORA C. G. Tweede druk. Geill. omslag, 7 groote en 4 kleine plaatjes. 16 bladz. Prijs 12¹/₂ cent.

(62) Voor kleine kleuters, door CORA C. G. Tweede druk. Geill. omslag, 7 groote en 4 kleine plaatjes. r6 bladz. Prijs x21¹/₂ cent.

Deze boekjes bevatten lieve, eenvoudige versjes : Moeder vertelt uit den Bijbel, maar ook sprookjes. Oom komt uit Amsterdam. Grootvader wordt opgepast door Henriette. Jongens spelen schooltje. Hein steelt druiven. Mijn lammetje. Koekjes bakken. De kleine droomer, enz. enz. Heel een kaleidoskoop uit het kinderleven.

Alle tafereeltjes zijn voor de kleine kleuters. Echt kinderlijk en natuurlijk. Daarom is de vorm, zoowel als de gedachtengang, weinig samengesteld en eenvoudig. Er *is* natuur in; en de Heilige Schrift geeft er geestelijke kleur aan.

Deze boekskens zijn in hooge mate aantrekkelijk voor de kleintjes. Wel is waar komt het stichtelijke element eerst in de tweede plaats in aanmerking, maar steeds is zorg gedragen, dat alleen werd gegeven wat liefelijk is en wèl luidt. Van harte aanbevolen.

* **(74) Hoe Mietje-Pim Kerstfeest vierde**, door J. L. F. DE LIEFDE. Geill. gekleurd omslag. I gekleurd plaatje. 16 bladz. Prijs x2¹/₂ cent.

Mietje-Pim is de scheldnaam, dien Piet Duikersen en zijn vriendjes hun mede-Zondagsschoolleerling hebben gegeven.

Willem de Boer (zoo luidt zijn *ware* naam) is allesbehalve dankbaar voor de plagerij van Piet en zijn vriendjes.

Hij gunt dientengevolge- met name aan Piet niet veel goeds.

Op het Kerstfeest echter hoort hij van «vrede» spreken en, daardoor getroffen,

zoekt hij Piet op en viert met hem in huis bij een tak van den Kerstboom het Kerstfeest nog eens over.

Dit boekje heeft zeer veel aanlokkelijks. Groote letter. Sprekende plaatjes. Ook uit literarisch oogpunt munt het uit.

Wel smakelijk verteld. De kindertoon is met voorbeeldige juistheid gegrepen. Doch de Kerstboom neemt in dit verhaal een ruime plaats in. En telkens stooten we op het oneerbiedige «Heer».

Het Christelijk element is zwak. Ook de kleintjes moeten reeds gewezen worden op het Evangelie des kruises, dat op het Kerstfeest bij de kribbe waarlijk niet mag verzwegen worden.

Op voor kinderen bevattelijke wijze kan en moet o. i. ook in de kinderlectuur het kruis van Christus worden gepredikt en de weg ter ontkoming niet maar uit de' verte aangewezen, doch ten volle ontsloten worden.

De uitdrukking : «Bij den Heere Jezus mogen we allen komen en vragen »Lieve Heer, wilt U mijn zonden wegnemen», is, dunkt ons, te algemeen.

De strekking is goed.

De vrede met God moet brengen tot vrede met den naaste. Omgekeerd echter is het vrede sluiten met den naaste nog volstrekt niet altijd een bewijs, dat de vrede met God werd verkregen.

Het is jammer, dat deze vertelling, met zooveel talent geschreven, ons de teekening onthoudt van het zoeken naar schuldvergiftenis en vrede in de borggerechtigheid van Christus.

Het pogen van de Schrijfster, om door een voorbeeld uit de kinderwereld aan de jeugd het vrede op aarde als vrucht van Jezus' geboorte te verduidelijken, is niet onverdienstelijk; maar ook zoo blijft de bedenking, dat de indruk wordt gevestigd, dat niet de vrede met God in den weg van verzoening en schuldvergeving, maar de vrede onderling de hoofdzak is. Tot ons leedwezen kunnen wij dit overigens zoo mooie boekje slechts matig aanbevelen.

* (83) **Liesjes berouw**, door R. W. VAN ASUI. Geill. gekl. omslag. i gekleurd plaatje. 16 bladz. Prijs 12¹/₂ cent.

Liesje is alleen in de kamer en maakt van de gelegenheid gebruik, om het borduurwerk van haar zuster eens te bekijken en . . . te bewerken; maar ze bederft het en bij de poging tot verbeteren maakt ze het nog erger. Den volgenden dag komt haar kwaad aan het licht. Ze heeft er spijt van en zoekt naar een middel om haar zusje te toonen, dat ze werkelijk berouw heeft. Ze vindt die gelegenheid, door de uitnoodiging tot een feestje aan haar zuster af te staan.

Wijl dit boekje voor kleine kinderen bestemd is, heeft de uitgever gezorgd voor een flinke letter en de Schrijver heeft zich beijverd voor een bevattelijke woordenkeus en zeer duidelijken stijl. Ook de plaatjes zijn heel mooi. Doch die mooie Kerstboom staat ons ook hier in den weg.

De titel drukt ongeveer de strekking uit. Liesje krijgt berouw over haar kwaad en tracht zooveel mogelijk goed te maken, wat ze bedorven heeft. De Schrijver vermeldt echter, als de natuurlijkste zaak van de wereld, dat Liesje gewoon was te hooren, wat *ze niet* mocht doen ; helaas ! is dit de gebruikelijke manier van opvoeding. Men vergeet te veel, dat kinderen steeds naar bezigheden zoeken, en dat men dus moet zorgen, dat ze heel veel mogen doen. In die richting moet de begaafde Auteur ook eens zijn gedachten laten gaan.

't Is uitnemend, den kinderen voor te houden, dat zij gedaan kwaad niet verbergen, maar eerlijk en oprecht belijden zullen. Eveneens, dat zij het zooveel mogelijk hebben te herstellen. Maar zij moeten vooral ook opmerkzaam gemaakt worden op de zonde als overtreding van Gods heilige wet, als de oorzaak van schuld, alsmede, dat de gerechtigheid van Christus onmisbaar is tot schulduitdelging. Dit ernstig motief had krachtiger uitdrukking behoorde te 'ontvangen. Overigens; wel aante bevelen.

Boekjes van 15 cent.

Met geïll. omslag en een plaatje in kleurendruk.

(92) Onwetend bewaard, door A. J. HOGENBIRK. Derde druk. Geïll. gekl. omslag. i gekleurd plaatje. a4 blad. Prijs 15 cent.

Een Nederlandsch kolonist, die door handel een tamelijk groot vermogen verworven had, doch wiens vrouw het warme klimaat niet verdragen kon, verhuisde, ruim honderd jaar geleden, van Zuid- naar Noord-Amerika. Onderweg leden zij schipbreuk, tengevolge waarvan ze bijna hun geheele bezitting verloren. Ze zett'en zich neer in een afgelegen streek van Pennsylvanië, omdat daar voor weinig geld onbebouwd land te krijgen was. Een blokhuis werd opgeslagen en de arbeid werd aangevangen. Na twee jaar werd hun een zoon geboren. Toen het kind drie jaar was, moest de man eens noodzakelijk, van huis en kon hij eerst den volgenden dag terug lijn. Gedurende zijn afwezigheid kwam de vrouw met haar kind in groot gevaar, wjl een troep wolven op de eenzame woning aanviel. Zij behield echter haar tegenwoordigheid van geest, zoodat zij in vertrouwen op God de wolven met kokend water en gewapend met een bijl, terugdreef. Op deze wijze werd het kind »onwetend bewaard«.

Op blz. 4 regel 8 v. b. zal *Noord-Westen* wel *Noord-Oosten* moeten zijn. Overal wordt »Heer« gebruikt, behalve in de uitdrukking »Heere God« (pag. 5). Is dat consequent ? zoo vroeg een der commissieleden.

Deze uitgave is keurig verzorgd. De plaatjes zijn bijzonder mooi. Dat tegenover het titelblad heeft een onderschrift.

De strekking van dit verhaal is, te doen uitkomen, hoe de Heere machtig *is*, ook *in* de grootste gevaren, redding te geven, al bedient Hij zich daartoe van menschen, die door den nood gedreven, vindingrijk zijn in het bedenken van middelen. Een mooie trek vinden wij ook, dat onze kolonisten, toen zoo zware tegenspoed hen trof, nochtans goedsmoeds bleven, waarbij helder uitkomt, dat zu-lks de vrucht was van hun Godsbetrouwen.

Toch dunkt ons, dat de heer Hoogenbirk in dit boekje niet staat op de hoogte, die hij anders pleegt in te nemen. Niet alleen is het gegeven een cliché, door veelvuldig gebruik reeds afgesleten, maar ook de verhaaltrant laat te wenschen over. Behalve langdradigheid, waarvan dit verhaal niet vrij is, heeft het een veel te langen aanloop. Een der recensenten noemt het »slap feuilleton-werk«.

Dit neemt echter niet weg, dat we het wel kunnen aanbevelen.

(101) Doen of niet? door J. L. F. DE LIEFDE. Tweede druk. Geïll. omslag en een gekleurd plaatje. 24 blad. Prijs 15 cent.

Fer, een jongen van de Zondagsschool, bemerkt, hoe een andere jongen stilletjes zijn cent versnoept en brutaalweg zegt, dat hij hem verloren heeft. Dat zou Fer nooit doen. Maar de verleiding komt in den vorm eener uitstalling van een snoepwinkeltje. Fer vindt een halven cent en doet dien 's Zondags in de bus, in plaats van den geheelen cent. De juffrouw vertelt van Ananias en - Saphira; Fers geweten spreekt en - eer hij het lokaal uit is, doet hij ook den geheelen cent in de bus. - Een schoone analyse van wat een jongen in een gegeven geval denkt en gevoelt.

Dit is een fijn stukje kinder-psychologie. De kracht der verzoeking, de tweestrijd, de :arglistige gedachten van het hart zijn zeer natuurlijk geteekend. Ook de voorstelling, hoe moeilijk het omkeeren op den kwaden weg is, wordt meesterlijk geschetst.

Nuttige wenken worden in het boekje gegeven, bijv. hoe verkeerd het snoepen -is en hoe het leidt tot leugen en diefstal. Voorts ook, dat God alles ziet. Ook toont het verhaaltje ons, hoe schadelijk kwade vrienden zijn en hoe ook onze kinderen, tegen hen op hun hoede moeten wezen. De moraal is: »Beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald. Zijt ge op den verkeerden weg, keer terug, eer het te laat is. Nu is het nog de tijd der bekeering.« Een uitnemende strekking.

die wordt uitgewerkt juist, zooals dit een jongen aantrekt. Ook naar den vorm een mooi boekje; een gekleurd plaatje op den omslag. Heldere letter. Het ziet er kostelijk uit.

Toch hebben wij enkele bedenkingen. Wel wordt er op gewezen, dat de zonde tegen God bedreven wordt en het kwaad moet beleden worden, zullen wij vergeving ontvangen, maar van de vergeving *om Jezus' wil* hooren wij niets. Ook wat taal en stijl betreft, veroorloven wij ons enkele opmerkingen. »Heer« wordt gebruikt in plaats van »Heere«. Om levendig te zijn maakt de Schrijfster een al te druk gebruik van uitroepen en afgebroken zinnen. Ons voornaamste bezwaar uit een oogpunt van taal is, dat de Schrijfster de gewone jongenstaal zooveel gebruikt. Dit achten wij in lectuur voor de jeugd beslist af te keuren. Evenzoo uitdrukkingen als : stiekem, zagseltje, enz.

Niettegenstaande deze bezwaren, is er zeer veel in dit boekje, dat volle waardeering verdient. De natuurlijke teekening van den bangen tweestrijd in het jongenshart, ten gevolge van het ontwaakte geweten door het Woord Gods, en de belangrijke strekking van het geheele verhaaltje, wegen ruimschoots op tegen de genoemde bedenkingen. Wij bevelen het van harte aan.

* (105) **Broers en Zusters**, door QUIRINA. Geïll. omslag. i gekleurd plaatje. 24 bladz. Prijs i 5 cent.

Dit verhaaltje verplaatst ons in het gein van Ds. Kanters. Bij de behandeling van de gelijkenis der talenten wekt hij zijn kinderen op, te onderzoeken, welke gaven zij bezitten en leert hun, hoe ze die moeten gebruiken. Tot nadenken en handelen geleid, beijvert zich een ieder om, door hulpvaardigheid anderen ten zegen te zijn: de oudste leert een armen jongen het teekenen, een jongere broer wint de harten door vriendelijkheid, het oudste meisje is. het zonnetje in huis en de kleintjes betoonen groote liefde.

De gedachte, dat ieder eigenaardige gaven heeft ontvangen, maar hoe juist de talenten, die we hebben, vaak worden voorbijgezien of soms verkeerd gebruikt, is uitnemend. Meestal worden buitengewone dingen: muziek, schilderkunst, enz. als talenten beschouwd en vergeten we de gewone: gezondheid, vriendelijkheid, opgeruimdheid e.d.g.

Dat is de *goede* zijde van dit boekje; daartegenover staat, dat er niet genoeg nadruk wordt gelegd op onze verantwoordelijkheid tegenover God, aan wien wij rekenschap van het gebruik onzer talenten moeten geven. Uit godsdienstig oogpunt beschouwd, is het wat oppervlakkig. Er is iets gemaakt godsdienstigs in.

Ook is in dit verhaal veel onnatuurlijks. Boekenkinderen zijn de kleintjes van 6-8 jaar, die vragen of ze *al* hun geld moeten weggeven en dat ook willen doen, alleen op commando van hun oudsten broer, zonder vader of moeder te raadplegen.

Waar wordt het in 't dagelijksche leven gezien, dat zulke jonge kinderen met hun geld in den zak loopen en het weggeven aan een dronkaard? Welke kinderen zullen weigeren iets te gebruiken, wijl ze meenen, dat de juffrouw, die 't hun aanbiedt, arm is? Laten onze auteurs toch beter het werkelijke leven bestudeeren, voordat ze de echte kinderen met zulke »heilige boontjes« komen vervelen!

Dit boekje ziet er met zijn gekleurden omslag bekoorlijk uit. De letter, waarmee het is gedrukt, is zeer duidelijk. Zonder reden zijn tal van woorden cursief. Af te keuren is het gebruik van platte spreektaal: maggen, niks, rematisch. »Heers en »Heere« worden afwisselend gebruikt. De titel zegt niets; hij geeft de hoofdgedachte van dit verhaaltje niet weer.

Om het onnatuurlijke en de weinige actie in dit verhaal kunnen wij het slechts zeer matig aanbevelen.

Boekjes van 20 cent.

Met geïll. omslag, een gekleurd plaatje en penteekeningen tusschen den tekst, of niet twee gekleurde plaatjes.

(113) De zoon van den Wijngaardenier. *Een episode uit het leven van Calvijn*, door Bas. Vierde druk. Geïll. omslag en twee gekleurde plaatjes. 4o bladz. - Prijs 20 cent.

Dit verhaal dient zich aan als een »episode uit het leven van Calvijn.« Korte inhoud

Calvijn leidt, als vier-en-twintig jarig student, een geheime samenkomst der ketters in het huis van den wijngaardenier Metier, in de voorstad van Parijs. Onder de 20 personen, die daar vergaderd zijn, zijn ook Paul, *de zoon van den wangaardenier*, en een verrader. De laatste wijst den vervolgers Calvijns verblijfplaats. aan. Paul en twee andere vrienden helpen dezen op het laatste oogenblik vluchten. De verrader, die op dezelfde wijze als Calvijn zich uit het raam wil begeven, valt dood neer. Paul en zijn vrienden worden in de gevangenis gezet. De laatstgenoemden verloochenen hun geloof, Paul echter doorstaat de vreeselijke martelingen, zonder mede te deelen, wat de vijanden van hem willen weten. Hij wordt door zijn zuster uit den kerker gered en voegt zich weer bij zijn vriend Calvijn.

Een belangwekkend verhaal. Het laat ons duidelijk de gevaren zien, waarin Calvijn zich bevond toen hij in Parijs studeerde, en onder welke moeielijkheden zich de hervorming baangebroken heeft. Schoon komt uit, hoe in den bangen tijd der vervolging de leeraars en hoofden op bijzondere wijze door God werden bemoedigd en bewaard. Denken wij ons eens in, dat Calvijn op 24 jarigen leeftijd als martelaar ware gestorven. Wat zou dit tot groote schade zijn geweest voor de zaak der Reformatie in Frankrijk, Nederland, Zwitserland, Schotland en vele andere landen ! De Heere had voor Calvijn nog een levenstaak en daarom werd hij gespaard. Daarom was Gods bewarende hand over hem, die de listen der boozen verijdelde.

Een paar aanmerkingen : Er is in dit verhaal wat te veel gesprek en te weinig handeling. De spelling is inconsequent : »eene wereld«, »een oplossing,« enz., Slordigheid op dit punt is vooral in boekjes voor kinderen nooit aan te bevelen.

De uitvoering is in alle opzichten uitnemend. We bevelen dit werkje voor de oudste leerlingen der Zondagsschool zonder eenig voorbehoud met warmte aan.

* **(118) Een Berengeschiedenis**, door JOHANNA. Geïll. gekleurd omslag, 1 gekleurd, 1 zwart plaatje, 2 penteekeningen. 4o bladz. Prijs 20 cent.

Op de Zondagsschool wordt verteld van de jongens te Bethel, die door beren worden verscheurd. Kort daarna komen er berenleiders op de markt, die een paar getemde beren bij zich hebben. Voor Hugo en Henkie een groot genot.

We maken een voorstelling mede; ons oog wordt getroffen door een idioot, dien de straatjongens dwingen, om daarna voor beer te spelen ; vervolgens zien we een bloederig straattooneel, als de idioot op een scherpen steen valt; eindelijk een schriktafereel in een bedstede, waar de twee jongens den op den trap komenden »Sultan« (een hond) voor een losgebroken beer houden, en dan roepen in hun angst tot » den lieven Heer« ; en Hem beloven, mallen Driekus iets te zullen geven. Ze geven hem een van de dekens uit hun bed, met toestemming der moeder.

Van alles en nog wat beleven wij dus hier.

De kinderen zullen bij het zien van de plaatjes natuurlijk aanstonds nieuwsgierig worden; een dansende beer en een aan een touw-gebonden idioot, dat trekt; daarbij is het verhaal vlot geschreven en boeiend verteld. Toch hier en daar wat slordig : b.v. al dadelijk in het begin : »die netjes over de slaapplaats van het

tweetal was uitgebreid geweest, van haar *plaats* geraakt.« Ook is de stijl niet goed verzorgd.

De strekking van deze *berengeshiedenis* is zoek ; 't is er op uitgelopen, dat een mishandelde idioot, voor twee jongens en dat nog wel door nachtelijken angst, voorwerp van medelijden en barmhartigheid wordt. Misschien wil de Schrijfster laten uitkomen, dat God het gebed ook van kinderen hoort; en dat wij volbrengen moeten, wat wij den Heere beloven. Doch alles ligt in dit verhaal te veel overhoop, - om deze gedachte tot haar recht te doen komen. De zonde, die er ligt in- het bespotten en plagen van een ongelukkigen idioot, komt niet genoeg uit. Van spijt en vergeven wordt gesproken, maar van schuldvergeving om Jezus' wil is geen sprake. Schuld is niet goed te maken met iets aan den ongelukkigen Driekus te geven. De teksten en psalmversjes komen er bij, om een Christelijk vernisje aan het weinig beteekenend verhaal te geven. Het Christelijke zit er niet *in*. *Halve* kermisprijs, straatschenderij, sidderen in een bedstede etc., zoo'n mengelmoes in . een kort bestek, en dan daarbij nog dat religieus sausje.

't Is een zuur mengsel, slecht voor kindermagen !

Zonder aarzeling leggen wij dit boekje als geheel onbruikbaar ter zijde.

* (123) **Wat hem overwon**, Een Paaschverhaal door JOHANNA. Gekleurd geïll. omslag. r gekleurd plaatje. 6 penteekeningen. Prijs 20 cent.

Een kostelijk boekje, met aardige plaatjes en prentjes, waarin onopgesmukt en boeiend verteld wordt, hoe Christientje Vosmeer op straat herhaaldelijk lastig ge vallen werd door een plaaggeest, Karel van Druten. Nu eens bespatte hij opzettelijk haar schoone kleeren, dan weer duwde hij haar onverwacht neer, waardoor zij zich erg bezeerde. Karel was een moederlooze knaap, die meest aan zichzelf overgelaten was. Vrouw Vosmeer besloot eindelijk zich er eens mee te bemoeien, en trof den jongen eenzaam op het ziekbed aan. Zonder te zeggen wie zij was, beloofde zij hem gezelschap in zijn uren van werveling en wist daarna haar dochtertje te bewegen, met haar mooie prentenboeken naar Karel te gaan en er hem uit voor te lezen. Karel werd daardoor zóózeer getroffen, dat hij zijn schuld beled en de beste vrienden met Christientje werd.

Het verhaal is verdeeld in zes hoofdstukken met opschrift. De plaatjes zijn goed getroffen. Taal en stijl zijn wèl verzorgd.

*Overwin het kwade door het goede.» Deze Bijbelsche vermaning wordt door Christientjes moeder op tactvolle wijze in practijk gebracht; door haar voorbeeld en aanmoediging leidt zij haar dochtertje op den weg, om ook alzoo te handelen. Zij wijst haar daarbij op den Heiland, die ons een voorbeeld naliet, opdat wij Zijne voetstappen zouden navolgen.

Wij lazten dit Paaschverhaal met groot genot en bevelen het hartelijk aan.

* (128) **Meester**, door E. PALMA. Geïll. gekleurd omslag. Gekleurd plaatje en 7 penteekeningen. 40 bladz. Prijs 20 cent.

Een jongensboek, dat de methode aanwijst, om driftige naturen tot meer kalmte te brengen. Kees Voorschoten behoort tot «de jongens van den Buitendijk», en is onder hen de voorman. Vlug van begrip, is hij in de zesde klas gekomen bij Meester van Wijk. Hij en zijn vrienden hebben zich voorgenomen den meester te plagen, doch deze weet door zijn flink optreden dit te voorkomen, en Kees wordt 's Meesters vriend. Door diens vriendelijkheid wordt de drift van den opvliedenden jongen beteugeld.

Het verhaal is aardig geschreven, ofschoon de eerste helft natuurlijker is dan de tweede. Eenige taalfouten zijn bij een eventueelen herdruk te vermijden. Bladz. 5 regel 10 v.b. staat «hem» ; lees : «haar» ; op bladz. 10 is ribestak vr. gebruikt

Hoewel de strekking («een zacht woord keert de grimmigheid af») zeker zonder bedenking is, voldoet dit boekje ons toch niet.

Het gaat mank aan twee groote fouten.

Het is meer een boekje voor onderwijzers, dan voor kinderen, al is. het door den Schrijver zeker zoo niet bedoeld. 't Wil laten zien, hoe paedagogische tact noodig is, om ernstige karakterfouten tegen te gaan en de kinderen te helpen, die te-overwinnen.

Het Christelijk element is pover; van het plaatsbekleedend lijden van Christus wordt niet gerept ; de Schrijver bepaalt zich tot een heenwijzing naar de «helpende genade». Van schuld, die verzoend wordt, hooren we niet. «Beter oppassen» drukt den geest van dit geschriftje vrij goed uit. Wij kunnen het dan ook niet aanbevelen.

.Boekjes van 25 cent.

Met geïll. omslag, een gekleurd plaatje en penteekeningen tusschen den tekst.

* (139) **Toch kind des huizes**, door A. J. HOOGENBIRK. Geïll. gekleurd omslag. i gekleurd en i zwart plaatje. 48 bladz. Prijs 25 ct.

Willem Stevens, die jaren lang de O. I. Compagnie met eere gediend heeft, keert naar het ouderlijk huis terug, waar hij zijn vrome moeder wèl, zijn godvruchtigen vader niet meer terugvindt. Hij komt op een kantoor der Compagnie als ambtenaar, raakt in kennis met de dochter van een verarmden baron, trouwt en leidt een gelukkig leven. Hun eersteling wordt aan hen ontnomen ; later nemen zij een kind hunner burens als pleegkind aan. Eerst sterft de moeder, en op zijn sterfbed vertelt later de vader, die door den vromen wandel van zijn vrouw ook den Heiland leerde kennen, aan zijn kinderen het geheim, dat één hunner niet tot de familie behoort. Zij verlangen echter niet te weten, wie dat is en zoo wordt de vreemde toch kind des heizes.

't Verhaal is van Hoogenbirk, dat zegt hier alles. Uit eenige weinige gegevens heeft de Schrijver zijn boekje samengesteld ; het gebrek aan inhoud wordt vergoed door uitweidingen over allerlei toestanden uit 't maatschappelijke leven van voor twee eeuwen.

De punctuatie is gebrekkig. Op bladz. 32 lezen we in plaats van het «ontstaan» van een storm liever het «opsteken». De stijl laat soms (wat ons van Hoogenbirk verwondert) te wenschen over. Af en toe wordt de zinsbouw housterig. Zoo b.v. pag. 23 : «Van dat alles nu stond in het toenmalig Amsterdam nog minder in dan in het tegenwoordige. »

De Schrijver legt het Christelijke er niet duimdik op, maar hij vertelt de een of andere gebeurtenis, zooals hij die ziet van zijn Christelijk standpunt uit. Dat maakt zijn verhalen juist zoo goed, wat de strekking betreft. Dat is ook hier het geval.

Andererzijds valt bij dit boekje te vreezen, dat het nevelachtige van de persoonsuitbeelding (H. had blijkbaar geen gegevens meer en fantaseeren doet hij niet) oorzaak zal zijn, dat het op de lezers niet veel indruk maakt .en, als verhaal, onbevredigd zal laten.

Duidelijk komt echter in dit boekje uit, dat niet braafheid in den hemel brengt, doch dat alleen de Heiland den weg des heils ontsluit voor wie in 't geloof tot Hem komt. Om dit belangrijk gegeven willen wij de liefdeshistorie, die wij in kinderboekjes liefst vermeden zagen, gaarne voorbij zien. Aanbevolen.

(141) **tiet Oliekoekenvrouwjtje**, door JOHANNA. Geïll. gekl. omslag: i gekleurd, i zwart plaatje en 2 penteekeningen. 48 bladz. Prijs 25 cent.

Het oliekoekenvrouwjtje was een zeer gebrekkig oud mensch, dat veel te verduren had van de plagerijen van straatjongens. inplaats van dit geduldig te verdragen, schold en tierde ze op hen, ja sloeg er vaak op los met een stok. Bij zekere gelegenheid trof zij, zonder het te bedoelen, een klein meisje, dat voor haar moeder met een zusje boodschappen moest doen. Later brachten de beide meisjes

het vrouwtje, dat was komen te vallen, thuis; en den volgenden dag vierde haar moeder met hen en het olikoekenvrouwtje Kerstfeest.

Men staat er versteld van, hoe iemand er in slaagt, 48 bladz. druks vol te schrijven over zoo goed als niets.

De vorm van dit verhaal is niet slecht. Straattaal echter behoorde vermeden te worden. »Zoo'n serpent !« »Zoo'n tooverheks" en dergelijke woorden had de Schrijfster liever niet moeten gebruiken. Datzelfde geldt van de uitdrukking »Zoo waar als ik hier sta. t

Het olikoekenvrouwtje wordt zachtaardig en verliest haar bitsheid en nijdigheid als haar de geschiedenis van Jezus' geboorte wordt verhaald. In haar jeugd had zij deze geschiedenis ook wel gehoord, maar in latere jaren leefde zij zonder zich met Gods Woord te bemoeien. Of zij tot oprecht geloof in Christus gekomen is en of zij als een schuldige zondares hare zaligheid aan den troon der genade heeft gezocht, - de Schrijfster deelt er niets van mede. Ook niet, of haar verbetering van blijvenden aard is geweest. Wij hadden gaarne in dit verhaal iets willen hooren van zonde en genade, van verzoening der schuld door Jezus' bloed. Het cardinale punt van 's Heeren komst in het vleesch wordt gemist.

Johanna is voor ons een oude bekende, wier geschriften wij vaak met blijde ingenomenheid hebben begroet. Ditmaal is haar pen blijkbaar wat afgesleten geweest. Wij geven aan hartiger kost de voorkeur, waarin duidelijk op het ééne noodige wordt gewezen. Vergevensgezindheid te prediken is goed, maar het behoort op betere wijze te geschieden dan hier het geval is. Wij kunnen dit boekje niet aanbevelen.

(145) Niet van God vergeten. *Een geschiedenis uit Canada*, door QUIRINA. Tweede druk. Met geïll. omslag, een gekleurd en één zwart plaatje en verscheidene teekeningen tusschen den tekst. 48 bla ?z. Prijs 25 cent.

Een jonge boer in Canada sterft aan typhus ; zijn zaak blijft loopen, maar is veel achteruitgegaan. Ook de vrouw bezwijkt aan dezelfde ziekte. Winnie en Paul blijven alleen achter - en doodarm. De stervende moeder heeft haar 10-jarig dochttertje herinnerd aan de »twee muschkens vooreen penning« en aan de vraag des Heilands : »gaat gij dezelve niet ver te boven « Een goede buurvrouw stelt Oom Shaw (den eenigen broer der overleden vrouw) met het droeve geval in kennis. Die staat niet zoo heel barmhartig aangeschreven, maar bericht toch, dat men de kinderen maar naar Merton moet zenden. Hij woont echter in Morton, doch de o was of onduidelijk geschreven, of de buurvrouw had het verkeerd gelezen. In elk geval, de trein neemt Winnie en Paul mee tot Merton (een halte) en daar is natuurlijk niemand om hen af te halen. Zij brengen er midden in den winter een nacht in 't wachtlokaaltje door. Winnie verstijft bijna van de kou. Paul houdt een trein staande door de seinvlag en ze worden door een vriendelijken boer - die pas een kind verloren heeft - met goedvinden van Oom Shaw, in huis genomen.

De stijl dezer vertelling is goed. De verhaaltrant boeiend. Wel wat stijf vinden wij het, dat de kinderen en de reizigers elkaar bij het afscheid nemen, » vaartwel ! « en »goeden dag« toeroepen. De strekking van dit verhaal is te loven. De Schrijfster wil ons brengen onder den indruk van de wijze, waarop Gods bijzondere voorzienigheid werkt.

Wij vernemen hier van de zorgende liefde Gods, die zich een Vader der veezen betoont. »Heer« en »lieve Heer« hadden vermeden moeten worden.

Van Christus' borgtochtelijk lijden wordt niet bepaald gesproken ; en van zonde en genade vinden we weinig of niets. Winnie en Paul zijn vrome kinderen, die elkaar les geven in 't bidden. Het kinderlijk geloof van het meisje wordt echter treffend geteekend.

Niettegenstaande de genoemde gebreken, kunnen we dit verhaal vooral om zijn goede strekking wel aanbevelen.

Boekjes van 30 cent.

Met geïll. omslag, gecartonneerd en 3 zwarte Plaatjes.

* **(155) Wolken met zilveren rand**, door MARIE. Geïll. gekleurd gecartonneerd omslag, 1 gekleurd en 1 zwart plaatje. 54 bladz. Prijs 30 cent.

Treeske en Jan Bartings blijven als weezen achter. Zij worden van elkander gescheiden. Treeske, een meisje van 15 jaar, wordt opgenomen in het huis van een tante, die het nooit heeft kunnen verkroppen, dat haar broer in 't huwelijk trad en nu deze misdaad van den vader op de kinderen wreekt.

Treeske is een flink meisje. Zij vlucht met al haar zorgen tot den Heere. Toch wordt het haar ten slotte in het huis van de kwaaddenkende tante te benauwd. Ze vlucht weg, komt bij beste menschen terecht, terwijl Tante Trui's conscientie begint te kloppen en haar hart tenslotte verteederd wordt.

Een boeiend verhaal, met talentvolle karakterteekening. Wij vinden de schets van Tante Trui meer naar het leven dan die van Treeske. Soms is de laatste te groot en dan ook weer te klein voor haar jaren.

Wat *den vorm* betreft, hebben we allen lof. Ook de plaatjes zijn goed uitgevoerd. Heel de uitvoering is keurig. Alleen vroegen we ons af, of het dame'tje op den omslag hetzelfde persoontje kon zijn als het meisje op het plaatje bij bladz. r6. Maar »de kleeren maken den man«. De titel klinkt o. i. wel wat **w**eidsch voor een kinderboekje.

De geest en strekking van dit boekje zijn uitnemend. De zegen van vroege . godsvrucht komt treffend aan het licht. Voor die op den Heere vertrouwen zijn moeilijke levenservaringen niet uitgesloten, doch deze brengen nader tot Hem, en de belofte wordt vervuld, dat Hij de Zijnen nimmer begeeft. Ook de jammerlijke gevolgen van zondige eigenliefde en het zich verharderen tegen de roepstemmen Gods en betere indrukken, worden in het voorbeeld van Tante Trui tot waarschuwing duidelijk geteekend. Als zij op haar sterfbed tot schuldbesef en verbrijzeling des harten komt, en ontvankelijk wordt voor de boodschap des heils, wordt de groote zondaarsliefde van Christus heerlijk openbaar. Een uitnemend voorbeeld van lijdzaamheid als ons hier in Treeske wordt geschetst, kan menig volwassene beschamen.

Onder 's Heeren zegen zal de lezing van dit voortreffelijk verhaal goede vrucht dragen. Onvoorwaardelijk bevelen wij het aan.

(157) Dokter Barnardo en Punch, de zakkenroller, door NORA. Derde druk. 54 bladz.

Met geïll. omslag en twee plaatjes in kleurendruk. Prijs 30 cent.

Dokter Barnardo, die in 1866 het *plan* had, als Zendeling-arts naar China te gaan, wordt van overheidswege verzocht hulp te bieden tijdens een heerschende cholera-epidemie te Londen. Hij voldoet hieraan en komt zoo in aanraking met tal van verwaarloosde knapen, die geen ouders of geen tehuis hebben. Met behulp van vermogende vrienden sticht hij een inrichting, waar zij verpleegd en onderwezen, en ook voor het maatschappelijk leven opgeleid worden. Deze arbeid breidde zich weldra verbazingwekkend uit. Het getal stichtingen van dokter Barnardo steeg tot 27, waarin 5000 kinderen werden verpleegd. De geschiedenis van een hunner, Punch geheeten, wordt nu in dit boekje vermeld. Dit verhaal, dat- eerst op pag. 25 begint, is vol afwisseling, vol leering en bijzonder onderhoudend. Het boeit van 't begin tot het einde. Taal en stijl zijn goed. De strekking is, ons te doen zien, wat een mensch doen kan, als de liefde Christi tot redding van ellendigen het hart vervult en bezielt. Aangezien de Schrijfster frissche Bijbelsche gevolgtrekkingen maakt, geeft zij waarlijk gezonde lectuur. Nadrukkelijk vestigen wij de aandacht op dit kostelijke boekje. Het kan met vertrouwen onzen kinderen in handen worden gegeven. En ze zullen er met graagte naar grijpen, ook om den helderen druk en de goed geslaagde illustratiën, die het tot sieraad strekken

Loffelijk is het, kinderen en ook groteren op te wekken tot betoon van medelijden in het lot der ongelukkigen. Daardoor kan onder 's Heeren zegen menig afgedoolde worden terecht gebracht.

De beteekenis van het kruis van Christus als het eenig fundament der zaligheid, had in dit verhaal beter kunnen uitkomen. Doch een boekje, dat de reddende kracht der Christelijke liefde op treffende wijze teekent, behandelt een motief, dat vooral in onzen tijd van zoo groote geestelijke ellende, zeer belangrijk is.

(162) Jessica's eerste gebed. *Uit liet Engelsch*, door HESBA STRETTON. Vijftiende druk. Geïll., gekleurd, gecart. omslag, 1 gekleurd, 2 zwarte plaatjes en 10 teekeningen tusschen den tekst. 54 blz. Prijs 30 cent.

Jessica's eerste gebed is een boekje, dat waarlijk uit het hart geschreven werd en daarom reeds velen ten zegen is geweest. Het is overbekend en werd reeds in schier elk Christelijk gezin aan de kinderen ter lezing gegeven. Bijna iedere Zondagschoolonderwijzer kent den inhoud ervan: Jessica, een arm, in ellende opgegroeid meisje, is onwetend van, maar begeerig naar den goeden weg, en wordt, door haar ongekunsteld optreden, door 's Heeren Geest ten zegen voor Daniël, den man van het koffiestalletje, die zijn eigen verkeerden weg inziet, en nu op zijn beurt 'weer het middel in Gods hand is, om Jessica uit haar ellendigen toestand op te heffen. Dat dit verhaal reeds een vijftienden druk beleeft, verwondert ons niets. Het is een der klassieke werkjes onder de kinderlectuur. Reeds de vorige generatie las het, de kinderen van thans lezen het, en we twijfelen niet, of er zal ook door het toekomstige geslacht van worden genoten. Boekjes als dit behouden hun waarde.

Dat het zijn Engelsche afkomst verraadt, zal niemand bevreemden. Onze toestanden en gebruiken zijn zoo geheel anders. Doch in dit verhaal hinderen deze niet zoo, wijl ze geheel met den inhoud zijn saamgesmolten.

De wijze, waarop de Schrijfster de groote roeping der kerk ten opzichte van de paria's der maatschappij toont, is uitnemend en doeltreffend. En met de strekking kunnen wij volkomen accoord gaan. Zij brengt het beeld liefelijk in tekening van Hem, die gekomen is, om het verlorene te zoeken.

Het gegeven is zoo ontroerend, de verhaaltrant zoo keurig-naief, de uitvoering zoo onberispelijk., dat we met groot genoegen de lezing van dit schoone boekje blijven aanbevelen. Het is een pareltje in de kroon dezer waarlijk vruchtbare Schrijfster. Men reike het aan steeds meerdere kinderen uit

Boekje van 35 cent.

Met geïll. omslag, gecartonneerd, en 3 zwarte plaatjes.

(166) Van Snoesje en Tamboertje door HILBRANDT BOSCHMA. Tweede druk. Geïll., gekleurd, getart. omslag, 1 gekleurd en 2 zwarte plaatjes. 62 blz. Prijs 35 cent.

De naam van Hilbrandt Boschma, den begaafden schrijver van het kostelijke >Blank en Bruins, doet aanstonds iets goeds verwachten. De wat kinderachtig flauwe titel zij daarbij geen belemmering. De Schrijver zelf excuseert daarover zich op pag. 5. De bijzonder aantrekkelijke inhoud zal den lezer spoedig er mede verzoenen. Dit verhaal geeft veel meer, dan de titel zou doen verwachten.

Het boekje, waarvan de uitvoering onberispelijk is, bevat de geschiedenis van een bedeljongen, die door zijn moeder verwaarloosd wordt. Frits - zoo is zijn naam tracht door bedelen aan den kost te geraken. Er komt een geheele omkeer in zijn jonge leven, doordat Snoesje, het dochtertje van een adjudantonderofficier, zich het lot van den armen zwerveling aantrekt. Zij onthaalt hem op het Kerstfeest, vertelt hem de Kerstgeschiedenis en leert hem bidden. Kort daarop treedt Frits als tamboer in dienst. Doch nu komt hij, onder invloed van oudere

kameraads, op het verkeerde pad. Snoesje echter vermaant hem en blijft voor hem bidden. Door haar liefde wordt hij voor erger afdwaling bewaard en komt weer in het rechte spoor. Van wege zijn aanleg voor muziek trekt hij de opmerkzaamheid van den Directeur van het Schutterijmuziekcorps, door wiens bemiddeling Frits gelegenheid krijgt zijn gave te ontwikkelen. Later wordt hij een beroemd organist, die zijn kunst stelt in den dienst des Heeren.

Net verhaal is in 12 hoofdstukken verdeeld met opschriften. Een inhoudsopgave ontbreekt. 't Is vlot verteld. In de gesprekken komt de uitdrukking »zie je« te veelvuldig voor. Op blz. 13 staat: »Frits groeide op voor wild, in plaats van »groeide op in het wild«. Op pag. 14 staat's Zondag; de(n) arme(n) menschen; den eerste (blz. 15). Luk. 13 op pag. 22 moet zijn Luk. r4.

Enkele onnatuurlijke dingen komen er in voor, b.v. dat Snoesje vraagt aan den jongen, of hij uit Nineveh komt, wijl ze zich daar met zakken bekleedden en ook, of hij een verslagen jood is. Zoo naïef is geen kind en Snoesje blijkt in verstandsontwikkeling toch niet achterlijk te zijn.

Waar de Schrijver ons leert, hoe wij onder Gods zegen het diepst gezonkene moeten trachten te redden van een lichamelijken en geestelijken ondergang, willen wij dit boekje gaarne aanbevelen. Snoesje's voorbeeld doet ons zien, hoeveel goeds wij door liefdebetoon kunnen stichten. Op kinderlijke wijze tracht zij den verwaarloosden knaap tot Jezus te leiden.

Tusschen het verhaal door worden practische opmerkingen gegeven over den arbeid, tot redding. Wij moeten beginnen met wat we ongezocht op onzen weg ontmoeten. »De barmhartige Samaritaan« maakte niet van het verbinden en verplegen van mishandelde reizigers een soort *vak* - maar hij verbond en verpleegde toch den mishandelenden reiziger. dien hij vond.

Jammer, dat ook dit boekje lijdt aan hetzelfde gebrek, dat we telkens aantreffen; n 1. dat er zoo weinig religieuse diepte in is. Van schuldbesef tegenover God hooren wij zoo goed nls niets. De Schrijver gebruikt steeds »Heer« in plaats van »Heere«.

Om de strekking, die aanspoort tot zoekende liefde, bevelen wij dit geschrift met blijdschap aan. In een tijd, die met kracht de Evangelisatie op den voorgrond brengt, verdient dit boekje dubbele waardeering. Het opent inderdaad aan onze Zondagsschoolonderwijzers en -onderwijzeressen een goede leerschool ten opzichte van den arbeid onder het verlorene. Moge het in menig jeugdig hart de heilige vonk-ontsteken voor het werk der Christelijke liefde onder de geestelijk verwaarloosden onzes volks, wier getal inzonderheid in de groote steden >al grooter wordt. Wij raden al onzen Zondagsschoolonderwijzers en helpers aan, dit boekje aandachtig te lezen en hun arbeid daaraan te spiegelen. Moge het, wat het godsdienstige betreft, zwak zijn - uit het oogpunt van methode en tact bij den arbeid is het uitnemend. En schoon is het in de teekening der kostelijke vrucht, welke God op den getrouwen liefdearbeid genadig wil verleenen.

Boekjes van 40 cent.

Met geill. omslag, gecartonneerd, en 3 Plaatjes in zwart- of kleurendruk.

* (195) **Het Dwergmannetje**, door IDA KELLER. Geill. gekleurd gecartonneerd omslag. i gekleurd, 2 zwarte plaatjes. 77 bladz. Prijs 40 cent.

Het Dwergmannetje is een straatfiguur uit een der Amsterdamsche achterbuurten. Hij kan lezen noch schrijven, is geheel en al onkundig omtrent den godsdienst.. Nu en dan is jij dronken en steelt hij ook wel. Hij wordt een speelbal van de schooljeugd. Hierdoor komt hij onder bescherming van een politieagent, en wordt hij opgemerkt door een jonge dame. Deze noodigt hem bij haar *Kerstboom*, waar het Dwergmannetje voor 't eerst iets van den Heere Jezus hoort. Bij een bezoek leest zij hem in zijn kelderwoning uit den Bijbel voor. In dezen weg wordt het

haar huwelijk aan een kostschool verbonden was, gaat haar eiken dag op vaste tijden les geven. Voor de handwerken komt de onderwijzeres van de Christelijke school een paar malen 's weeks. Maar dit alles zou niet het gewenschte resultaat hebben gehad, indien Helena niet op eigenaardige wijze in aanraking ware gekomen met Pleun, de naaister, die op *hare* krukken in haar kamertje voortstompelt, en buiten gereden moet worden. Pleun vreest den Heere. Zij vertelt bij gelegenheid aan Helena haar levensgeschiedenis. Ze was vroeger ook ontevreden en liefdeloos. Maar het ziek- en sterfbed van haar moeder werd een middel tot haar bekeering. Deze mededeelingen maken op Helena een diepen en blijvenden indruk.

Eenvoudig en toch pakkend. Er is afwisseling in. Een gepaste humor maakt het aantrekkelijk en de hoofdpersoon wordt u in haar gebreken en deugden zóó geteekend, dat we met haar medeleven.

Een belangrijk gegeven, op voortreffelijke wijze uitgewerkt. De Schrijver wil den lezers doen verstaan, hoe zondig het is, onder de beproevingen des Heeren te murmureeren, en hoe noodig, te zien op de rijke zegeningen, die God nog schenkt temidden van het lijden. Dit kan tot geduld en onderwerping brengen. Deze ernstige strekking doet den Auteur niet in een preken den toon vervallen. Hij laat eenvoudig de geschiedenis spreken. En dat is een groote verdienste.

Moge dit boekje bij vele jeugdige lezers dezelfde uitwerking hebben als de woorden van de naaister op Helena van Ravenstein.

Wij zijn den Schrijver en den Uitgever zeer dankbaar voor dit kostelijk werkje.

(206) Aangenomen of verlaten, door Mevr. O. F. WALTON. Derde druk. Geïll. gekleurd gecartonneerd omslag. Een gekleurd en 2 zwarte plaatjes. 77 bladz. Prijs 40 cent.

Een heele geschiedenis met allerlei wederwaardigheden te midden van een typisch-Engelsch milieu. Een echtpaar heeft 10 zonen en een dochter, Salome. De derde der jongens, Petrus, wordt sprekend ingevoerd en verhaalt ons zijn levensgeschiedenis tot op den tijd, dat hij zelf man en vader is. Aan zijn zusje was hij zeer gehecht. In haar Bijbeltje slaat zij op Matth. 24 : 40. Ook hooren zij over dien tekst een »kinderpreek«. De titel van het boekje is aan dit Schriftwoord ontleend.

Het wegnemen van een gulden brengt Petrus in grooten angst. Hij vreest, dat hij zal *verlaten* worden, als Jezus komt. Hij komt bij een rijke mevrouw en leert daar deze drie leefregels Doe niets, wat gij niet gaarne zoudt doen, als Jezus komt. Ga naar geen plaats, waar gij niet gaarne zoudt gevonden worden, als Jezus komt. Zeg niets, dat gij niet gaarne zoudt zeggen, als Jezus komt.

Vier broers worden door een ziekte weggerukt, zijn zusje herstelt. Deze zware beproeving is voor de ouders het middel, om ze tot Jezus te leiden.

Twintig jaar later zijn al de overgebleven kinderen in een gevestigde positie. De vader mag dit beleven, de moeder is reeds veel vroeger overleden.

Ofschoon taal en stijl over het geheel wel verzorgd zijn, is er ten dezen in dit verhaal toch merkwaardig veel stijging en daling. Sommige gedeelten zijn zeer goed, andere (pag. 48 en 49) dalen beneden het middelmatige.

Al is het een boeiend verhaal, waarvan de inhoud dikwijls tot het geweten spreekt, evenwel bevredigt het ons niet. Daartoe is het te methodistisch van kleur. Het verwachten van Christus' wederkomst wordt zóó op den voorgrond gesteld, alsof hierin het gansche Christendom bestond. Het valt niet te ontkennen, dat door vele Christenen met dit stuk der waarheid te weinig wordt gerekend, maar jonge kinderen daarover bijna uitsluitend te laten spreken, is onnatuurlijk.

Met het denkbeeld »kinderkerk of »kinderpreek kunnen wij ons niet vereenigen.

Daartegenover strekt weer toi aanbeveling de uitwerking van het motief, hoe treurig het is, geen vrije consciëntie te hebben en een onbeleden schuld te verbergen. Ook wordt tegen den omgang met verkeerde makers gewaarschuid. Duidelijker had de Schrijfster behooren te wijzen op 's menschen zondige natuur, waardoor wij onbekwaam zijn tot eenig goed. Dan ware de noodzakelijkheid der wedergeboorte uitgekomen.

Al heeft het zeker zijn schaduwzijde, dat in dit verhaal *enkele ree-els* aangaande Jezus' wederkomst schering en inslag zijn, zóó zelfs dat het Evangelie der verzoening *bedenkeli'k v •el* blijft liggen

; en al bevredigt 't niet geheel, lat meer de *vrees* voor de toekomst dan de *liefde* tot God, die onze zonden in Christus Jezus vergeeft, in deze geschiedenis wordt gepredikt;

en al ligt het Methodistisch »doen« en nog eens »doen« er nog al dik op;

zoo is toch de strekking van dit boekje op meer dan één punt z66 goed, dat wij het ondanks de gemaakte opmerkingen wel, doch slechts onder reserve, kunnen aanbevelen.

Boeken van 50 cent.

Met geill. omslag, gecartonneerd en 4 zwarte -plaatjes. In (raaien linnen band verkrijgbaar tegen verhooging van 30 cent per exemplaar.

(207) De kostbare Vaas. Naar het Engelsch, door ANTONIA MARGARETHA.

Geill. gecartonneerd omslag. 4 plaatjes in zwartdruk. zog bladz. Prijs 50 cent.

Een joodsch koopman heeft eene kostbare vaas van eene verarmde weduwe voor $\frac{1}{10}$ van de waarde gekocht. De vorige bezitster sterft van armoede, en nu neemt de jood, die op dezen koop toch geen vrede had, haar kind in huis, om aan de kleine goed te maken, wat hij aan de moeder heeft misdaan. Zijn geweten is daarmee niet gestild

Dat kind, door hare moeder bekend gemaakt met den Heiland, is eenzonnetje *in* deze woning en door haar liefelijk gezang en haar spreken over den Heiland wordt er in de harten eenige belangstelling geboren in den Christus. God werkt door, en deze hebzuchtige jood wordt arm zondaar voor God en leert zijn zaligheid verwachten alleen door de kruisverdienste van Christus.

Door middel van »de kostbare vaas« wordt later ontdekt, wie de grootvader van Gretha is. Het kleindochtertje wordt daar met liefde ontvangen, en na het overlijden van haar pleegvader woont zij met de weduwe van den koopman in het huis haars grootvaders in.

Een zeer aangrijpend verhaal, dat door de oudste leerlingen ongetwijfeld met gespannen aandacht gelezen zal worden.

De Uitgever zorgde voor een passend kleed. De illustraties kunnen den ernstigen indruk, dien dit verhaal op het jeugdig hart maakt, bestendigen.

De wonderlijke leiding van Gods voorzienigheid in de toebrengring vaneen zoon

Abrahams tot den Christus, loopt als een gouden draad door dit verhaal. Schoon wordt de zorg des Heeren voor het weesje geschetst.

De beschouwing van zonde en genade is in dit boekje geheel overeenkomstig de Schrift.

De strekking is, te doen zien, hoe een klein kind reeds een zegen kan zijn voor een gezin, dat vervreemd is van de waarheid des Evangelies; alsmede, hoe God vaak door levenlooze dingen spreekt tot de consciëtiën der menschen.

In den strijd, dien de oude koopman tegen zijn geweten voert, komt het woord van Luther tot zijn recht, dat het den mensch niet geraden is, iets tegen zijn consciëntie te doen.

Zulk een vermaning mag tegenwoordig wel van de daken worden gepredikt. In onzen tijd, zoo vol verleiding, komt het geweten vooral van onze jonge menschen gedurig in het gedrang.

Wij bevelen dit boekje zonder eenig voorbehoud aan.

(216) Ouwe Bram, door W. G. VAN DE HULST. Derde druk. Geill. omslag.

Gecartonneerd. Met 12 penteekeningen. 108 bladz. Prijs 50 cent.

„Ouwe Bram" was een eenzaam overgebleven Grootvader, die in zijn leven veel geleden had van »wilde jongens«, door wier ondeugende streken zijn doch-

ter en zijn eenig kleinkind, de doofstomme Jenneke, zelfs het leven verloren. Dat bittere levenslot had den oude zonderling gemaakt en hem vooral met haat tegen »die jongens« vervuld. Op de plaats, waar hij na al zijn ellende heengetrokken was, wist niemand van zijn leed en was hij het voorwerp van bespottung, plagerij en vrees, doch ook van medelijden. Veel had hij te verduren van den onbezonnen Hein Hoevers en den kwaadwilligen »Rooien Rinus«.

Toen de laatste een dief en brandstichter bij zijn baas werd, gelukte het hem »Ouwen Bram,, verdacht te maken. Hein Hoevers, die bewijzen had van Rinus' schuld, verzweeg die eerst uit valsche schaamte, doch na heftigen strijd overwon hij met Gods hulp den Booze. Rinus vluchtte en Bram werd vrijgelaten, die later Hein met een paar kameraden uit het water van den dood redde, en daarmede, eveneens na hevigen zielestrijd, zijn zondigen haat overwon. [n dat donkere hart drong langzamerhand het schijnsel des Evangelies door. Eindelijk stierf »Ouwe Bram«, volstrekt niet als een »heldere brief«, maar toch zoo, dat: men hem naaiden. aard der liefde behouden achtte.

Het verhaal is verdeeld in q hoofdstukken met opschrift. "Taal en stijl zijn goed verzorgd, de verhaaltrant is boeiend.

Boekjes als »Ouwe Bram« lazen wij nog niet veel. Het is geheel uit het leven en naar het leven geschetst. Er zijn o. i. prachtige psychologische passages in. Die benauwde jongensziel van Hein Hoevers met zijn dubbelte is eenig geteekend ; dat bidden van dien Hein, dat geen bidden en toch ook wel. bidden was ; die zielsbewegingen van. den ouden, mistroostigen Bram en die worstelingen tegen den haat; wij vinden den vorm, de teekening eenig.

Jongens zullen dit echt vinden.

Hein Hoevers en »Ouwe Bram«, de knaap en de oude man, ondervonden beiden, dat er geen vrede met God mogelijk is, zoolang niet gebroken wordt met de zonde. Beiden ervoeren tevens, dat zij in zichzelf de kracht daartoe niet bezaten. Bijzonder leerzaam is het verhaal, waar liet in beider geschiedenis doet uitnemen, dat alleen in den weg des gebeds in 's Heeren kracht de zonde overwonnen en de vrede des harten verkregen wordt.

De Schrijver heeft bedoeld, tot alle ondeugende jongens te zeggen: »Jongens, jullie moet nooit oude, zonderlinge menschen plagen«. Die vermaning is voor onze jongens niet kwaad, want zij doen het, helaas ! soms wel graag.

En toch is het een groote zonde, een zonde, die haar straf met zich brengt. In zoo'n zonderlingen »ouwe« schuilt soms een diep neergedrukt kind Gods.

Het sterfbed van »Ouwen Braai« is alleen wat idealistisch.

Waar hij in Gods kracht zijn zonde overwonnen en dit door daden getoond heeft, kon wel gesproken worden van een gegronde hope op het eeuwige leven. Maar nu, ook waar de oude weinig of niets spreekt, heet het, nadat (Ie dominee gebeden had : »Bram luisterde en de oude, wondere muziek zong om zijn hoofd . . . in brandend verlangen schreide zijn innige smeeking omhoog, om genade . . . een wonder-heerlijke vrede daalde neder in Brams hart . . . Zacht-ruischende stemmen zongen . . . gevolgd door Dominee's zachte betuiging na Brems heengaan »Heer, wij danken I', wij eianken I !«

Dit boek heeft echter zulke uitnemende eigenschappen en biedt zoo voortreffelijke leeringen, dat we 't van harte aanbevelen voor jongens boven de 10 jaar. Onder Gods zegen kan 't veel nut. stichten.

De Nederlandsche Zondagsschoolvereeniging had gelijk, toen ze dit werkje bekroonde. De typografische uitvoering is onberispelijk.

De prentjes zijn ook heel aardig. Er zit karakter in.

* (221) **Nol**, door E. PALMA. Geill gekleurd gecartonneerd omslag, 3 zwarte plaatjes. 110 bladz. Prijs 5o ct.

Een arme jongen, Arnold van Dijk, bij verkorting Nol, staal- vaak bij 't station, om met pakjes dragen een kleinigheid te verdienen voor zijn arme en zieke moe-

der. De Controleur voelt zich tot dien bleeken jongen aangetrokken, maar houdt niets van godsdienst, spot er zelfs wat mee. Een student, meneer Bronner, trekt zich 't lot van Nol aan, ontmoet hem op de Zondagsschool, maakt hem tot zijn vriend, bezoekt hem trouw in 't Ziekenhuis, waar hij na een ongeluk is ingebracht, en bezorgt hem een flinke betrekking bij menschen, die hem geheel als pleegzoon behandelen.

Ook hier ontbreken de onontbeerlijke coups de théâtre niet, zonder welke een verhaal nu eenmaal niet interessant schijnt te kunnen zijn.

Het boekje is in goeden stijl geschreven. In den echten jongensvorm. 't Heeft een helderen druk en fijne plaatjes. Het ziet er bekoorlijk uit. Een strekking hebben wij er niet in kunnen vinden. Sterk romantisch is dit verhaal, maar zeer zwak is het religieus gehalte.

De heer Bronner maakt wel een flinken indruk. Van Dam, de Controleur, echter komt met een schimpende uitspraak voor den dag, die in een kinderboek *vols rekt* niet thuis hoort. (Bl. 91 : Jullie fijnen, je stuurt alles maar naar den hemel, waar je hier geen raad mee weet . . .) De oude juffrouw met de poesjes zegt een keer heel medelijdend : »Och heer!«

Het geloof in Christus staat niet in het middelpunt. Van berouw tegenover God is weinig sprake, meer van spijt over de kwade gevolgen der zonde. Het Kerstverhaal van den Dominee, bl. 67 en vlg., is allertreurigst. Het gaat meer over trakteren en over een kindje, dan over Jezus. »We moeten blij zijn, omdat de Heer ons wil komen helpen, omdat Hij alles vergeeft, wat er vroeger verkeerd was!« (Nog erger dan ethisch!) Die situatie, dat Nol wil sterven, kan psychologisch juist zijn, maar past niet in een kinderboek, waarin men de waarheid van Fil. 1 : 23 niet als bekend mag onderstellen.

Er wordt wel van den Heere Jezus gesproken; dat Hijs, »je heel lief heeft«, maar van zonde en genade hoort men vrijwel niets. Er is wel sprake van een Zondagsschool, maar de Kerstboom wordt er meerdere eer aangedaan dan Christus.

Dit is geen boek voor onze Geref. Zondagsscholen.

Boeken van 60 cent.

Met geïll. omslag, gecartonneerd en 4 zwarte plaatjes. (Banden 30 cent.)

(235) Willem Wijcherts. Een dappere Alkmaarder jongen, door JAN V. D. CROESE. Tweede druk. Geïll. gekleurd omslag. 4 plaatjes in zwartdruk. 156 bladz. Prijs 60 cent.

Een verhaal uit den Spaanschen tijd.

Willem Wijcherts is »een dappere Alkmaarder jongen«, die de Spaansche bezetting met tegenzin in zijn vaderstad ziet binnentrekken ; een »kettische« samenkomst intijds waarschuwt, zoodat de toeleg, om Jan Arendsz gevangen te nemen, vrijdeld wordt; zijn heil in een overhaaste vlucht zoeken moet; zich bij de Watergeuzen voegt; de gevangenen om des geloofswille, onder,

wie zijn eigen vader,

uit den Alkmaarschen kerker redt, aan de bevrijding van zijn stad medewerken, aan het doodsbed van Arendsz knielen, de victorie van Alkmaar mee beleven en daarna een blijde bruiloft vieren mag.

Het boekje is vloeiend geschreven en zal ongetwijfeld den jeugdigen lezer tot het einde toe vasthouden. Het doet ons genoegen te bemerken, dat de Schrijver van verschillende aan- en opmerkingen betreffende taal en stijl bij den eersten druk door ons gemaakt, goede nota genomen heeft. De uitvoering is uitnemend. De omslag plaatst ons in de kern van het verhaal. Ook de plaatjes zijn heel aardig. En de druk is voorbeeldig. Een flinke lettertype is een groote verdienste, vooral in een boek voor de jeugd. Historische novellen of jongensverhalen uit den belangrijken tijd onzer bevrijding van Spanje, moeten o. i. doen uitkomen, waar het toen om ging en dat Gods hand verlossing zond. Wij onderstellen, dat dit ook de bedoeling van den Schrijver is. Deze strekking komt wel uit. Doch het geheel

is eenigszins mat en wat oppervlakkig. Evenwel zullen onze jongens dit verhaal gaarne lezen. En ze mogen het lezen ook. Het zal hun geen kwaad doen. Misschien zouden ze wel eens willen toehakken, als brave Willem zoo buitengewone liefde tot den vijand bewijst. Maar in dit opzicht kan Willem tot een beschamend voorbeeld zijn. Dit boek worde door velen gelezen. En de Heere moge het voorspoedig maken, en stelle de lezing tot rijken zegen.

* (243) **De Tweelingzusters**, door IDA KELLER. Geïll. gekleurd gecartonneerd

omslag. 4 zwarte plaatjes. 157 bladz. Prijs 60 cent.

De tweelingzusters zijn Gonda en Gusta, dochtertjes van Ds. Wiegand. Gonda wordt door Zigeuners meegenomen en komt in een Amsterdamsche achterbuurt terecht. Het huisgezin, waarin zij zich bevindt, is zeer goddeloos. Op een kermis komt zij als meisje van 13 jaar bij een Bijbeltent, waar zij voor 't eerst in haar leven iets van den Heere Jezus hoort. De man, dien zij vader noemt en Breedveld heet, heeft geen vrouw meer en is een dronkaard. Zijn moeder, de z.g.n. »Gonda grootmoeder«, mishandelt haar. Zij wordt er op uitgezonden om bloemen te verkoopen en is dientengevolge veelal op straat. De evangelist Greëve, de man van de Bijbeltent, houdt haar in 't oog, meent gelijke trekken in haar te zien, als van een meisje, dat hij eens elders ontmoette. Doordien hij een moeder met haar zuigeling als van den rand des afgronds redt, wordt ten laatste het raadsel ontsluit. Deze moeder is het vroegere dienstmeisje van Ds. Wiegand, in den tijd, dat Gonda door Zigeuners meegenomen werd. En deze, in 't huis van den evangelist opgenomen, vertelt hem haar levensloop, alsmede van de ontvoering van één der tweelingen. Breedveld, Gonda's pleegvader, komt in 't Evangelisatielocaal en wordt tot nadenken gebracht. Op zijn sterfbed laat hij den evangelist Greeve roepen en vertelt hem, dat Gonda niet zijn kind is, maar dat hij het van Zigeuners overgenomen heeft. Daarna komen de tweelingzusters weer bij elkaar.

Ofschoon dit boekje met genoeg door de oudere leerlingen zal worden gelezen, hebben we verschillende bedenkingen

Uit *taalkundig* oogpunt De stijl is niet altoos goed verzorgd. Zie 't begin van hoofdstuk II : » Hijgende en blazende, en onderweg steeds vloeken uitstootende, zag Gonda... de vrouw terugkomen.« De auteur bedoelt dat de vrouw hijgde, blies en vloekte, maar hij zegt, dat Gonda het doet.

Uit *paedagogisch* oogpunt. 't Lijkt ons niet aanbevelenswaardig, de kinderen in te leiden in de donkere achterbuurten van groote steden. Dronkemanstooneelen en liederlijke-vrouwengedragingen, ook al worden ze »netjes« beschreven, moeten hun niet te vroeg onder de oogen worden gebracht.

Uit *religieus* oogpunt. Het boekje ademt een geest van algemeene verzoening. De evangelist, die voor 't eerst een hem vreemd meisje ontmoet, verzekert haar beslist : »Dat deed Christus ook voor u« (nl. lijden en sterven aan het kruis) blz. 35 »Ik weet, dat gij een kind zijt van onzen hemelschen Vader, net zoo goed als ik« (blz. 53). De sterke uitdrukking : »Zoo waar er een levend God is, die mij hoort« (blz. 48) keuren wij af.

Uit *literair* oogpunt. Het boekje is zeer romantisch, en wekt den indruk, zoo in elkaar gezet te zijn, dat alles terecht moest komen. En nu is het wel waar, dat het leven dikwijls zoo is, dat later, op een afstand gezien, het gebeuren onwaarschijnlijk lijkt, maar hier loopt alles toch wel wat heel mooi.

Ofschoon wat hier geteekend wordt, niet den naam van Gereformeerde Evangelisatie kan dragen, komt in dit boekje toch duidelijk uit de zegen van den arbeid der Christelijke liefde. Matig aanbevolen.

(250) **Onder zes nichtjes en neefjes**, door J. L. F. de LIEFDE. Tweede druk. Geïll. gekleurd gecartonneerd omslag en 12 pentekeningen tusschen den tekst. 157 bladz. Prijs 60 cent.

Mevrouw de weduwe Langenberg moest een operatie ondergaan. Gedurende den tijd, dien zij in het ziekenhuis doorbracht, verbleef haar eenig dochtertje, Emma,

bij haar oom, dominee Rengers, in een huisgezin met 6 kinderen. Het enig kind van een rijke familie, dat thuis al haarr wenschen vervuld zag door een zwakke en toegeeflijke moeder, had een strijd door te maken tegen haar zelfzucht in het huis, waaraan de bewoners den naam »Help Mekaar« gegeven hadden. Hoewel eenmaal de trek van hulpvaardigheid op heerlijke wijze bij haar te voorschijn trad, dreef meestal haar zelfzucht toch boven, zoodat ze nu eens met deze, dan -weer met gene overhoop lag. Nadat zij bij een poging om het beste deel machtig te worden, op onstuimige wijze de kamerdeur dicht wierp en daarbij onopzettelijk aller lieveling, het jongste nichtje, verwondde, kwam ze tot hardgrondig berouw en beleed allen haar schuld. Waar aanvankelijk haar hart gesloten scheen voor de liefde Gods, kwam zij nu tot de erkenning, dat »alle dingen medewerken ten goede dengen, die God liefhebben«. Haar moeder keerde hersteld terug, en Emma schonk haar tot een aandenken aan al het gebeurde een prachtige wandtekst met de bovengenoemde Schriftwoorden.

Dit boekje munt uit door een levendigen, aantrekkelijken stijl en door een bijzondere natuurlijkheid van taal.

Zonder twijfel zullen de jeugdige lezers en vooral de lezeressen er volop in *genieten*. Des te meer jammer is het, dat we eenige ernstige bedenkingen er tegen moeten uitspreken.

Voor de ontleding van Emma's karakterzonden hebben wij allen lof. Doch als het tot schuldbelijdenis komt, is er alleen sprake van een erkennen van het kwaad tegenover de menschen en vernemen we niets ervan, dat alle kwaad zonde is tegen God, aan Wien dan ook in de eerste plaats de zonde moet beleden worden. Wel wordt de opmerking gemaakt, dat bij den »Heer« de kracht moet gezocht worden om de zonde te bestrijden ; wel wordt bij gelegenheid van het Kerstfeest opgemerkt, dat »met de komst van den Zoon van God er weer vrede gekomen is *voor ieder, die dien vrede hebben zuil*«, (de cursiveering is van ons) maar dat Emma *dien vrede zoekt en vindt door het bloed des kruises*., vernemen we niet: iets, wat toch niet had mogen ontbreken. Een ernstige fout achten wij ook, dat Emma haar schuld voelt, als aller lieveling getroffen is en zij zich daardoor in ongenade weet bij alle familieleden, terwijl we er *niets* vair vernemen, dat ze zich schuldig voelt tegenover God. Het verhaal vangt aan met een tooneeltje, waarbij Emma tracht, haar moeder thuis te houden uit »die saai kerk«, wat haar dan ook gelukt. Ons dunkt, dat, nu ze een half jaar bij een predikant in huis doorbrengt, een welkome gelegenheid geboden wordt, om tegenover de kerk van een ander gevoelen te worden. Dat had ook wel een stuk van haar bekeering mogen uitmaken. Daartegenover lezen we van een Zondagsviering niets anders, dan dat de dominee het prettig vindt, als zijn vrouw 66k in de kerk is, maar de kinderen blijven thuis, voeren allerlei uit en moeten het doen met een gezangversje, dat na het eten gezongen wordt.

Uitdrukkingen als : »In het kerkgaan zit het ook niet«, zei mevrouw«, bladz. 7; die de Schrijfster zonder eenige kritiek laat passeeren, keuren wij ten zeerste af. Dit boek bewijst overigens weder op voortreffelijke wijze, dat Mej. De Liefde -een ,Auteur is van superieure kwaliteit.

Uit litterarisch oogpunt bezien, is het een keurig verhaal, vol juiste psychologie ,en telkens verrassend door fijne trekjes.

Maar uit godsdienstig oogpunt is het zóó vaag en oppervlakkig, dat wij het voor onze Gereformeerde Zondagsscholen niet van harte kunnen aanbevelen.

* (256) **Trouwe Vrienden**, door JAN VELTMAN. Geïll. gekleurd gecartonneerd omslag. 4 zwarte plaatjes. r57 bladz. Prijs 60 cent.

George en Rinus, die naast elkander woonden, doch in stand heel wat verschilden, worden vrienden met elkaar. George, de zoon des rijken, uit een gezin; waar, men de vreeze des Heeren niet kent, wordt onderwezen in den Bijbel door Rinus, den zoon van godvreezende burgermensen.

Dat kinderlijk onderwijs heeft zoo'n invloed op George, den verschoppeling, dat hij den Heere leert kennen en liefhebben. Hij ontvangt vergunning, om met Rinus samen te leeren, waardoor hij veel meer vorderingen maakt. Later worden ze gescheiden, wijl George naar een gymnasium in een andere plaats vertrekt, waar hij zonder Rinus, die inmiddels op een Christelijk gymnasium gekomen is, niet werken kan. Op ongedachte wijze wordt hun gebed verhoord en komen ze weder bij elkaar.

De opzet vair 't verhaal is zeer verward : allerlei losse episodien maken 't moeilijk den draad te volgen. De taal is weinig correct. De stijl is vlot, soms wat ongegeneerd. Dialectische uitdrukkingen, fouten tegen 't Nederlandsche taaleigen en den Nederlandschen zinsbouw, spellingfouten komen nog al veel voor. B.v. Fenijnige, blz. 25, Tusschen hen twee had het er altijd dik op gezeten, blz. 39; hij zou dat nu ook alles komen te weten, blz. 45 ; dan *had* er nooit iemand gestorven, blz. 45; En uit school holden allen naar huis, om gauw een snee brood te eten en dan vader en moeder gaan zeggen, dat ze nog even naar hier of daar moesten -- blz. 51; *als* hij de speelplaats naderde (i. p. v. *toen*) blz- 62 ; wafelen blz. 94; «*maaa*» op blz. 121 , George *herleefde* weer, blz. 157. 't Aantal is nog te vermeederen.

Hier en daar is het verhaal beslist onduidelijk door te scherpe overgangen.

De exegese: de vreeze des heeren is het beginsel, d. w. z. de *pit* der wijsheid, achten wij niet juist.

Stootend is de uitdrukking «de Heer Jezus» (blz. 73).

We vreezen, dat het boek op jeugdige lezers weinig indruk zal maken. Het verhaal is te weinig één, de personen zijn nevelachtig, de gebeurtenissen te vaag voorgesteld, daardoor soms onwaarschijnlijk. Kinderen zullen er weinig houvast aan hebben.

Het jongensleven wordt zoo geschilderd, dat men de illusie der werkelijkheid krijgt. Sommige bladzijden zijn van ontroerende kracht.

De gedachte, dat goede vrienden op elkaar een zegenrijke invloed hebben en als zoodanig een gunst Gods zijn, is zeer sympathiek.

De uitgever heeft dit boekje wel verzorgd. Heldere druk. Mooie plaatjes. Ofschoon dit verhaal eigenlijk boven het peil der gewone kinderlectuur uitgaat, is het voor de oudste leerlingen wel geschikt.

Boek van 75 cent.

Met geïll. omslag, gecartonneerd en 4 zwarte plaatjes. (Band 30 cent).

(260) Haar eerste dienst. *Uit het Engelsch van Amy le Feuvre, door C. VANOPHEMERT.* Derde druk. Geleurd geïll. omslag, 4 plaatjes in tintdruk. 205 bladz. 75 cent.

Een ietwat vreemdsoortig boek.

Pietje Perkins, de hoofdpersoon, heeft zonderlinge denkbelden, doet wonderlijke dingen en houdt eigenaardige alleenspraken. Ze is een droomerig kind, op het onnoozele af, toppunt van naiviteit. Zij wil dienen, wil een zieken kapitein. genezen (zooals het Joodsche dienstmeisje bij Naaman), wil zendeling worden, evangeliseert op haar adat is recht methodistische) wijze, spaart in een kous f 130,41', doch wordt ontuchtterd, door het langzaam rijpend inzicht van de onmogelijkheid, om te voldoen aan den eisch, dien men een zendeling behoort te stellen. Evenwel blijft zij getuigen in levend geloof, huwt ten slotte en vindt haar bestemming

Het is wel een boeiend en leerzaam verhaal, dat bij jongere en oudere lezers zendingsliefde kan kweken, die zich betoonen moet niet slechts in voordemissie te bidden, maar ook . . . te sparen. We behooren te wezen : «zendeling in eigen omgeving». Op dien noodzakelijken zendingarbeid geeft de Heere soms rijken zegen.

De methodistische wijze van optreden, bij 't profane af, wordt door de omgeving steeds gecritiseerd en werkt daarom minder kwaad. De kern van 't Evangelie : de zaligheid door Christus, wordt wel in het oog gehouden.

Taal en stijl zijn goed. 't Boek verloochent evenwel zijn Engelsche afkomst niet. Vertalen blijft een kunst; dit blijkt ook hier.

»Och *me* lieve kind *nog toe*»; «Ik heb Hem *zoo vreeselijk* gevraagd», achten wij geen mooie uitdrukkingen. Wij schrijven liever Bijbel dan bijbel. De illustraties . zijn uitmuntend. Het is een kloek boekdeel, dat er aantrekkelijk uitziet. Al- boeit de geschiedenis niet in alle deelen even sterk, het geheel bevalt ons wel. Er komen aardige trekken uit het kinderleven in voor. En de strekking is goed.

Wij kunnen allen geen zendeling worden, evenmin als Pietje het werd, doch een getuige van Christus te zijn in eigen omgeving, is de roeping van elk belijder. Daarbij sta hij niet naar groote en buitengewone dingen, maar naar ernstige behartiging van wat dagelijks op zijn weg ligt. De lamp des geloofs moet rustig en in stilte schijnen en niet ruischen en bruisen. Dat doet een locomotief. 't Is goed, deze dingen in onzen tijd, die steeds meer drang toont tot het werk der Evangelisatie, ook reeds aan onze jongelieden voor te houden. Want dit boekje is niet voor de kleine leerlingen, maar voor de oudste scholieren, beter nog voor jongelieden geschikt. Wij moeten altijd en overal als Christen openbaar worden, steeds getuigend in natuur en waarheid, doch na ernstige bezinning en met wijsheid. Niet alleen ijver, maar vooral ook takt is bij den arbeid der Evangelisatie van groote beteekenis.

Wel aan te bevelen, doch het moet met eenig -oordeel des onderscheids gelezen worden. Daarom kan het alleen aan de oudste meisjes worden uitgereikt.

Boeken van 90 cent.

*Met geïll. omslag, gecartonneerd en 4 zwarte plaatjes en tal van penteeke-
ningen, tusschen den tekst. (Banden 35 cent.)*

(265) Jaap Eiolm en z'n vrinden, door W. G. V. D. HULST. Derde druk. Geïll. omslag. 4 zwarte plaatjes en 14 penteekeningen van J. H. ISINGS Jr. 251 bladz. Gecartonneerd. Prijs 90 cent. (Band 30 cent.)

Een echt jongensboek, tintelend van frisch en opgewekt leven. De Auteur verstaat ten volle de kunst, voor jongens te schrijven.

Wat zullen ze die echte jongensmoppen verslinden ! De Schrijver kent alle uitdrukkingen, die in een jongenswoordenboek staan, teekent de verschillende karakters heel netjes en weet gewone, dagelijksche voorvallen in een verrassend kleed te steken. Hij vertelt zeer natuurlijk het leven dezer jongens, die ons op elke bladzijde als flinke, aardige knapen tegemoet treden.

Jaap Holm is de zoon van een arm, doch eerlijk en zwak boerenarbeider. Zijn vrienden zijn Kees, de zoon van den dokter, en Tom, de zoon van een ander welgesteld dorpsbewoner. Als evenwel jaap en zijn vader beiden ten onrechte van diefstal worden verdacht, raakt de vriendschap ten einde. Jaap wordt bitter; soms wil hij echter toch weer goed zijn ; hij ziet zijn ongeluk in, maar daar hij in eigen kracht staat, valt hij telkens weer in 't oude euvel Door een landlooper wordt de bekentenis afgelegd, dat hij en niet Vader Holm of jaap de diefstallen en andere misdrijven heeft gepleegd. Nu wordt het gezin in eere hersteld en jaap voor zijn makkers gerechtvaardigd.

Dit boek getuigt van karakterstudie. Waarlijk geen kleine verdienste. Het is van al het brave-Hendrik-achtige vrij. Niets van dat vroom gedoe komt er in voor, dat eer afkeer wekt dan sticht.

De Auteur geeft nu en dan realistisch de spreektaal weer. Doch d-t wordt, en wij achten dat gelukkig, niet geregeld volgehouden Ook komen er spreekwijzen in voor, die gewestelijk zijn en in sommige deelen van Nederland niet zullen worden verstaan. De stijl is over 't algemeen zeer goed. Voor de uitdrukkingen

»Heer« en »onze lieve Heer« zouden wij liever »God« en »God de Heere« gebruiken. Enkele scheldwoorden en ruwe termen hadden achterwege moeten blijven. De jongens nemen ze zoo licht over. Wij noteeren »galgenaas«, »apenkoppen«, »galgengebloed«.

De strekking van dit boek zal zijn, er op te wijzen, hoe *onoprechtheid* een bron van jammer is en veel e lende kan teweegbrengen ; maar ook, hoe God zorgt, dat de waarheid aan 't licht komt, waar, door eigen schuld, alles tegen ons schijnt te pleiten, zooals bij Jaap.

De personen, die er in optreden, zijn doorgaans Christelijke menschen. Wij achten het een voordeel, dat dit niet afzonderlijk wordt gezegd, maar getoond in het leven, in de daden en woorden. Gereformeerd is dit boek echter niet. Wel ademt het een Christelijken geest; doch de kenmerkende waarheden van zonde en genade komen er niet duidelijk in uit. Evenmin de werkingen des Heiligen Geestes in het zondaarshart. De gebedsworsteling in Jaap wordt niet onverdienstelijk geteekend. Jammer is het, dat bijna al Jaaps bidden gaat over de *tijdelijke* dingen en bedenkelijk achten wij het, dat dit gebed steeds wordt verhoord. Verder is er wel sprake van schuld en van zondevergeving. Maar niet genoeg komt uit, dat die vergeving alleen in Christus' bloed te vinden is; en ook niet, dat de strijd tegen de zonde alleen mogelijk is in de kracht des Geestes.

Nu is wel waar, dat het niet de bedoeling van den Auteur is, een bekeerings geschiedenis te geven, maar dit neemt ons bezwaar niet weg, dat menige uitdrukking hier en daar vrij »ethisch« klinkt. Jaap doet te veel in eigen kracht.

Aangezien het literarisch element in dit boekdeel veel hooger staat dan het religieuse, kunnen wij het niet met zooveel warmte aanbevelen als wij het gaarne zouden wenschen. Het zwaarste moet toch het zwaarste wegen.

De uitvoering is keurig. De groote letter verhoogt het rijk genot van het lezen. De uitgever heeft van dit schoone boek een nog betere editie opgelegd. Grooter van formaat en op helderder papier. Is de gewone uitgave hoofdzakelijk bestemd tot uitdeeling en ten gebruike als leesboek op de scholen, deze grootere leent zich meer voor afzonderlijk' geschenk. Zij is uitsluitend gebonden verkrijgbaar voor den prijs van f 1.25. Wie deze wenscht te ontvangen, melde het uitdrukkelijk er bij *grote uitgave*.

(268) De kanten Zakdoek, door E. GERS, Zevende druk. Geill. omslag. 4 zwarte plaatjes. 171 blz. Prijs 90 cent.

Gerdes voert ons niet op adelaarsvleugelen de hoogte in.

Hij gaat heel rustig zijn gang en vertelt op eenvoudige, Christelijke wijze wat hij te zeggen heeft en wel zóó, dat men met genot, tot het einde toe, zonder opgewonden te worden, naar hem luistert.

Al blijkt uit alles, dat hij behoort tot een vroegere generatie van schrijvers, toch zullen onze jongens en meisjes met graagte dit boek ter hand nemen en er nuttige lessen in vinden.

Zie hier de korte inhoud

Pieter van Delft, een vondeling, die geëxploiteerd wordt door een »bedelvader«, tracht de kanten zakdoek van Mevr. v. Polslagen te stelen. Hij wordt betrapt. Mevrouw v. P. komt onder deze omstandigheden met hem in aanraking, heeft medelijden, laat hem opvoeden, en het gevolg is, dat Pieter het tot kapitein ter zee brengt.

Julius v. Polslagen is een ondeugende bengel, die zijn moeder veel verdriet doet. Hij ruïneert haar door zijn uitpattingen en moet naar Suriname, waar hij blank - officier op een plantage wordt. Zijn wreed optreden is mede de aanleiding tot een slavenopstand. Julius is bijna vei noord, als hij door kapitein van Delft, die door de staten naar Suriname is gezonden, nog juist intijds wordt bevrijd. Julius komt tot bekeering. Van Delft en hij gaan naar Nederland, waar door' middel van de

op een veiling gekochte zakdoek Mevr. v. Polslagen wordt terug gevonden. Julius belijdt zijn kwaad en ontvangt vergeving.

De vorm van dit verhaal is wat ouderwets. Al is de stof hier en daar wat oppervlakkig behandeld, en al wemelt het van toevalligheden, toch is over 't algemeen de inhoud niet kwaad, hier en daar zelfs »boeiend".

In welken tijd dit verhaal eigenlijk moet worden geplaatst, is ons niet recht duidelijk geworden. Men leest van »dienders«, »hij schelde aan«, »Ommerschans«, maar ook hoort men van »driekante steken niet poederpruikjes«.

Uitdrukkingen als »arejakkes!« passen evenmin in den mond als in een boek.

Onwaarschijnlijk is, dat een onderwijzer in de eerste week van zijn onderwijs al spreekt van »stomphoek«, »graadboog« en »eclipsen« (blz. 78).

De strekking is wel goed. 't Is waar, dat èn van Delft, èn Julius. v. P. wel wat spoedig tot bekeering komen (blz. 59), maar goed wordt in Van Delft de dankbaarheid voor oogen gesteld en in Julius de verloren zoon geteekend, die wederkeert.

De kinderen zullen kapitein Van Delft niet veel kapitein vinden. Wat al te mooi. Van gebreken geen spoor. Meer vermanen dan vechten. Enfin!

Bl. 13: »God tracht door zijn genade den zondaar op den goeden weg te brengen« is minder gelukkig uitgedrukt.

Eindelijk komt te veel uit de idee, dat God het gebed om tijdelijke zaken verhoort, al heeft de Schrijver wat erg krasse uitspraken zelf verzacht (b.v. bl. 167).

Vier plaatjes in zwartdruk doen den Uitgever eer aan. De flinke letter strekt tot aanbeveling.

Niettegenstaande de gebreken, is dit boek wel voor onze Zondagsscholen geschikt. Het worde gelezen en zij tot zegen.

(275) Rosa fluweeltje. Een verhaal voor jongelieden. door E. GERDES. Zesde druk. Geïll. omslag. 4 zwarte plaatjes. 175 bladz. Prijs 90 cent.

Een oude bekende te ontmoeten, heeft altijd. iets treffends. Zoo was het ons bij het lezen van »Rosa Fluweeltje«. De lotgevallen van deze vondeling zijn door den in zijn tijd vereerden Auteur op een voor jonge mènschen boeiende wijze beschreven. Het joodsche kind, dat in de dagen van den Belgischen opstand gevonden wordt, verlaten door haar moeder, - wier lijk later werd ontdekt in de nabijheid van de plek, waar' het kind was gevonden, - dat kind komt eerst in België in een Roomsche boerengezin, waar het veel te lijden heeft, gaat door een wonderlijk bestel Gods over in de handen van een Godvreezenden schildersknecht in Amsterdam, ziet dezen pleegvader sterven, komt daarna in dienst van een gewetenlozen poppenmaker met een goddelooze vrouw in datzelfde Amsterdam, ontvlucht haar meester, vindt tijdelijk een onderdak bij een godzalige vriendin, komt op een atelier van een dameskleermaakster, wordt bekend aan haar echte grootmoeder, een deftige joodsche dame, belijdt den Christus en sterft in vrede in haar Heiland.

De stijl van het verhaal is die van voor een halve eeuw, maar de gang der vertelling is vlot. De trouwe zorg des Heeren voor het verlatene en Zijn zegen over degenen, die Hem vreezen, laat de Schrijver heerlijk uitkomen.

Uit psychologisch oogpunt zouden er wellicht aanmerkingen te maken zijn. De geestelijke ontwikkeling van de heldin van het verhaal zou bij duidelijker teekening het heerlijk werk des Heiligen Geestes beter aan het licht hebben doen komen. De voorstelling is hier en daar wat overdreven, bijv. de plagerijen van Kobus, die zelfs naar den Haag komt, om Rosa te kwellen.

De uitvoering, zoowel van druk als illustratie, is goed.

Dit boek rekenen wij tot het goud of zilver uit de rijke verzameling van dezen vruchtbaren Auteur. Het lijden van het jonge meisje, en haar geloof en liefde worden *treffend* geteekend. Wij kunnen het onvoorwaardelijk aanbevelen.

(376) Bijbelsche Geschiedenissen aan kinderen verhaald, door C. F. SCHOTTELNDREIER.

Vijfde druk, zestigste tot vijf en zeventigste duizendtal. Geïll. omslag. Met zeer vele plaatjes in zwartdruk. 238 bladz. Prijs ingenaaid 75 cent.

Dat reeds een vijfde oploop van dit werk noodig werd, toont duidelijk, hoezeer deze »Bijbelsche Geschiedenissen« gewild zijn. Het is eigenlijk geheel overbodig voor een boek, dat zoo glorierijk zijn weg vond, nog een aanbeveling te schrijven.

De plaatjes geven een duidelijke illustratie van de geschiedenis. Dr. Aalders getuigt er van, dat de voorstelling van het Oostersche leven, welke zij bieden, geheel overeenkomt met wat men nog heden daar ziet.

Op aantrekkelijke en duidelijke wijze wordt hier de Gewijde Geschiedenis den kinderen verhaald. Zij zullen later met meer vrucht den Bijbel lezen, als zij deze »Geschiedenissen« enkele malen hebben nagegaan.

Taal en stijl zijn helder en eenvoudig en sluiten zich dikwijls aan bij de woorden der Schrift. Dit achten wij een groote verdienste. Ook waar de Schrijver subjectieve opmerkingen gaf, toonde hij een goed opvoedkundige te zijn, met een godvruchtig gemoed en een goeden blik in de Schriften, die van Christus getuigen.

Wij kunnen ons waarlijk geen kostelijker en nuttiger boek voor de jeugd denken, dan zulk een Bijbelsche Geschiedenis. De Bijbelsche verhalen toch zijn bij uitstek eenvoudig en aanschouwelijk. Zij zijn als prenten, die de jeugd gaarne ziet en gemakkelijk verstaat. Ook is de geschiedenis de bodem, waarin de Christelijke leer wortelt. De allerdiepste waarheden laten zich uit de verhalen der Heilige Schrift onmiddellijk afleiden, en toch worden ze op kinderlijke en eenvoudige wijze medegedeeld.

Zulk een gewijde geschiedenis met platen achten wij het allerbeste, wat wij onzen kinderen kunnen geven.

Zij, biedt gezonde en voedzame spijs, verre te verkiezen boven alle suikergoed, hoe aardig ook gevormd en hoe mooi ook gekleurd.

Wij juichen het dan ook zeer toe, dat de Uitgever steeds weer nieuwe zorg aan dit voortreffelijke boek besteedt. Niet slechts is het aantal illustraties, dat nu op ongeveer 125 komt, belangrijk vermeerderd; ook werden tal van oude door nieuwe vervangen.

Twee groote verbeteringen merken wij in dezen nieuwen druk op, n.l.: dat onder iedere illustratie vermeld wordt, wat deze voorstelt, en dat bij den titel der hoofdstukken geregeld wordt aangegeven in welk gedeelte der Schrift het onderwerp te vinden is. Zoo kan dit boek opleiden tot het lezen van den Bijbel zelf. 't Is uitnemend.

En trots al deze verbeteringen, bleef de prijs zeer laag gesteld, 75 ct. per ex. Reeds bij 14 ex. wordt de halve prijs berekend.

Dit boek behoort tot den hoogen adel onder de kinderboeken. In elk Christelijk huisgezin moet een Bijbelsche Geschiedenis met prenten zijn. Een moeder, die daaruit haar kinderen, met verwijzing naar de plaatjes, gedurig voorleest, doet een arbeid, waarop 's Heeren zegen in rijke mate kan rusten. Het boek van Schottelndreier leent zich daartoe uitstekend. Het worde op ruime schaal verspreid en vlijtig gebruikt. Met warmte aanbevolen.

In een onzer Christelijke dagbladen lezen wij : CALLENBACH heeft een ruim hart en een royale hand. De verscheidenheid van geest en kleur, en de overvloed in het getal zijner Zondagsschooluitgaven bewijzen de waarheid dier uitspraak.

Wij wenschen van harte, dat zijn schoone arbeid met een al grooter wordend debiet beloond, en van den Heere met een rijken zegen gekroond worde, tot heil van de kinderen onzes volks.

Uitgaven van J. M. BREDÉE te Rotterdam.

Ook de heer BREDÉE is weder op het appèl. Al reikt het aantal boekjes, dat hij ter markt brengt, nauwelijks tot de helft van CALLENBACH'S collectie, toch is het een mooie en een enkel buitenbeendertje daargelaten - ook een goede verzameling. Veel van wat wij ten opzichte van den Uitgever op de Veluwe zeiden, geldt ook van den Uitgever uit de Maasstad. Wij zullen dat hier dus niet herhalen. Beide heeren hebben in dit opzicht een wel gevestigde reputatie, en zij houden die steeds met eere op. Ook BREDÉE zorgt voor afwisseling, weet vaardige auteurs te prikkelen, om iets goeds te leveren, dat blijvende waarde heeft ; en voor een herdruk kiest hij alleen uit, wat zich om zijn degelijken inhoud steeds blijft aanbevelen. Het verheugde ons, dat verscheidene herdrukken behooren tot die boekjes, welke JACHIN's Boekbeoordeeling vroeger gunstig heeft beoordeeld.

Ook aan den heer BREDÉE maken wij ons compliment voor het welverzorgde uiterlijk der boekjes. Eertijds zagen zij er met hun goudrand en kleurentint veel bonter uit. Nu hebben ze een rustig en kalm aanzien. Dit bevalt ons wèl zoo goed.

Het mag veilig gezegd worden, dat door de heeren CALLENBACH en BREDÉE op het terrein der Zondagsschoollitteratuur als om strijd het beste wordt geboden, wat in ons land is te vinden. En wat te meer onze verwondering gaande maakt, is de lage prijs, waarvoor al dat goede en schoone naar keuze is te verkrijgen. Dat deze uitgaven een wereld op zich zelf vormen, toont de groote catalogus van BREDÉE, die in royaal formaat bijna honderd bladzijden telt. Inderdaad een hoorn des overvloeds!

De aesthetische verzorging van een boek is mede van groot belang voor het ontwikkelen van den smaak der jeugdige lezers. Deze berust in de eerste plaats op een goede technische uitvoering. De keuze van een mooi formaat, van goed papier, een sprekend omslag, heldere lettertypen en soliede bindwijze, dit alles moet samenwerken tot het ééne doel.

In een der boekjes, door onze commissieleden gelezen, waren eenige pagina's op de verkeerde plaats ingevoegd. Van pag. 44 sloeg het in eens op pag. 53 over, en van pag. 56 ging het weer naar bladz. 49 terug. Het was: „Onvoorzichtigheid gestraft", door Reinoud. Wij weten natuurlijk niet of dat bij heel de oplaag zoo is. Dit zou te bejammeren zijn, aangezien zulks bij het lezen zeer belemmert.

Overigens verklaren wij gaarne, dat de Uitgever met zijn collectie opnieuw eere inlegt.

De boekjes en uitdeelingsartikelen worden bij bestelling van 10 stuks ook gesorteerd voor den catalogusprijs geleverd. Op de banden wordt geen prijsvermindering toegestaan. De nummers van den catalogus zijn bij de boekjes afgedrukt. De titels behoeven derhalve niet te worden overgeschreven. Nauwkeurige opgave van het nummer is voldoende.

Opdat de Zondagsschoolbesturen zelf met de boekjes kennis zouden kunnen maken, stelt de Uitgever verder de *Kerstklokken* verkrijgbaar. In twee bundels. Deze worden tot 15 December, na toezending van 25 cents voor de portkosten, gratis verkrijgbaar gesteld.

Een bijzonder artikel, waarop BREDÉE zich met kracht toelegt, zijn de wandteksten en Zondagsschoolkaartjes. Ook thans zond ZEd. ons daarvan een klein staaltje toe.

Groote en kostbare bloemstukken op fluweel zijn er ditmaal niet bij. Zulke weeldeartikelen aan te schaffen, laat de kas der Zondagsschoolcommissies ook niet toe. Wat ons werd toegezonden, is practisch voor de Zondagsscholen wel geschikt.

Wij geven eerst de recensies der boekjes; daarna volgen de wandteksten en de kaartjes. Ook in deze lijst zijn de nieuwe uitgaven met een * gemerkt, de andere zijn herdrukken.

1.

Boekjes van 15 cent.

Met geïll. omslag en gekleurd Plaatje.

- (39) Een Kerstspreekje**, door Y. D. MULLER-MASSIS. Geïll. gekleurd omslag. i gekleurd plaatje. 23 bladz. Prijs 15 cent.

De *Kerstgeschiedenis* gehuld in het kleeft van een *Kerstspreekje*. Dit ééne is voor ons al genoeg, om dit boekje zonder aarzeling terzijde te leggen.

Het sprookje vangt aan met een beschrijving van den Kerstnacht. Als mensch en dier slapen, waken de herders bij hun kudde, terwijl de duiven den wiekslag van haar vleugels en haar gezang doen hooren. Dit laatste doet de dierenwereld ontwaken; het geweten van den vos en van den roofgierigen adelaar wordt wakker geschud, terwijl het onschuldig konijn en het gejaagde hert er door worden vertroost. Eén dier duiven wijst aan den man en de vrouw, die voor de volkstelling van Keizer Augustus van Nazareth naar Bethlehem zijn gekomen, den weg naar de spelonk, waarin Maria moeder wordt en haar kind in de kribbe legt. 't Gezang der duiven doet een storm op zee bedaren, doch maakt koning Herodes onrustig. Voor de herders gaat dit alles over in de boodschap van een »schoone gestalte«, dat Hij, die vrede brengt, geboren is. Die gestalte wordt gevolgd door vele broeders, die heerlijk zingen van »Vrede«, »Eere zij God« en »Welbehagen in menschen«. De herders zijn naar Bethlehem gegaan, waarheen de duiven hun den weg wezen. En ze zagen, rondom de kribbe, een konijn, een vos, een raaf, eenige herten en vele andere duiven, maar ook visschers, wijzen, Simeon en Anna, een ontelbare schare. Alleen koning Herodes was er niet.

Wij hebben tegen dit boekje niets dan ernstige bedenkingen. Allereerst is de

taal slecht, eentonig en gebrekkig, overal de sporen vertoonend van het Duitsch, waaruit het vertaald is.

Zoo spreekt bladz. 11 van het Libanonsche gebergte en van »de acoolsche snaar« (bladz. 21). Iederen keer wordt te pas en te onpas herhaald, dat de sterren fonkelden ; en op bladz. 1 komt reeds -vijf maal het woord nacht voor. Op diezelfde pagina lezen wij van »met dennen en ander geboomte bedekte bosschen« ! In den Kerstnacht ruiten de slangen in haar hol, gelijk hagedissen en ander in de zon vroolijk spartelend gedierte. Naast dezen onzin vinden we woordverbindingen als »al denkt gij, dat je slim zit« (bladz. 6) en dergelijke fraaiigheden meer. En wat een dooreen haspelen van tijdvormen in den volzin op bladz. 15: »Na eenige dagen wordt de vrouw, Maria heette zij, moeder en legt haar kind in een kribbe, die daar in die spelonk stond.«

Eenigszins komisch is de afwisseling van deftige met plat-alledaagsche woorden. Men hoort steeds van »vogelen« en van »vleugelen«, en intusschen van »Reintje« (den vos) en van »zwartjas« en »zwartrok« (den raaf).

Die duiven doen niets dan zingen en de andere dieren droomen allemaal heel wonderlijk.

De witte duiven zijn N. B. ! in dit *Kerstverhaal* de hoofdfiguren. Van den >Zaligmaker« wordt niet gerept. Hoogstens van een klein kind, dat vrede brengt. 't Slot luidt : Maar het Kind in de kribbe was niet bang voor hem (Herodes).

Een treurig mengsel van het fantastische, onzinnige en profane, met het heilige, dat daardoor volkomen bezoedeld en ontwijfd wordt.

We verbazen er ons over, dat de Uitgever, die toch zulk een goeden naam heeft, een zoo puur modern wangedrocht niet heeft geweigerd.

Noch van den inhoud, noch van den uiterlijken vorm valt bij dit boekje iets goeds te zeggen. De plaatjes zijn bijna kleurloos en historisch onjuist.

Welk een verwarring moet de lezing ervan teweeg brengen in de ziel van een kind ? We kunnen ons onthouden ons oordeel uit te spreken over de waarde van het sprookje in de kinder-literatuur, doch in elk geval moet, dunkt ons, in de Heilige Geschiedenis, de realiteit bovenaan staan, en is daar het sprookje allerminst op zijn plaats.

Boekjes van 20 cent. Met geïll. omslag en 1 plaatje.

(84) Freule van Swanensteijn en haar vriendje, door JOHANNA BREE
VOORT. Gekleurd, geïll. omslag. 1 plaatje. 40 bladz. Prijs zo cent.

De kleine freule Clara van Swanensteijn is weeze en woont bij haar grootvader op een schoon riddersgoed. Als klein kind geniet zij het jonge leven met haar negen-jarig vriendje Toni, het zontje van den huisknecht. Deze wordt beschuldigd van diefstal van wijn. De schijn is tegen hem en hij wordt op staanden voet ontslagen. De kleine Clara gaat er eens op uit, om Toni weer te zoeken en wordt door hem en zijn speelmakkers gevonden. Tegelijkertijd is de onschuld van den vroegeren, vromen huisknecht aan het licht gekomen en de verdwaalde Clara wordt te zijnen huize gevonden. De getrouwe huisknecht wordt in zijn vorigen staat hersteld. Clara krijgt haar vriendje weer.

De geschiedenis is onderhoudend verhaald, los en hier en daar met voorliefde voor de nieuwere wijze van zeggen. De freule is wel wat wijs voor een kind van zeven jaar; en dat de grootvader bij het ontmoeten van den veldwachter vragen zou, of deze zijn kleindochtertje, *freule Clara*, niet gezien heeft, komt ons onwaar schijnlijk voor. Ons dunkt, dat de heer Van Swanensteijn, in deze gemoedsstemming dien titel wel achterwege gelaten heeft.

De strekking van het eenvoudige kinderverhaal zal wezen, dat oprechtheid en vroomheid goede leidsvrouwen zijn voor jong en oud. Zonder opzettelijk vroom

te zijn, gaat het verhaal van meet af naar dat doel. Duidelijk geeft het te verstaan, dat God de onschuld aan het licht doet treden en den schuldige geenszins onschuldig houdt.

't Is hier alles eenvoudig en natuurlijk. Ook taal en stijl zijn goed verzorgd. De naam der bekende Schrijfster is daar borg voor.

De lezing van dit boekje zal aan de jonge lezers ongetwijfeld een aangenaam uurtje bereiden. Van harte aanbevolen.

* (85) **Was dat niet aardig?** Oorspronkelijk verhaal door LOUISA FEMMINA. 1 plaatje, 3 pteekeningen tusschen den tekst. 32 bladz. Prijs 20 cent.

Tegen Kerstmis gaat het sneeuwen. Voor de gezonde jongens van mijnheer Versteeg een doller pret. Ze sneeuwballen; maken een sneeuwpop en hebben het grootste plezier. Een arme jongen uit de buurt wordt door den vader van de vroolijke jongens goed bedacht met gedragen kleeren en een dubbeltje, om mee naar de Kerstfeestviering te gaan. De prachtige Kerstboom, de schoone liederen, de treffende verhalen en de heerlijke geschenken maken den armen Gijs opgetogen.

»Gijs had ook meegezongen dat heerlijke lied der engelen, eerst heel zacht, maar langzamerhand wat harder en onder dat zingen was hij zoo wonder-blij ge

worden. Ja, de Heiland had hem ook lief; hij wist het nu zeker.« De vertelling loopt geregeld en vlot en de jongens en meisjes van 9 of 10 jaar zullen het boekje wel mooi vinden en het vlug uitlezen en opbergen en vergeten. Het is een lichte spijs, die weinig kracht in de ziel brengen zal.

Ja, 't is aardig geschreven. Het blij vooruitzicht der jongens, om schik te hebben in de sneeuw, is aardig geteekend, en die arme Gijs in zijn dunne kiel bibberend, is er aardig ingebracht. Ook is de sneeuwpret zoo geschetst, dat onze kleinen er schik in zullen hebben. De voorbereidselen voor het Kerstfeest zijn aardig weergegeven, zoowel het niet kunnen leeren van den een, als het gedenken aan de armen van den ander. En dat Gijs mee mag »naar het Kerstfeest«, dat brengt het verhaal aan het »schoone« einde.

Als de Schrijfster bedoeld heeft, dat wij aan het einde van het verhaal zullen zeggen : »dat was aardig ! « dan heeft zij haar doel bereikt. Liever hadden wij echter de eere Gods wat meer zien blinken in het weldoen aan de armen, zoowel als in het vieren van het Kerstfeest.

't Is een »aardig« verhaal. De kinderen zullen, als zij het gelezen hebben, wel zeggen: 't Is aardig. Toch kunnen wij het om de genoemde redenen slechts matig aanbevelen.

(* 86) **De heldin van Loos.** Een verhaal uit den Fransch-Engelsch-Duitschen oorlog in 1915, door P. A. SPARENBURG Jr. Geïll. omslag, 1 plaatje. 31 bladz. Prijs 20 cent.

De heldin van Loos is Emilienne Morreau, een zeventien-jarig meisje in NoordFrankrijk. Loos komtt in het bezit der Duitschers. Als de vader van Emilienne gestorven is, maakt zij zelf een lijkist, daar er nergens, één is te krijgen.

Nadat de stad weer in Fransche handen teruggekomen is, verpleegt ze de gewonden, zelfs met levensgevaar en ontvangt daarvoor tot belooning van de Fransche regeering het oorlogskruis.

De taal is slordig.

Op bladz. 4 staat : deed verstoren, in plaats van verstoorde. Iets verder moet *tevergeefs*, of *doch* vervallen; 5: zich een gebeurtenis laten welgevallen; 8 : *meer en meer* waren zijn krachten *begonnen* af te nemen; 17 ; geschapen naar Gods beeld, gerechtigheid en heiligheid ; 20 : vruchtaanbrengende wegen.

Oorlogsellende en te midden daarvan liefdesopoffering den kinderen te laten zien, is misschien wel goed, hoewel de hartjes er al meer dan vol van zijn.

Treffend is de liefde van E. voor haar overleden vader ; de zelfopoffering voor gewonden ; het sterven van een Britsch officier, die in Christus zijn Borg heeft

gevonden ; de decoratie met het oorlogskruis. Beter bedoeld dan uitgevoerd is het slot van 't verhaal als E. getuigt: »Oneindig meer heeft Hij (de Heere Jezus) toén gedaan, dan ik ooit zoude kunnen doen, want wij worden gered van den eeuwigen dood door Zijn dierbaar bloede.

Die overgang is »gemaakte en niet uit het fijn-voelend Christenhart geboren.

't Is uitnemend, van Christus' verdienend lijden te spreken ; het geschiede echter niet te onpas, maar gemotiveerd. De kinderen zullen dit boekje met groot genoeg lezen. Wel aan te bevelen.

* (87) **Loon naar werk**, door REINOUW. Geïll. gekleurd omslag. i gekleurd plaatje 3o bladz.

Prijs 20 cent.

Een aardige jongen, die niet best rekenen kan, neemt op een dag, dat hij na schooltijd uit rijden zal, meesters rekenboek van de kast, om maar spoedig de foutieve sommen af te krijgen en op tijd thuis te kunnen wezen.

Een klikspaan doet zijn werk en jan krijgt eerst, met zijn medevertreder een publieke bestraffing in de klas, en dan, tengevolge van meesters schrijven, nog een private van zijn vader.

De schuld wordt beleden, jan betert zich, krijgt huislessen van meester, en deze zorgt, dat hij geen boeken van verleiding in het onmiddellijk bereik van zijn jongens laat.

De vorm geeft geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. 't Is gewoon-Hollandsch, met een nogal merkbaar accent. Toch wel een aantrekkelijk verhaal, in goeden kindertoone geschreven.

Enkele drukfouten noteerden we ; bladz. 12 : *van* twaalfen, moet zijn : *voor* twaalfen; bladz. 22: *smaad*, moet zijn : *smaal!*; bij na, moet zijn bijna. Bladz. 25 *Je houd*, moet zijn : *Je houdt*.

Vrage : Lijkt boer Schipper op het plaatje een boer, die met een Utrechtsch wagentje uit rijden gaat?

Ademt dit verhaal *al of niet* een Christelijken geest ?

We merken, dat op school uit den Bijbel wordt verteld.

Ook wordt Psalm 34 : 7 en Psalm 62 : 8 (te pas of te onpas?) ingevlochten. Maar van de *zonde*, gelegd in 't bedriegen van den onderwijzer, spreekt *meester of vader niet*.

Nog erger is, dat wel de straf en nog eens de straf wordt gevoeld, maar dat van verzoening te zoeken en te vinden voor het bedreven kwaad in Jezus' reinigend bloed niets bespeurd wordt.

De Christelijkheid ligt er niet *dik op*. Dat behoeft ook niet. Maar spreekt ze uit het verhaal? O. i. zeer zwak. Er zit te weinig pit in. Wij kunnen het slechts matig aanbevelen.

Boekjes van 25 cent.

Met geïll. omslag en 1 plaatje.

(96) **Mik en Dick**, door C. G. BARTH. Tweede druk. Geïll. omslag. i zwart plaatje. 48 bladz.

Prijs 25 cent.

Dit boekje deelt ons de geschiedenis mede van een jongeling, die langen tijd een aanzienlijke som gelds, welke hij gevonden had, onder zich hield. Later trad de persoon, die haar verloren had, bij hem in dienst. Toen deze zijn wederwaardigheden vertelde, vond Mik geen rust, voor hij het geld hem had teruggegeven. Hij reisde daarna weg naar Transvaal en kreeg een aanzienlijke betrekking bij Dr. Leijds, en, wat het beste is, hij kwam tot waarachtige- bekeering.

De strekking van dit. verhaal is goed. De jongelingen worden hier aangespoord, eerlijk hun weg te bewandelen en geen valsche schaamte te hebben, wanneer het geweten- dringt, om schuld te bekennen. De. Schrijver wekt ernstig op tot het

gebed en keurt streng af, te handelen zonder overleg met de ouders. Het is een boeiend en leerzaam verhaal, dat ook een Bijbelschen geest ademt.

De uitroep «Goddank» pag. 58 en 6z is af te keuren.

Dit werkje kan gerust onze jeugd ter lezing worden gegeven.

* (97) **Hein, de kleine Meubelmaker**, door JOHANNA BREEVOORT. Geïll. gecartonneerd omslag. i zwart plaatje. 51 bladz. Prijs 25 cent.

Heins vader was meubelmaker geweest ; van hem had hij aardig leeren knutselen. Doch Vader was gestorven en Moeder bleef in armoedige omstandigheden met drie kinderen achter, waarvan Hein de oudste was, die nu bedacht, zijn kleine meubeltjes langs de huizen te gaan verkoopen. Op een dier tochten vond hij een mooie parapluie met zilveren knop, klaarblijkelijk toebehoorende aan een der meisjes van een hem bekende school. Op aandringen zijner moeder werd de parapluie teruggebracht ; hij kwam daardoor in aanraking met de familie van het meisje; haar vader (een meubelfabrikant) zorgde nu voor zijn opleiding. Zijn moeder moest haar ander zontje missen, doch werd getroost door de vreugde, die ze aan Hein beleefde. Hij werd een flink meubelmaker, die zijn moeder met God en met eere onderhouden heeft.

Het verhaal is verdeeld in 8 hoofdstukken met opschrift. De plaatjes' zijn goed uitgevoerd. Wat taal en stijl betreft, moesten we hier en daar een streepje zetten. Op blz. 11 reg. 13 v.o. moet voor Han: Hein gelezen worden.

Op blz. 18 lezen wij : «Alzoo zegt de Heere : Laat de kinderen tot Mij komen en verhindert hen niet, want God zorgt voor u.» Citaten, vooral uit de Schrift, moeten *letterlijk* aangehaald worden, wat hier niet geschied is. Blz. zo :

Zoo hield Hein zich *afzijdig* van die straatbengels. Is het recursiveerde woord Nederlandsch ?

Op blz. 43, 44 en 46 komt voor : *te werk komen*, een uitdrukking, die misschien in Rotterdam gangbaar is, doch in onze ooren vreemd klinkt.

Blz. 43 : M'nheer trok zijn portemonnaie uit en gaf Hein een kwartje en een paar boterhammen. We vroegen ons af, of die boterhammen ook in de portemonnaie zaten. Blz. 44 : «Dan helpt toch al ons helpen niets», is niet mooi gezegd.

Blz. 45 : *Ouë meid* en *Ouë jongen* worden hier vreemd dicht bij elkander gebruikt. Blz. 46 : *Vertelt* moet *vertel* zijn.

Op den vorm valt nog al wat af te dingen. De vertelling zelf is overigens natuurlijk en vlot. Heins gedrag tegenover de straatjongens, die stelen willen, is een voorbeeld, dat trekt om *eerlijk* te zijn, ook al blijkt uit de geschiedenis met de parapluie, dat het niet altoos zonder strijd gaat. En voorts duiden de beide spreuken, die Hein altijd in eere gehouden heeft, de strekking van het boekje aan : «De vlijtige hand, die zal God zegenen» (waarbij wij nog de opmerking maken, dat het woordje *die* overtollig is) en : «Zoek eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid en al het andere (lees : *al deze dingen*) zal (lees : *zullen*) u toegeworpen worden.»

Ondanks de gebreken in den vorm, kunnen wij dit verhaal om zijn goede strekking hartelijk aanbevelen. Onze jongens zullen het met klimmende belangstelling lezen.

* (98) **Het heerlijke Land**, door JOHANNA BREEVOORT Geïll. omslag. z zwarte plaatjes. 43 blz. Prijs 25 cent.

Dit aardige boekje biedt het eenvoudige verhaal van Sophietje de Liefde, een echt kind; zooals we ze allen kennen en dagelijks om ons heen zien. Sophietje's Vader sterft aan de tering en gaat naar »het heerlijke land«. Zelf zwak, komt ze eens den dood nabij door zware longontsteking. Door haar spreken is ze een anderen teringlijder nog ten zegen. Haar Moeder gaat haar steeds voor in de wegen Gods.

In dit werkje, dat zoo geheel afwijkt van de gewone Kerstboekjes met hun dikwijls onnatuurlijke bekeeringsgeschiedenissen, klinkt een lieflijke toon ons toe. De meesterhand is er in te herkennen. Zulk een boekje doet weldadig aan.

't Is uitnemend geschreven.

Alleen de episode van Sophietjes leugen J-- echt kinderlijk en waar - is technisch zwak. Toch zouden we die episode niet gaarne missen.

Misschien dat dit boekje meer door groote menschen zal worden gewaardeerd dan door kinderen. Evenwel, het kan dienen om aan de kleineren te worden voorgelezen.

Alles concentreert zich in dit verhaal om de vraag, of wij ons aardsche leven hebben leeren kennen als een reis naar het heerlijke land.

In menig Christelijk gezin kan het tot zegen zijn en een beschamend voorbeeld stellen.

We zijn Uitgever en Schrijfster dankbaar voor dit naar inhoud en vorm keurige boekje en bevelen het met warmte aan.

Boekjes van 30 cent.

Met geïll. gecartonneerd omslag en 1 plaatje.

(99) De kleine Negerknaap, door C. G. BARTH. Tweede druk. Geïll. gekl. gecartonneerd omslag, r zwart plaatje. 53 bladz. Prijs 30 cent.

De kleine Negerknaap is een ontvoerd kind, dat bij een kermistroep terecht komt, doch na veel lijden in de ouderlijke woning terugkeert en voor de familie tot een rijken zegen wordt.

Het boekje toont aan, hoe het zaad van Gods Woord in een kinderhart uitgestrooid, later vruchten draagt. Taal en stijl zijn vrij goed verzorgd, ofschoon het boekje zijn uitheemsche afkomst hier en daar verraadt. We noteerden op pag. 7 de drukfout : den kleinne negerknaap. We begrijpen niet, waarom de corrector van den heer Bredée steevast (in tal van boekjes!) de spelling : »verschriklijk, huislijk, vreeslijk, vriendlijk, ja zelfs toepaslijk doordrijft.

De geest, die den lezer uit dit boekje tegenwaait, is positief Christelijk.

We bevelen het dan ook gaarne aan.

(100) Jerry Creed, door C. G. BARTH. Tweede druk. Geïll. omslag. 54 bladz. i zwart plaatje. Prijs 30 cent.

Jerry Creed is een Engelsche jongen, die, door zijn ouders geheel verwaarloosd, een goddeloos leven leidt. Als scheepsjongen gaat hij naar zee. Het schip verongelukt en van heel de bemanning wordt hij alleen gered. Ook deze ernstige roepstem veronachtzaamt hij. Zijn leven is nu een zwerftocht, waarop hij telkens wonderdadig gered wordt. Maar hij blijft even goddeloos. Volop dient hij de zonde en is de schrik van zijn omgeving. Het lezen van een klein Christelijk boekje, dat hem in een winkel te Londen ter hand is gesteld, wordt hem tot zegen. Hij komt tot bekeering en heeft een gelukkigen en onbezorgden ouderdom.

Ofschoon dit verhaal heel romantisch gekleurd is, kunnen wij het toch aanbevelen. Gods voorzienig bestuur en de werking des Heiligen Geestes komen er duidelijk in uit. Een gereformeerde ader loopt er wel niet doorheen ; evenwel heeft het een hoogst Christelijke strekking. Het teekent ons den rijkdom van Gods voorzienigheid en doet ons zien, hoe Gods genade in groote zondaren zich verheerlijkt. Wij prijzen dit boekje zeer aan. Het zal vooral door onze jongens gelezen en herlezen worden.

Boekjes van 35 cent.

Met geïll. gecartonneerd omslag en 2 plaatjes.

* **(104) Uit het Schoolleven van Hendrik Sluiters**, door Louisa FEMMINA. Geïll. gecartonneerd omslag. a zwarte plaatjes, 42 bladz. Prijs 35 cent.

Ook dit verhaal verplaatst ons in een schoolomgeving. Hendrik Sluiters, zontje van een weduwe, wier man bij een ongeval het leven liet, wil met zijn kameraden

den klasse-onderwijzer op diens verjaardag een cadeautje geven. Hendriks moeder kan maar een dubbeltje daarvoor afzonderen, doch de dominee uit het dorp, waar ze vroeger woonden, doet er negentig cent bij. Uit het gemeenschappelijk potje wordt een ° gulden gestolen en de verdenking valt op Hendrik. Door de geschiedenis van Gehazi komt Dirk, de dader, tot inkeer en belijdt zijn schuld. De verjaardag wordt in aangename stemming gevierd en 't cadeau valt zeer in den smaak.

De stijl is hier en daar wat stijf, maar wordt gaandeweg beter. Over 't algemeen smakelijk verteld. Echt boeiend, echt natuurlijk. Zoo gaat het heusch bij dergelijke gelegenheden toe. De Schrijfster is er achter en kan mooi en getrouw boetseeren.

De plaatjes, naar een tot dusver ongebruikt procédé zijn wel niet overfraai, maar maken toch een prettigen indruk.

De strekking is goed. Helder wordt de gedachte belicht, dat God ook bij kinderen de trouw wel beproeft, en deze door goddelooze kinderen voor een tijd wel in verdenking kan worden gebracht, maar toch komt het kwade zeker aan den dag. De hoofdgedachte van dit verhaal: ‚God hoort en ziet alle dingen«, kan aan de jeugd niet ernstig genoeg worden voorgehouden. Het geloof staat in het middelpunt zonder er al te dik op te liggen. Mooi is geteekend, dat Dirk tot inkeer komt onder den invloed van de Schrift. Het werk des Geestes wordt erkend.

Heel de inhoud getuigt van karakterstudie en draagt een beslist Christelijk stempel. Er is veel uit te leeren.

Het enige bezwaar is, dat Hendrik Sluiters misschien wat al te mooi wordt voorgesteld.

We begroeten dit werkje met vreugde en feliciteeren er de Schrijfster van harte mee. Wij houden ons voor meerdere pennevruchten van haar hand aanbevolen.

Boekjes van 40 cent.

Met geïll. gecartonneerd omslag en 1 gekleurd of 2 zwarte plaatjes.

* **(120) Anna Rose**, of: Waakt en bidt ! Een ware gebeurtenis door WILHELM EMMANUËL, bewerkt door JOHANNA. Geïll. gekleurd gecartonneerd omslag. i gekleurd plaatje. 64 bladz. Prijs 4° ct.

Anna Rose is de dochter van arme, godvruchtige ouders en vreest ook zelf den God harer ouders. Na den dood harer moeder gaat zij, ' om haar vader te ontlasten, »dienen«. Ze komt bij een burgemeester en wint de liefde en 't vertrouwen van dezen heer en zijn echtgenoot. Dit wekt den nijd op van de andere dienstbode, die een schaar wegneemt en de schuld op Anna Rose werpt. Ze ontkent en blijft ontkennen, maar op een vreemde wijze en met teerne geslagen oogen. Dat zij bij ongeluk een kuikentje gedood en in den grond verstopt heeft, durft ze niet bekennen, maar het maakt haar onvrij en doet haar in verdacht licht staan. Het droeve slot is, dat bijna alle menschen haar voor een dievegge houden en het haar zonder sparen naropen. Dit prikkelt haar hoogmoed. Zij wil dat hinderlijke praattie van diefstal uit de wereld hebben. Nadat haar gebleken is, dat men in een naburig dorp alleen spreekt van een brand, die daar gewoed heeft, onstaat in haar ziel de gedachte, dat een brand in haar dorp de aandacht van haar (vermeenden) diefstal zou afleiden. Zoo komt ze er in een oogenblik van verdwazing toe, een brandje te veroorzaken, dat ongelukkigerwijze een groote brand wordt, die vele huizen in de asch legt en twee menschen het leven kost.

Het spreekt vanzelf, dat ze veroordeeld wordt en in de gevangenis komt. Hier beweent zij met bittere tranen haar zonde en komt, na veel en heftige gemoedsworsteling, tot vrede met God door het geloof in Christus. Zoo sterft ze, want de lichaamskracht blijkt tekort te schieten bij 't doorleven van zooveel zielsangst en strijd, als door den gang van haar leven over haar komt. Uit de gevangenis gaat zij de hemelsche heerlijkheid in.

in dit Duitsche verhaal, dat door Johanna in het Nederlandsch »bewerkt« is, nadat het reeds jaren geleden in Duitschland grooten opgang gemaakt heeft en in verschillende talen is overgezet, heeft men een van die opzienbarende geschiedenissen, waarin de geestelijke woelingen in een van zonde overtuigd menschenhart worden geteekend. Het is, naar de Schrijver verzekert, een waar verhaal. Wij kunnen dit zeer wel gelooven. De listige verleidingen des Satans en de macht van den ouden mensch in den wedergeborene worden, niet steeds overdreven, geteekend. Zulk een verhaal kan in onzen tijd nog tot zegen zijn voor menigeen.

Het boekje, dat goed uitgevoerd is, enkele drukfouten uitgezonderd, en dat door sommigen misschien wat ouderwets zal worden gevonden (wat het ook o. i. is), kan toch groot nut stichten. Het is in 't minst geen »leuk« verhaal, maar door en door ernstig.

Wij aarzelen niet, het aan te bevelen ter lezing aan jong en oud, met de bede, dat de Naam des Heeren en door verheerlijkt worde.

* **(121) Onvoorzichtigheid gestraft.** Een verhaal voor jongens door REINOUW. Geïll. gekleurd gecartonneerd omslag. 2 zwarte plaatjes. 7² bladz. Prijs 40 cent.

Dit. boekje, klaarblijkelijk van een onderwijzershand, is verdeeld in 9 hoofdstukken, waarvan de opschriften alleen reeds een afgerond beeld geven van den inhoud Plannen, Oorlog, Kees Lammers, De Vesting, Het ongeluk, Het ongeluk in 't dorp en aan Moeder bekend, Hoop en Vrees, Vacantie, Besluit. Het uiterlijk is goed verzorgd. Heldere letter. Aardige plaatjes. 't Is een echt jongensboek; in menig tooneel zullen onze jongens wel genoeg hebben. Maar we vragen : waarom al dat oorlogsgedoe ? Is er nog geen oorlog genoeg in de wereld? En dan al die opzettelijk brave lessen van voorzichtigheid er. bedachtzaamheid !

De verhaaltrant is mat, al is bijna elke zin een nieuwe alinea. Dat vermoet zeer bij de lectuur. Zoo vindt men b.v. op blz. 66 zeventien zinnen in zestien alinea's. En dat is in heel het boek hetzelfde. Ook keuren we af, dat een jongen »je« tot zijn moeder zegt (pag. 64).

Ofschoon er veel goede dingen in staan, meenen we dat onze jongens er niet veel bij zullen missen, als ze dit boekje niet onder oogen krijgen. Om de goede strekking kunnen wij het nog wel aanbevelen.

Boek van 50 cent.

Met geïll. gecartonneerd omslag en 4 zwarte plaatjes. (Band 25 cent.)

(148) De vreemdeling der valleien. Uit de geschiedenis der Waldenzen, door D. ALCOCK. Vijfde druk. Gekleurde, geïll. omslag, gecartonneerd, en vier zwarte plaatjes. 104 bladz. Prijs 50 cent; in band 75 cent.

Henri de la Vaur, een vervolgd om des geloofs wille onder de Albigenzen in Frankrijk, zoekt en vindt een veilig toevluchtsoord bij Arnaud, den leeraar der Waldenzen in de valleien der Dauphineesche Alpen. Na verloop van tijd wordt hij geordend tot Zending-leeraar, en keert als zoodanig terug tot zijn volk. Als marskramer vermomd, krijgt hij toegang in het kasteel van Montmartre, waar hij reeds vroeger door den zoon des Barons vriendelijk ontvangen is. Het blijkt nu, dat deze zoon een door monniken ondergeschoven kind is, die, bewust van het bedrog, voor den wettigen erfgenaam doorgaat. Bovendien verneemt Henri, dat deze niemand anders is dan René, de zoon van zijn pleegvader Arnaud, welke zoon hem voor vele jaren door priesters ontstolen is. René komt tot erkenning zijner schuld, en keert, vergezeld van Henri, als de verloren zoon tot het huis zijns vaders terug, waar hij het volgende jaar in vrede ontslaapt, terwijl de vreemdeling der valleien Arnau's schoonzoon en opvolger wordt.

Het boekje is alleen begrijpelijk voor meer ontwikkelde jongelieden, daar er nog al onvertaalde woorden in voorkomen. Wij hebben den indruk gekregen, dat het

grootste deel, zin voor zin, letterlijk uit het Engelsch vertaald is. Dit ware niet zoo erg, als het maar meteen in *goed* Nederlandsch was overgezet. Doch dit laat zeer veel te wenschen over. De vertaler had de stof, die wel aantrekkelijk en boeiend is, geheel moeten omwerken; dan zou misschien het lezen een genot hebben kunnen zijn, wat het nu dikwijls niet is.

Herhaaldelijk stieten wij op kranke zinnen, waarvan sommige volstrekt niet te begrijpen zijn. Als voorbeelden geven wij : blz. 33 regel 9 v. b.: »Nooit te voren vond hij de vallei zoo schoon, de dorpelingen zoo goed en vriendlijk, en Aimée, hoe veranderd was het kleine zusje, zooals hij haar nog steeds noemde.« - Blz. 37 regel 16 v. o.: »want anders was het van weinig belang haar leugenachtige toevlucht te berooven. - Blz. 61 regel 10 v. o.: »En nu speelde hij om een hoogen inzet, zoodat hij van harte meer dan dit had willen doen en wagene

Nergens vonden we prettig, vloeiend Nederlandsch. Ook hier steeds: »mogelijk, verderflijk, vriendlijk. En taalfouten zijn in een vijfden druk geheel onverschoonlijk. De inkleeding van het verhaal is hier en daar bepaald aantrekkelijk en boeiend, al verhelen wij het niet, dat de ontmoetingen en gebeurtenissen soms bijzonder toevallig zijn, waardoor zij den schijn van waarheid en werkelijkheid er bij inboeten.

Het verhaal geeft ons een blik in de dagen der vervolgingen, omstreeks 1218; 'het spreekt van priesterwoede en legt de gebreken der Roomsche Kerk in die dagen duidelijk bloot. Daarnaast wordt op bevattelijke wijze de leer der vrije genade gepredikt en de blijde boodschap, die zondaren tot Christus roept. Wijl (Ie vertaler zich te angstvallig aan den Engelschen tekst heeft gehouden, missen wij de gespierde geloofstaal, zooals wij die uit den mond der oude Waldenzen zouden verwachten. Zelfs gluurt hier en daar de leer der algemeene verzoening om den hoek, bijv. op blz. 62.

Andererzijds prijzen wij het, dat de bekeering van René niet met »kunst en vliegwerk« toegaat. De weg leidt hier waarlijk door diepten van schuldgevoel en schuldbelijdenis. Hierin onderscheidt dit verhaal zich gunstig van veel andere z.g.n. Christelijke lectuur.

't Verhaal is verdeeld in 9 hoofdstukken met opschrift. Het uiterlijk van dit werkje is sierlijk. De druk is helder, de plaatjes zijn net. De prijs is laag. Al zijn de gebreken inderdaad ernstig, het biedt naar inhoud en strekking veel goeds, waarom wij het onze- aanbeveling niet willen onthouden.

Boeken van 60 cent.

Met geïll. gecartonneerd omslag en 3 zwarte plaatjes. (Band 25 cent)

(154) **Marnix van St. Aldegonde of de Zeeuwsche vrijheidsheld**, door A. VERHORST. Derde druk. Geïll. omslag. Gecartonneerd en van linnen rug voorzien. Drie plaatjes in zwartdruk. 160 bladz. Prijs 60 cent. In stempelband 85 cent.

Dit is goede waar voor weinig geld. Met veel genoegen lazen wij dat boek, 't welk wij voor de oudste leerlingen zeer geschikt achten. Het biedt een levensschets van Marnix van St. Aldegonde.

Wij treffen hem als student te Genève aan ten tijde van Calvijn, waar hij het vaste voornemen opvat, den Heere en zijn volk te dienen. Wij vinden hem later te Breda en zien hem openlijk de zijde der Hervorming kiezen en zich aansluiten bij het verbond der edelen. Wij vergezellen hem op zijn vlucht naar Emden en zijn tallooze zwerflichten. Vervolgens ontmoeten wij hem weer in ons land, waar hij als de rechterhand van Oranje de zaak van kerk en vaderland dient en door den vijand een tijdlang wordt gevangen gehouden. Wij slaan een blik in zijn huiselijk leven op zijn kasteel te West-Souburg en zien hem als burgemeester van Antwerpen optreden, welke stad hij in de handen der Spanjaarden moet overgeven, waardoor smaad en miskenning zijn deel worden. In eere hersteld, wordt

hij met menige gewichtige zending belast, totdat hij eindelijk, in 1598, na, een veelbewogen leven in den Heere ontslaapt.

Het geheel is verdeeld in elf hoofdstukken met opschriften. De verhaaltrant is vrij goed, doch hier en daar wat droog. Ook hielden wij enkele taal- en stijlfouten aan.

De uiterlijke bewerking van dit boek munt niet uit. Het papier is goed en de letter zeer duidelijk, maar de plaatjes zijn wat grof en de omslag is niet frisch. Het geheele uiterlijk kan het kinderoog moeilijk bekoren.

Slechts een dun romantisch draadje loopt door dit verhaal. Enkele bloemtakjes omslingeren bevallig den knoestiger, ouden stam, die hoofdonderwerp uitmaakt. Wij zien hier de heldenfiguur van dezen lijder en strijder voor de waarheid als een ernstig sprekende en krachtig handelende persoonlijkheid voor ons optreden. Heerlijk schittert in hem de kracht des geloofs. Marnix als uitnemend godgeleerde en dichter, als krijgsman en staatsman, als kampioen tegen Rome met de pen, als een liefhebbend echtgenoot en zorgdragend vader, als een man van groote bekwaamheid en innige godsvrucht, dit -zijn de verspreide lichtstralen, die de Schrijver tot een indrukwekkend levensbeeld vereenigt.

Zulk een boek sticht en leert. Het kan jonge Calvinisten kweken en leiden. Alleen om de keuze van het onderwerp dunkt het ons van onderscheidende beteekenis. Wij bevelen het van harte en met volle vrijmoedigheid aan.

(155) Eens Christens Reize naar de Eeuwigheid, door JOHN BUNYAN. Geïll. omslag. 4 zwarte plaatjes tusschen den tekst. 155 bladz. Prijs 60 cent. Gebonden 85 cent.

Den inhoud van Bunyan's Reize mededeelen, is water in de zee dragen. Al ruim twee eeuwen leest Gods volk over heel de wereld «The pilgrims progress», na den Bijbel het meest gelezen boek.

't Is overbekend, dat de Schrijver in een droomgezicht hier een allegorische voorstelling geeft van het strijdende leven eens Christens van het oogenblik af, dat hij het verderf ontvlieft en zijn voeten op den weg des levens zet, totdat hij aanlandt in het hemelsche Jeruzalem.

Een goedkoope volksuitgave van Bunyan's meesterwerk.

De plaat op den omslag verraadt haar Engelsche herkomst. Ofschoon de illustratiën goed te noemen zijn, vinden we ze niet zoo teekenend als wij ze menigmaal in oudere uitgaven hebben gezien. We denken b.v. aan het bezoek van Uitlegger, den doorgang door de

doodsrivier, en andere, die in deze uitgave niet voorkomen. De druk is duidelijk en net.

Is «Christens reize» te rangschikken onder de lectuur voor de jeugd? Hoewel eenerzijds erkend moet worden, dat de diepe zin door een kind niet geheel zal worden verstaan, kan toch anderzijds worden getuigd, dat het voor de rijpere jeugd een aantrekkelijk boek te noemen is. Wat van de Heilige Schrift geldt, n.l. dat het kind veel daarin leest, wat het eerst na dezen kan verstaan, geldt evenzeer van dit werk, dat in den loop der tijden tot zulk een rijken zegen werd gesteld. In de voorrede eener Engelsche uitgave van «The Pilgrim's Progress from this world to that which is to come (Pelgrimsreize uit deze wereld naar de toekomstige) vonden wij het volgende : (Wij vertalen) : «Bunyan bracht 12 jaren in een ellendige gevangenis door, alwaar hij de «Pelgrimsreize» schreef, een boek, dat *evenzeer geliefd is in de kinderkamer als in het studeervertrek*, en het goedkeurend oordeel heeft ontvangen van geleerden van den eersten rang. Het is overgezet in zeer vele talen, waarvan sommige onbekend waren in Europa in den tijd, waarin Bunyan leefde. Zendelingen hebben dit boek gebracht naar bijna elk deel der aarde en nu wordt het gelezen door de Chineezzen in het Oosten, door de Negers in het Westen, door de Groenlanders in het Noorden en door de bewoners der eilanden van den Stillen Oceaan in het Zuiden. Het Engelsche godsdienstig Tractaatgenootschap (Religious Tract. Society) heeft het werk in ongeveer 28 talen doen overzetten.»

Bunyan is een schrijver voor alle tijden, en hij is het ook voor onzen tijd. De Christenreis is een magistraal boek, dat verwarmt, verlicht en kracht geeft; dat vooral in onzen veelvuldig verstrooienden tijd een groote roeping kan vervullen onder den zegen des Heeren.

Wij leven zoo zelden meer met onszelven alleen. Allen leven het leven van allen en van overal en van ieder oogenblik. Hier is een zuivere spiegel, die het schoone beeld van het waarachtig geestelijk leven weerkaatst en ons toeroept : «Denk aan uzelf, beproef uzelfen !»

Zoo'n boek kan een heerlijk medicijn wezen tegen de geestesmatheid en zielemoetheid, die steeds meerderen in onzen gejaagden tijd heeft aangegrepen.

Wij achten Bunyans Christenreize ter uitdeeling aan de oudere leerlingen der Zondagsschool zeer geschikt : het kan daardoor weder in vele huisgezinnen komen, waar het misschien nog onbekend is. Wij troffen dezer dagen in een brochure van den heer R. Casimir deze uitdrukking aan : »Bunyans beroemde pelgrimstocht moest ieder lezen«. Met warmte aanbevolen. Moge deze uitgave er goed ingaan.

II.

WANDTEKSTEN TER UITDEELING.

Bij tien stuks voor de helft van den prijs !

Serie O.H. **Leesteekens**. Formaat 13 bij 15 c.M. Met korenbloemen, fuchsia's, klokjes en reseda. Als bladwijzer heel aantrekkelijk. Sierlijke kleuren. Prijs per stuk 7½ ct.

Serie A.D. **Tekstkaarten** met fraai ornamentiek. Formaat 14 bij 9 c.M. In 4 soorten, elk bedrukt met een vierregelig versje in gothische sierletters. Voorzien van zijden koordje. Prijs per stuk 12½ cent.

Serie Y.U. **Bloemen en Landschappen**. Formaat 16 bij 13 c.M. Landschapje in medaljon, omgeven door korenbloemen en vergeet-mij-niet. Tekst in lithographie ; gothische sierletter in meer dan één kleur. Prijs per stuk 15 cent.

Serie A.I. **Nieuwe Uitdeelingskaarten**. Formaat 16 bij 12 c.M. Bovenaan een tekst in kleuren-lithographie. Voorts een gekleurd bloempartijtje met vlinder en eindelijk een vier- of zesregelig versje in gouddruk. Voorzien van koordje. Prijs per stuk 15 cent.

Serie Z.I. **Uitdeelingskaartjes** met fraaie Landschappen. Formaat 11 bij 15 c.M. Terzijde een winter-, zee- of nachtgezichtje. Tekst in sierletter met gekleurde initialen. Prijs per stuk 17½ cent.

Serie Z.U. **Mottokaarten** voor Uitdeeling. Formaat 20 bij 25 c.M. Berglandschappen in helle kleuren. Twee teksten : één met groote, één met kleine gothische letters. Deze cartons kunnen worden opgehangen. Prijs per stuk 17½ cent.

Serie Z.K. **Uitdeelingskaartjes**. Formaat 13½ bij 20 c.M. Bovenaan een landschap, keurig van afwerking, in grijs-zwarten steendruk. Daaronder een tekst in zwart, met roode initialen, goud-onderstreep, en eindelijk een versje, psalmvers of ander Christelijk lied. Voor uitdeeling zeer geschikt. Prijs per stuk: 20 cent.

Serie X.L. **Landschappen. Watervallen**.

Formaat 26 bij 20 c.M. Gelithografeerde tekst in rood, blauw, bruin en goud. Gekleurd landschap. Gekartelde rand. Deze kaarten zijn niet de fraaiste uit de collectie. De kleuren zijn mat. Prijs per stuk 27½ cent.

Serie Y.T. **Landschappen**. Formaat 27 bij 20 c.M. Zeer fraaie kartons met fijn afgewerkt gekleurd sneeuw- of bergtafel. Teksten in chromodruk, met sierinitialiaal. Voorzien van zijden koordje. Voor uitdeeling zeer geschikt. Prijs per stuk 35 cent.

Bij het verlaten der Zondagsschool.

Formaat 24 bij »6 c.M. Prijs, 6 cent per stuk; bij 10 ex. à 3 cent.

Op eenvoudig papiercarton gedrukt, omlijst door een verguld randje vindt men hier een 28-regelig vers, om te worden uitgereikt aan de leerlingen, die de Zondagsschool doorloopen hebben. Ons dunkt, dat deze uitgave niet gelukkig kan worden genoemd. Ten eerste treft dadelijk al de taalfout in het opschrift. Taalkundig behoort de titel te zijn : Bij het verlaten *van de* Zondagsschool

Ten tweede voldoet ons-de lengte, zoowel van het vers als geheel, als van de regels in 't bijzonder (6-voetige jamben!) slechts in geringe mate. Een duidelijk, kort pakkend woord ware veel doeltreffender geweest.

Wij plaatsten een streepje bij dezen regel: »Denk aan zijn heilnaam »Jezus«, die niet alleen zijn volk, maar u ook zalig maakt«. Dit riekt wat naar algemeene verzoening.

Wij kunnen dit carton voor onze Zondagsscholen bezwaarlijk aanprijzen.

Serie Bijbelsche platen in Zwartdruk.

Formaat 3¹ bij 24 c.M. Prijs 10 cent per stuk. Bij 10 stuks ook gesorteerd à 5 cent per exemplaar.

Op illustratie-carton geeft de Uitgever hier reproducties van beroemde schilderijen. Er is nog al verschil in de aantrekkelijkheid van het onderwerp en in de uitbeelding. »Ruth en Naomi« en »De Engel bij het graf« behooren tot de best geslaagden, »de Heilige Familie« en »De Emmausgangers« trekken ons veel minder aan. 15 verschillende onderwerpen. Voor uitdeeling wel geschikt, vooral om den lagen prijs.

BELOONINGSKAARTJES VOOR DE ZONDAGSSCHOOL.

Serie:: **Onze Schuilplaats en Sterkte.** 16 kaartjes, 25 cent. Gekleurde landschappen met tekst. 4 dessins.

Serie : **Des Christens Pelgrimsreis.** 16 kaartjes, 25 cent. Gekleurde tooneelen uit het bekende werk van Bunyan. 6 dessins. Met teksten.

Serie: **.Geen Verdoemenis.** 18 kaartjes, 25 cent. Bloentakken in verschillende kleuren. Met tekst. 4 dessins.

Serie : **Eeuwigdurend licht.** 20 kaartjes, in 5 dessins, 25 cent. Raadselkaartjes. De zelfstandige naamwoorden in de teksten zijn door gekleurde afbeeldingen vervangen. De leerlingen moeten, afgaande op het beeld, het woord in vullen. Ofschoon daardoor één tekstkaartje soms verschillende afbeeldingen vertoont, zullen deze belooningskaartjes wel in den smaak vallen.

Serie : **Laat uw licht schijnen.** 20 kaartjes, in 5 dessins, 25 cent. Raadselkaartjes zooals de vorige serie ; echter andere onderwerpen.

Serie : **Licht op mijn pad.** 20 kaartjes, in 5 dessins, 25 cent. Raadselkaartjes, zooals de beide vorige serieën ; vooral op deze vellen bevinden zich kaartjes, die uitmunten door sierlijke afwerking. We bevelen *ze* ter uitdeeling hartelijk aan.

Al deze vellen kosten bij 10 stuks tegelijk besteld 14 cent. Dus 10 vel à f 1.40.

Bij dezen Uitgever is ook verschenen

Jaarboekje voor de Zondagsscholen 1917, Derde jaargang. Prijs 35 cent. 6 ex. 30 cent, 12 ex. 25 cent.

Deze uitgave zal zeker weder met blijdschap worden begroet. Zij voorziet in een behoefte. Het jaarboekje geeft door zijn rijken inhoud licht over den belangrijken en schoonen arbeid der Zondagsschool. Het biedt velerlei raad en bestu-

ring, en wil gaarne een vademecum zijn voor den Zondagsschoolonderwijzer. Een zakboekje en een notitieboekje.

De lijsten voor het Zondagsschoolbezoek, voor de adressen der kinderen en voor het huisbezoek, kunnen dienstbaar zijn om de organisatie van den arbeid te versterken. Dit is een zaak van groote beteekenis.

Het jaarboekje teekent het stadium, waarin de Zondagsschool zich bevindt. Het wil voor den arbeid der Zondagsschool propaganda' voeren, en de organisatie van liet werk bevorderen.

Wij hopen, dat dit jaarboekje burgerrecht verkrijgen moge. Het beveelt zich om verschillende reden zeer aan. Het formaat is handig. Wijl het vrij wat grooter is dan dat van den eersten jaargang, biedt het meer ruimte voor het invullen der lijsten. Daardoor is het voor het gebruik veel verbeterd. De lettertype is duidelijk. De rood linnen omslag geeft er stevigheid aan. De inhoud is rijk aan leering en besturing.

Nu de omvang van het Zondagsschoolwezen steeds krachtiger toeneemt, is zulk een jaarboekje een eisch der omstandigheden.

De Uitgever, die nu voor de derde maal dit boekje aan de markt brengt, moge in zijn loffelijk pogen flink gesteund worden Een ruim debiet beloone zijn moeite. Elke Zondagsschoolcommissie moest aan al haar onderwijzers gratis zulk een jaarboekje verschaffen. Dan was de uitgave voor de toekomst verzekerd. En de schoone zaak der Zondagsschool zou er door bevorderd worden.

Hiermede hebben wij den bloemhof van den Rotterdamschen Uitgever doorwandeld. Wij wenschen ook hem een al grooter wordenden omzet zijner uitgaven toe.

SCHEURKALENDERS.

Aan alles is het te merken, dab het jaar zijn einde naderbij komt. Ook de nieuwe Scheurkalenders komen het ons zeggen. 't Verblijdt ons, dat wij ze in ons Verslag weder mogen aanprijzen. Nu het vraagstuk der Evangelisatie met kracht naar voren treedt, is het betamelijk, dat ook de middelen der Evangelisatie met ernst en ijver worden aangewend. Scheurkalenders zijn een evangelisatie-middel bij uitnemendheid. Er is nauwelijks een schooner middel denkbaar, om de huisgezinnen, ook der geestelijk verwaarloosden, te bereiken, dan zoo'n scheurkalender.

Zulk een kalender is door het sprekende schild en door het blok van 365 kleine tractaatjes, die aan de voorzijde een woord uit de Schrift brengen, en aan den achterkant verhalen bieden, welke de zegenende kracht van het Woord Gods in het dagelijksch leven doen zien, een *veelzijdig* evangelisatie-middel.

De Kerstboekjes bereiden een groot genot aan de jonge en oude lezers, doch 't is uiteraard van korten duur. De Christelijke Scheurkalender is een evangelieboode, die dag aan dag heel het jaar door zijn lezers toeroept : „Bedenk de dingen, die boven zijn, en niet die op de aarde zijn".

Wij verblijden er ons in, dat de Uitgevers hun scheurkalenders tot extra lage prijzen voor Zondagsschoolbesturen verkrijgbaar stellen.

Laat toch elke Zondagsschool-commissie op de lijst der uitgaven voor het Kerstfeest, een post uittrekken voor het uitreiken van Scheurkalenders. Alles wat de Zondagsschool meer mobiel kan maken, grijpe men met kracht aan. Van een Christelijken Scheurkalender kan in de gezinnen van hen, die in geestelijk opzicht in het dorre wonen, een zeer heilzame invloed uitgaan.

Een viertal kalenders werd ons toegezonden. Wij bespreken ze naar de volgorde, waarin ze door ons zijn ontvangen.

J 1. Uit de **Fonteinen des heils**, Woorden des Levens voor iederen dag, des aars, door Ds. W. H. OOSTEN. Prijs met Premie 45 cent, 25 ex. à 40 cent, 50 ex. 35 cent, zoo ex. à 30 cent. Uitgever : W. KIRCHNER te Amsterdam.

Deze Kalender geeft voor eiken dag datum, zons- en maansop- en ondergang, een tekst met eenvoudige verklaring en stof uit den Bijbel, om driemaal daags te lezen. De opgaven om te lezen zijn soms wat lang : die voor i januari b.v. 86 verzen. De verhaaltjes op de achterzijde van de kalenderblaadjes kunnen, gemeten met een kalendermaat, voldoende heeten.

Het schild, voorstellend de wijze en de dwaze Maagden, op het oogenblik dat de Bruidegom komt, is sierlijk. Het kan dagelijks opwekken tot waakzaamheid.

Zij deze kalender een bode, die eiken dag Gods Woord brengt in zeer vele huisgezinnen, om ze ernstig bij de dingen der eeuwigheid te bepalen. Zoowel Schriftverklaring als achterkant zijn het lezen alleszins waard en spreken tot verstand en hart.

We bevelen dezen ouden bekende hartelijk aan ; moge deze rondreizende prediker 365 dagen lang, en door zijn mooi schild nog langer, een rijken zegen verspreiden.

Premie bij dezen Kalender

Door de Diepte en andere Verhalen, door C. BEIDER en JOH. DOSE.
159 bladz.

De verhalen van dit Premieboek zijn heel verschillend van vorm en onderscheiden van strekking. De opschriften luiden aldus : Door de diepte, De student van Padua, De goede poging, De dochter van den briefengaarder, jan of Jozef, Uit den mond der jonge kinderen, Een Zondagsschoolvertelling, Langs ongedachte wegen, De geredde Bijbels, Verhoorde 'gebeden, De groote verzoeking, Brood uit den hemel.

Een rijke en afwisselende inhoud. Sommige verhalen zijn verdienstelijk, andere zijn wat aan den soberen kant. Ten aanzien van de bekeeringen, waarvan hier gesproken wordt, hadden wij gaarne meer van Christus als Middelaar en van het werk des H. Geestes vernomen.

Naar het uiterlijk is dit boek goed verzorgd.
Aanbevolen.

z. **Martha=Kalender**. Uitgever J. M. BREDEÉ te Rotterdam. Prijs 60 cent.

De bekende Martha-stichting heeft aanspraak op onze sympathie. Haar arbeid is een zaak van Christelijke liefde aan onverzorgde kinderen betoond.

De inrichting van den kalender is als die van alle andere. De teksten zijn over

't gemeen welgekozen en worden stichtelijk en toepasselijk besproken. De achterzijde bevat aangename lectuur voor jong en oud.

Het schild, voorstellende het Kindeke Jezus in de kribbe is, wat de gedachte zelf betreft, uitnemend, doch de uitbeelding is minder gelukkig getroffen. De Martha-stichting heeft wel eens veel mooiere schilden gehad dan dit is. De voorstelling is niet duidelijk en het geheel wat dof. Niet bijzonder aantrekkelijk. Toch zal hij ook thans wel weer zijn weg vinden. Gods rijke zegen vergezelle hem op zijn tocht.

3. **Gezelle Meerburg's Christelijke Scheurkalender.** Uitgave van E. J. Bosch JBZN. te Nijverdal. Prijs 40 cent. Met Premieboek : Uit de Schrift, 126 pag. f i.-.

GEZELLE MEERBURG's kalender hebben we reeds zóóvaak in jachins Boekbeoordeeling gerecenseerd, (en evenzooveel malen hartelijk aanbevolen% dat het langzamerhand overbodig wordt hem te introduceeren. In stede van op onze aanbeveling te worden binnengelaten, is hij een welkome, reeds verwachte gast, waarnaar al wordt uitgezien.

Naast de gewone opgave van datum, zon en maan, wordt iederen dag een tekststukje aangeboden. In tegenstelling met andere kalenders geeft deze geen Schriftgedeelten ter lezing of psalmverzen op. Aan de achterzijde der blaadjes is bijzondere zorg besteed. Verhalen uit het dagelijksch leven, uit de Vaderlandsche Kerkgeschiedenis, tafereelen uit de Zendingswereld, verzen van Christendichters uit vroeger of later tijd, schetsen uit het leven der natuur en prijsraadsels.

Het schild is frisch en levendig. Het geeft de voorstelling van de Wijzen uit het Oosten als zij Bethlehem naderen, waar de ster glinstert boven de plaats, waar het kindeken was.

Een schoon denkbeeld wordt hier in sprekende kleuren, vertolkt. Moge deze kalender voor zeer velen de ster van het Woord Gods helder doen schijnen op het vooral in dezen tijd zoo veelszins donkere levenspad.

De Premie zal door velen met graagte worden gelezen. Zij bevat geen verhalen, maar biedt een zestal overdenkingen van bekende en geliefde predikers.

De opschriften luiden : »Onze zekere en zalige hope. Geen geheimen voor God. Gij zijt toch onze Vader. Een rijk begenadigd huisgezin uit de volheid des tijds. De liefde verkild. Onderdanigheid«. Al wat ons de Schrift in haar rijkdom aan onderwijs en troost vertolkt, bevelen wij als het beste steeds hartelijk aan.

4. **Gereformeerd Tractaatgenootschap „Filippus“.** Scheurkalender voor het jaar 1917.

Uitgever : E. P. D'Huy te Middelburg. Prijs 4° cent. Met Premie f 1.-.

Filippus legt ook dit jaar weer volle eer in met zijn kalender. Als altijd heeft deze een voornaam uiterlijk. Luther op den rijksdag te Worms is er de hoofdgedachte van, die in levendige en sprekende kleuren wordt uitgewerkt. Welk een kracht in die Luthergestalte, en wat verscheidenheid van stemming wordt uitgebeeld in de grooten en machtigen rondom hem. Op het blok is het eerste vers van het Lutherlied afgedrukt: »Een vaste burcht is onze God.« Ter linkerzijde daarnaast het portret van Luther, aan de rechterzijde de beeltenis van Calvijn.

De inhoud van den Kalender is bekend. De teksten zijn met zorg gekozen, en de bijschriften zijn kort en veelzeggend. De verhalen zijn aan Kerk-, Zendingen, Vaderlandsche geschiedenis ontleend. Vol afwisseling, onderhoudend en stichtelijk. Heel een maand ongeveer wordt gewijd aan de gedachtenis der gezegende Kerkhervorming. Terecht werd opgemerkt, dat **Filippus'** Kalender in het teeken van de Kerkhervorming staat. Het schild ontleent er zijn beelden aan en de Premie is getiteld : *De Kerkhervorming*, Gedenkschrift bij het vierde eeuwfeest. 173 bladzijden groot. Op goed papier en met flinke letter gedrukt, bevat dit kostelijk werk een vijftal bijdragen.

PROF. DR. H. BAVINCK schreef de algemeene inleiding, waarin gegeven wordt een overzicht van de geschiedenis der kerk tot de Reformatie, en de beteekenis der kerkhervorming wordt geschetst, pag. 1-33. PROF. DR. H. H. KUYPER teekent, hoe Luther tot reformater is geworden, pag. 35-64. PROF. DR. H. BOUWMAN behandelt het leven en den arbeid van Calvijn, pag. 65-97. Ds. J. H. LANDWEHR beschrijft de geschiedenis van de Luthersche kerk en van de Gereformeerde kerken in de 16e, 17e en 18e eeuw, pag. 98-134, terwijl Ds. J. C. RULLMANN ten slotte een schets biedt van de Reformatie in de 19e eeuw.

Dit gedenkschrift is van blijvende beteekenis. Wanneer de kalenderblaadjes als dagvlinders reeds lang verdwenen zijn, zal dit kostelijk gedenkboek nog gelezen en herlezen worden Ruste op dit schoone boek 's Heeren zegen in rijke mate.

Wij hopen zeer, dat al deze Kalenders, die wij van harte aanbevelen, bij honderden op de Zondagsscholen verspreid zullen worden. Ook in de Christelijke gezinnen kan door deze Kalenders aan de huiselijke godsdienstoefening krachtige versterking worden geboden. Daaraan is in onzen tijd van verstrooïing en afleiding waarlijk groote behoefte.

RUSTIG LEZEN

En nu ligt ons nog een woord op het hart, dat ons werd ingegeven door de schoone afbeelding op den omslag van den Catalogus door den heer CALLENBACH uitgegeven. Welk een lief tafereeltje is het, dat meisje te zien, lezende in haar boek. Alles spreekt van rust. Het zachte, vriendelijke gelaat en heel de houding. Ook die hand op de bladzijde. Niet aan den hoek, gereed om, eer de, pagina nog uitgelezen is, haar reeds om te keeren; neen, 't is of die hand zich op de bladzijde legt, om nog watwat langer en aandachtiger bij het gelezene stil te staan.

Een gelukkige gedachte was het, die den Uitgever er toe leidde met dit plaatje den omslag van zijn Catalogus te versieren. Het is een vriendelijke opwekking in beeld, om de boeken

te lezen met kalmte en rust.

Dit laat bij velen heel wat te wenschen over. Menige jongen en menig meisje leest in plaats van rustig, veel te haastig. Het schijnt of het boek maar spoedig uit te hebben, voor hen het ideaal bij het lezen is. Wie de boeken vluchtig doorrent, zal er weinig nut van hebben. NELLIE VAN KOL heeft zeer schoon gezegd, dat goede boeken gedachte- en gevoelskiemen in de ziel der lezers uitstrooien. Welnu, dan is ook noodig, dat zij rustig lezen, anders zullen die kiemen niet tot ontwikkeling komen.

Als wij zien op den berg van lectuur, die elk jaar tegen het Kerstfeest verschijnt, komt de vraag wel eens in ons op: krijgen wij niet te veel kinderboeken? Het wordt al meer een stortvloed van zoogenaamde Kerstverhalen, die niet alleen de recensenten, ook de jeugdige lezers overstelpt. Wij kennen de zucht van een kind naar telkens een nieuw

boek. Niet één onderwijzer zal echter bij zijn leerling aan deze zucht toegeven. Veeleer zal hij opwekken, om eenzelfde boek herhaaldelijk door te lezen. Repetitie is de moeder der wijsheid. Door altijd weer andere en nieuwe boeken aan de kinderen in handen te geven, leeren zij nooit de kunst van het rechte lezen verstaan. Veeleer worden zij daarvan vervreemd. Daarom verblijden wij er ons in, dat er elk jaar vrij wat herdrukken worden opgelegd. Deze doen oude en meestal de beste boeken weer in een nieuw kleed verschijnen. Zij bevelen zich daardoor bij vernieuwing tot lezen aan. Een goed boek is waard herhaaldelijk gelezen te worden. De jeugdige lezer, die het vroeger alleen om het verhaal las, kan, als hij na een paar jaren, het weer onder het oog krijgt, de strekking beter zich toeëigenen. En daardoor draagt de lectuur eerst de gewenschte vrucht. FRIEDRICH HEBBEL zegt in een zijner dagboeken: „Herhaling van oude lectuur is de zekerste proefsteen van verworven innerlijke ontwikkeling”. Dit geldt in dubbele mate voor jonge mensen. Er kan vooral door jongelieden, en in 't bijzonder door kinderen, veel te veel gelezen worden. Het gevolg van te veel lezen is, naar het zeggen van Prof. Is. v. DIJK, „dat men *zich zelf wegleeft*, de geest wordt dan een transitoplaats, waar alles door heengaat, of liever door heen spoelt, en waar niets hangen blijft dan de droesem van een hopelooze verwarring.”

Met het oog op dit ernstig kwaad vinden wij de mooie illustratie op CALLENBACH'S omslag zoo voortreffelijk gekozen. Zij brengt op liefelijke wijze de vermaning, toch vooral rustig en kalm te lezen. Wij hopen een volgend jaar dit mooie prentje in levendige kleuren op den Catalogus te zien. Dat is het ten volle waard. Het is zoo echt mooi uitgebeeld. Ja, zóó leest een meisje haar boeken. Een jongen doet het heel anders. Als Rembrandt zijn zoon Titus teekent, lezende in een boek, is heel zijn gelaat vol uitdrukking, die aanwijst, dat hij ten eenenmale in zijn lectuur opgaat. Tusschen den duim en den wijsvinger houdt hij zijn boek stevig vast, het naar zich toe omhoog tillend. De scherpe trekken om den mond zeggen u, dat hij het fluisterend woord voor woord naspreekt, en hoezeer hij er bij geniet. Hoe het zijn gansche geest in beslag neemt, toonen u de oogopslag en de hoog opgetrokken wenkbrauwen. Het verhaal weer kaatst zich op zijn gelaat. Hij leeft er in. Ja, zóó moet een jongen zijn boek lezen.

Laat de schoone afbeelding op den Catalogus den onderwijzers aanleiding geven, om er tot de kinderen eens over te spreken, hoe ze de boeken behooren te lezen En kome dan al wat zij zeggen hierop neer ze toch vooral

rustig en met kalmte te lezen.

De rechte lezer is niet als het vlindertje, dat fladderend en dansend

van het eene bloempje naar het andere dartelt, maar als de ijverige bij, die in den bloemkelk indringt, om er honing uit te puren.

En wijl de kinderen dit uit zichzelf niet verstaan, moeten wij ze daartoe opleiden.

Ten slotte is het ons een aangename taak, namens „JACHIN" H.H., Uitgevers dank te zeggen voor de welwillende toezending hunner uit gaven. Wij hopen zeer, dat deze arbeid hun tot voordeel moge strekken..

Hartelijk dank niet minder aan al de Heeren Commissieleden voor: den belangrijken arbeid, waarmede zij ook nu weer met toewijding en trouw „JACHIN" hebben gediend. Dat zij hun taak ernstig opgevat hebben, kan elke recensie bewijzen. De boekjes zijn niet met het vouwbeen, maar met nauwgezetheid gelezen. De Commissiën van „JACHIN" achten) zich verplicht, aan de uitgaven eenigszins ruimer recht te doen, dan, door de vermelding van den titel met een adjectief van lof geschiedt. Van elk: boekje wordt door haar een afzonderlijke beoordeeling gegeven,,

Het is de redactiën onzer bladen volstrekt niet euvel te duiden, dat zij geen breedere recensie der Zondagsschoolboekjes geven. Daar was geen beginnen aan. Toch spreken wij over één ding onze bevreemding', uit, n.l. dat zij in hun korte bespreking zoo zelden verwijzen naar „JACHIN'S" ' Boekbeoordeeling. Wij zouden zoo gaarne wenschen, dat dit geregeld geschiedde. Dit zou van groote beteekenis zijn. Het kon ten gevolge hebben, dat „JACHIN'S" Verslag in wijder kring bekendheid kreeg,' en alzoo zou er ook door Christelijke ouders meer vraag naar gedaan worden.

Laatst, maar vooral niet het minst, brengen wij gaarne hulde aan onzen ijverigen Uitgever uit Nijverdal, die ditmaal voor het eerst het Verslag der Boekbeoordeeling heeft gedrukt, en dat met zulk een bekwamen spoed deed, dat wij dit jaar vrij wat vroeger dan anders gereed zijn gekomen. Voor de klacht, die telkens weer werd gehoord, dat wij te laat waren, is nu elke reden vervallen.

Aan de Uitgevers berichten wij, dat dit Verslag weder op ruime schaal zal worden verspreid. Al de geabonneerden op de' Toelichting, al den verspreiden Leden, al onzen Afdelingen, al den Correspondenten enn ook al den Commissieleden wordt een exemplaar toegezonden. Het volle getal, dat van dit Verslag gedrukt en verspreid wordt, loopt naar de 2000.

Het wordt ook nu weder in den handel gebracht. Wie een ex. wenscht te ontvangen, wende zich tot den Uitgever E. J. BOSCH JBZN. te *Nijverdal*. De prijs is 10 ct. ; franco per post 15 ct. Zeer aangenaam zal het ons zijn, zoo „JACHIN'S" Boekbeoordeeling ook voor de ouders een gids mag worden, als zij hun kinderen goede lectuur willen verschaffen.

Het Hoofdbestuur stelt gaarne weder eenige exemplaren van het Verslag voor H.H. Uitgevers beschikbaar, met beleefd verzoek, zoo goed te willen zijn, deze H.H. Schrijvers te doen toekomen, Het zou ons zeer verblijden, zoo zij van de recensies kennis wilden nemen. Misschien is de veronderstelling niet te stout, dat eene enkele opmerking hier en daar ook hun nog eenige winst kan brengen. Gaarne ontvangen wij van de goedgekeurde boekjes weder eenige presentexemplaren, om daarmede de behoeftige Zondagsscholen te verblijden.

Den Bestuurders van behoeftige Zondagsscholen verzoeken wij, *vóór 5 December a.s.* hun aanvragen om boekjes in te zenden *aan den Heer P. KOSTER te Valthermond (Drente)*. Deze is bereid, den arbeid 'der verdeling weder op zich te nemen. Wij wenschen van harte, dat dit omslachtige werk hem voorspoedig en gemakkelijk van de hand moge gaan. Bij elke aanvraag behoort men het getal leerlingen der Zondagsschool op te geven, en 25 ct. aan postzegels in te sluiten ter vergoeding van de frankeering.

Alleen *werkelijk behoeftige* Zondagsscholen komen voor deze uitdeeling in aanmerking. Naar gelang van den aanwezigen voorraad zal br. KOSTER aan de aanvragen van hen, die de gemelde voorwaarden nakomen, voldoen. Wij zeggen dit met eenigen nadruk, omdat elk jaar brieven inkomen, waarin, de opgave van het getal leerlingen ontbreekt of verzuimd wordt, de vereischte postzegels in te sluiten.

Moge de arbeid, aan dit Verslag besteed, door den Heere dienstbaar worden gesteld tot heil van de kinderen onzes volks, tot zegen voor de Zondagsscholen en boven alles tot verheerlijking van Zijn grooten Naam.

Weesp, 11 November 1916.

J. P. TAZELAAR.

**HET RAPPORT VAN DEN NEDERLANDSCHEN BOND
VAN GEREFORMEERDE KNAPENLEIDERS.**

Het is ons een groot genoegen, bij wijze van naschrift een uitgave ter kennis van „JACHIN'S" Afdeelingen en Leden te brengen, die voor hen van groote beteekenis kan worden.

De Nederlandsche Bond van Gereformeerde Knapenleiders, heeft in de Jaarvergadering te Utrecht den 24sten Mei 1915 een Rapport uitgebracht over de lectuur voor jongens. Dit Rapport is onlangs door den Bond ter perse gelegd, gevolgd door een lijst van gerecenseerde Jongensboeken.

't Is een kloeke brochure, niet minder dan 135 bladzijden tellend. Een kostelijk stuk werk, resultaat van een reuzenarbeid, die waarlijk eerbied afdwingt. Wij beginnen dan ook met den Bond van harte geluk te wenschen met dit volbrachte werk. De Commissie bestaande uit de Heeren

Dr. G. CH. AALDERS, te Ermelo, M. GRASHOFF, te Rotterdam, B. KAMERLING, te Rotterdam en JOH. C. FRANKEN, Rapporteur, eveneens te Rotterdam, heeft er alle eer van.

Met zeer veel genoegen hebben wij de breede *Inleiding*, het eigenlijke Rapport gelezen. Het loopt van "pag. 5 tot 31. In kleine paragrafen ingedeeld, elk met duidelijk aangegeven opschrift, wordt hier een helder licht verspreid over de vraag : wat mogen onze jongens lezen? 't Is inderdaad de moeite waard, dit helder gesteld Rapport aandachtig na te gaan. Wij laten hier de opschriften volgen. Zij geven een klaar getuigenis, hoe grondig de Commissie haar taak heeft opgevat, en hoe serieus zij deze heeft behandeld.

Invloed der lectuur. - Invloed op de jeugd. - Toestand inzake jeugdlectuur. - Welke leiding bij de lectuur-keuze er is. - Onze adviseurs. - Trekken van lijnen. - De massa, niet de enkelingen. - Zijn er verkeerde jongensboeken? - Fout bij het lezen van jongens - Waarom moeten de jongens lezen? - Voedsel voor het verstand. - Vorming van het gemoed. - Aesthetische vorming. - Positief Geref. lectuur. - Onze knapen kinderen des verbonds. - Niet uitsluitend positief Geref. lectuur. - De Gemeene Gratie. - Grenzen. De Index. - De psychologie van den knaap. - Puberteit. - Eischen voor goede jongensboeken. - In verband met de psychologie. - In verband met de paedagogiek. - Het boek als boek voor knapen. -- Litteraire kunstvorm. - De Schrijver. - Zijn er zulke boeken? - Goede lectuur voor knapen. - Populair wetenschappelijke boeken. - Sexueele lectuur. - Vier soorten goede boeken. Anti-papistische lectuur. - Wij en Rome. - Bezwaren tegen deze lectuur. - Waardij 'dezer lectuur. Boeken met

vloeken. - Hoe te bestrijden. - Reisbeschrijvingen, Jules Verne. - Avontuurlijke verhalen - Lectuur à la Dik Trom. - Hoe moeten de jongens lezen ? - Taak der leiders der K. V. - Zorg voor de bibliotheek. - Samenstelling, inrichting en beheer der knapenbibliotheken. - Samenstelling van onze lijst. - Slot.

De Heeren hebben dus de zaak zoo veelzijdig mogelijk beschouwd en toegelicht. Deze punten alleen maar onder 't oog te krijgen, maakt elk belangstellende begeerig het Rapport zelf te bestudeeren.

Al deze opschriften doen u ter dege gevoelen, welk een verantwoordelijke taak het is, lectuur te verschaffen aan de jeugd.

Het Rapport is er alleszins op ingericht, om het besef daarvan te wekken en te verlevendigen. Dit achten wij op zichzelf al van groot gewicht. Want zeer velen zijn van den ernst van dit stuk nauwlijks doordrongen.

In het begin van 1916 verscheen onder den titel: „*Onze kinderen en hun boeken*”, een Handboekje, samengesteld door ANNIE C. GEBHARD, Correspondente der Afdeling kinderlectuur van het Amsterdamsch Museum voor ouders en opvoeders. Met een voorrede van IDA HEYERMANS. Dit boekje, dat er zeer net uitziet, is een practische en oordeelkundig bewerkte wegwijzer. Aan elke reeks boekjes gaat een korte beschouwing vooraf, waarna de recensies volgen.

Vergelijkt gij nu deze beide brochures, dan ziet gij eerst recht, hoe principieel de Bond de zaak heeft behandeld. Geen mooie woorden en poëtische satzen, maar scherp belijnde bespreking wordt hier geboden.

Na het schoone Rapport volgt de lijst der recensien.

Afdeling A : Handleidingen.

Bronnen Nos 1-57.

Afdeling B : Verhalen.

Nos 58-442.

Afdeling C : Natuurhistorie.

Techniek Nos 443-521.

Afdeling D : Bloemlezingen.

Nos 522-553.

Afdeling E : Biografieën, reisbeschrijvingen.

Nos 554-654.

Afdeling F : Allerlei.

Nos 655-675.

Een berg van lectuur inderdaad, 675 nummers. En als gij dan daarbij bedenkt, dat van de boeken, die moesten worden afgekeurd, geen melding gemaakt is, verstaat gij, hoeveel arbeid de Commissie aan deze zaak ten koste gelegd heeft.

De recensies vervallen niet in breede redeneeringen, maar geven kort en klaar bescheid.

Hoe gaarne wij het deden, de tijd ontbreekt ons, om er nader op in, te gaan. Doch de titels der afdelingen spreken voor, zichzelf. Boeken van studie en voor ontspanning; boeken, die den geest ontwikkelen en-a het karakter vormen. Zeer interessant vonden wij de Afdeling van bijna honderd nummers over *Techniek*. De beroepskeuze is voor den knaap een levenskwestie. En dit stuk moet mede een hoofdzaak vormen bij de besprekingen van den Bond.

We vinden hier dus de triologie van: hoofd en hart en hand.

Genoegzaam blijkt dat deze Boekenlijst gansch iets anders is en veel', meer biedt dan „JACHIN's" Verslag kan geven.

Ons Verslag geeft een revue alleen over de nieuwe. boeken, die elk jaar verschijnen. De Bond geeft een overzicht over heel de jongens- lectuur. Het spreekt vanzelf, dat niet alle jongensboeken er in besproken worden. Maar toch zeer vele en wel alle, die als lectuur voor de bibliotheek der Knapenvergaderingen in aanmerking komen.

Het ware o.i. wel' aan te bevelen geweest, achter in deze brochure eenige blanco pagina's te hebben, waarop aantekeningen konden worden gemaakt over boeken, die in deze lijst niet zijn besproken. Het fonds van dezen catalogus toch breidt zich aldoor uit.

Bovendien heeft de Commissie nog toezegging gedaan van een afzonderlijk supplement, waarin de z.g.n. avontuurlijke verhalen zullen beoordeeld worden. Ook dit getuigt van zaakkennis. Want deze rubriek is inderdaad een veld vol klemmen en voetangels. Het avontuurlijke trekt de jeugd krachtig aan, doch deze neiging brengt natuurlijk allerlei gevaar mede. Wie een jongen alles laat lezen, wat zijn zin voor het avontuurlijke bevredigt, doet hem licht verdrinken, eer hij water gezien heeft.

De belofte van dit precaire supplement wordt afhankelijk gesteld van het slagen der uitgave van dit Rapport. Wij hopen, dat al onze Zondagsschool-commissies medewerken zullen, om aan dit slagen bevorderlijk te zijn, door zich dit Rapport aan te schaffen. De zaak, die het hier geldt, is van het grootste belang, met name ook voor de leiders der Vervolgklasse.

Tot onze groote blijdschap is er dit jaar contact gezocht en verkregen tusschen den Bond van Knapenleiders en Jachin's Hoofdbestuur.

Dit Rapport doet ons in den Bond een krachtig bondgenoot begroeten in den strijd voor goede lectuur voor de jeugd. Wij hopen, dat het ons gegeven worde, in nog menig opzicht tot samenwerking te komen, ten aanzien van het brandende vraagstuk onzes tijds: de opvoeding der rijpere jeugd.

Uitgaven van de Geref. Zondagsschoolvereniging „JACHIN“,

OFFICIEEL O E G A A N.

De Zondagsschool.

Tijdschrift ter bespreking van de belangen der Gereform. Zondagsscholen. Redacteur J. P. TAZELAAR te *Weesp*.

Dit blad verschijnt maandelijks. Elke aflevering bestaat uit 6 pagina's, over 2 kolommen gedrukt. Prijs per jaargang, franco per post bij vooruitbetaling, 60 ct.; 10 ex. f 5.25; 20 ex. f 9 ; 25 ex. f 10.87--.

Men abonneere zich bij den Uitgever E. J. BOSCH JBZN. te *Nijverdal*.

GEDENKSOEK.

Feestuitgave bij het 40-jarig bestaan van „*Jachin*“ door J. P. TAZELAAR. Met vele illustraties. Ruim 400 bladz. in sierlijken omslag.

De prijs van dit standaardwerk, dat voor elk die op het gebied der Zondagsschool meeleeft, bepaald onmisbaar is, bedraagt slechts f 1.15.

Er zijn echter nog vele Zondagsschoolbesturen, die geen Gedenkboek bestelden. Wij raden hun ernstig aan, zich een of meer exemplaren aan te schaffen. Het is te bekomen bij den Penningmeester, den heer P. KOSTER te *Valt hermond*. *Stel niet uit, want dan is het uitverkocht.*

KALENDER MET TOELICHTING .

Kalender van de Geref. Zondagsschoolvereniging „*Jachin*“, samengesteld door de heeren Ds. J. DOUMA, Dr. F. W. GROSHEIDE en Ds. J. P. TAZELAAR. In boekformaat en geperforeerde vellen, prijs 3- cent.

De **Toelichting** bij den kalender onder redactie van dezelfde heeren. Prijs per jaargang (in driemaand. afleveringen) franco per post 60 cent.

VEREENVOUDIGDE ROOSTER.

„*Jachin's*“ vereenvoudigde Rooster is verschenen.

Wij raden al onzen Zondagsschoolbesturen aan, er kennis mede te maken. Op aanvraag wordt gaarne een ex. gratis toegezonden. In boekjesformaat met een voor kinderen zeer aantrekkelijken omslag of in geperforeerde bladen. Prijs 3 cent. Bij elk twintigtal, dat van dezen Rooster besteld wordt, ontvangt men *gratis de*

WENKEN VOOR DEN ONDERWIJZER

bij dezen Rooster passende. Deze *Wenken* zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar tegen 3 cent per ex.

Het Bestuur verwacht, dat van deze uitgave, die in een reeds lang bestaande behoefte voorziet, een ruim gebruik zal worden gemaakt.

BOEKJES.

Een vijftal stellingen in betrekking tot de Zondagsschool, door A. LITTOOIJ, Geref. Pred. te *Middelburg*. Prijs 10 ct. **Wat heeft de Zondagsschool gedaan en wat kan ze doen ter verbrei**

ding van de kennis der Heilige Schrift? door Ds. A. Loois. Prijs 71 ct,

Huiscatechisatie 'en zondagsschool, door P. ORANJE, Hoofd eener Geref. School te *Amsterdam*. Prijs 72 ct.

Waarom opgeheven? door Ds. J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool. *Een boekje voor de leerlingen der hoogste klassen, met plaatjes*, door Ds. J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool en de Christelijke lectuur (in aansluiting aan Jachin's werk) door P. ORANJE. Prijs 10 ct.

Het Genadeverbond en de Zondagsschool, door Ds. T. Bos. Prijs 10 ct.

Hoe moet het Oude Testament op onze Zondagsscholen behandeld worden? door DR. J. C. DE MOOR. Prijs 72 ct.

Wat onderscheidt de Gereformeerde van de Methodistische Zondagsschool P door Ds. D.: POL. Prijs 72 ct.

De eeuw van het kind en het kind naar Gods Woord, door F. LETTINGA. Prijs 10 ct.

Het beste tuchtmiddel ook op de Zondagsschool, door A. JONKMAN. Prijs 10 ct.

Drie vragen beantwoord, door Ds. J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

Eenige wenken ter handhaving van Orde en Tucht op de Zondagsschool, door D. MULDER, Prijs 10 ct.

De Zondagsschool, een aangewezen middel in den Evangelisatiearbeid, door Ds. W. BREUKELAAR. Prijs 10 ct.'

De opleiding onzer a.s. Zondagsschoolonderwijzers, door A. VERLEUR. Prijs 10 ct.

Op welke wijze behooren nieuwe Zondagsscholen gestichten bestaande Zondagsscholen uitgebreid te worden, door Ds. G. WIELENGA.

De beteekenis van het Congres voor Gereformeerde Evangelisatie, door Ds. J. P. TAZELAAR.

De vertelling op de Zondagsschool, door P. ORANJE. Prijs 72 ct.

In zijn vorm van dezen Tijd. Openingsrede Algem. Vergadering, door DR. F. W. GROSHEIDE. Prijs 15 ct.

Hoofd en hart. Openingsrede Algem. Vergadering. Prijs 25 ct.

De Zondagsschool naar en in den geest van Christus, door Ds. W. H. GISPEN.

Zondagsschool en Vervolgklas, door Ds. J. P. TAZELAAR. Prijs 122 ct. **De Zondagsschool en de meergeroede standen**, door Ds. J. C. RULLMANN. Prijs 10 ct.

TRACTAATJES..

Een serie nieuwe Tractaatjes. 12 nummers. No. 1. De eerste Zon. dagsschool in ons land. No. 2. De kinderen door God geteld. No. 3. Bijna een moordenaar. No. 4. De gevonden geldbeurs. No. 5. Op het kerkhof te D. No. 6. Wat een moeder haar kind leerde. No. 7. Een kind, dat vroeg den Heere vreesde. No. 8. Bijna gered. No. 9. Een feest, dat in rouw eindigde. No. 10. Wat weet gij van den Heere Jezus? No. 11. De Bijbel en het Pistool. No. 12. Meer dan goud of zilver. Op gekleurd papier. Acht, pagina's. Prijs 2 cts. ; 100 ex. f 1.50 ; 250 ex. f 3.- ; 500 ex. f 5.50 ; 1000 ex. f 10.--. Gesorteerd.

BELONINGSKAARTJES.**Kaartjes No. 1, in pakjes van 500 kaartjes 50 cent.**

Van de belooningskaartjes No. 1 is een nieuwe soort uitgegeven. Wij danken het nog aan de goede zorgen van onzen vorigen Penningmeester, wijlen Ds. Loois. Met goede smaak heeft hij het uitgekozen. In verschillende zachte kleuren uitgevoerd; rose, groen, geel, enz., geven zij den tekst door twee sierlijke randjes omlijst. De Schriftuurplaats is met duidelijke letter in het witte middenvakje afgedrukt. Ze zijn voor kinderen zeer aantrekkelijk en worden druk verkocht. De prijs per pakje van 500 is 50 cent. Ze zijn *iets* duurder dan de oude, maar *veel* mooier.

Kaartjes No. 2, in pakjes van 100 kaartjes 40 cent.

De nieuwe kaartjes No. 2 hebben inderdaad een bekoorlijk aanzien (en zijn voor het kinderoog zeer aantrekkelijk).

Op zacht getinten ondergrond (in 6 verschillende kleuren verkrijgbaar) met een sierlijk randje omlijst, staat de tekst met bruine letter afgedrukt.

Aan de bovenzijde de naam „JACHIN" met flinke, mooie typen. Rechts een Bijbelsch tafereeltje in vier teekeningen: 1. Jezus' intocht in Jeruzalem. 2. De Goede Herder en Zijn schapen. 3. Jezus, de kinderen zegenend. 4. De wegleiding van Christus naar Golgotha.

Hoewel klein, zijn deze illustraties toch duidelijk en inderdaad fijn uitgevoerd. De prijs is dezelfde als die der oude soort.

Kaartjes No. 3, in pakjes van 25 kaartjes 30 cent.

12 pakjes à 2:5 ct. per pakje; 25 pakjes à 24 ct. per pakje; 50 pakjes à 22 et per pakje; 100 pakjes à 20 ct. per pakje.

Deze kaartjes zien er zeer aanlokkelijk uit. Zij bevatten landschapjes en bloemtakjes in frissche kleuren.' ^{Terzijde} in duidelijke letter een passende tekst. Wij vestigen er bijzonder de aandacht op. De leerlingen zullen ze met vreugde ontvangen.

Met het oog op het a.s. Kerstfeest wordt de aandacht gevestigd op **Het gouden snoer**, prijs 2 cl.; 100 ex. f 1.50; 250 ex. f 3.-; 500 ex. f 5.50; 1000 ex. f 10.-.

Voorzeggingen des O. T. aangaande den Heere Jezus, prijs 1 cl.; 100 ex. f 0.75; 250 ex. f 1.80; 500 ex. f 3.30; 1000 ex. f 6.-.

Drie Kerstliederen, door D. MULDER te *Zierikzee*. Prijs 1á cl.; 100 ex. f 1.25; 250 ex. f. 2.50.

Engelenzang, door R. VAN MAZIJK. Prijs 2cl.; 100 ex. f 0.35; 250' ex. f 0.80; 500 ex. f 1.55.

Nieuwe Diploma's, prijs 1 ex. f 0.12j-; 10 stuks, f 1.- 25 stuks f 2.25; 50 stuks f 4,-; 100 stuks f 7.-.

Bedient uzelf van onze uitgaven en beveelt ze bij anderen aan 1

VOOR DE LAAGSTE KLASSEN

DER

ZONDAGSSCHOLEN

3de tienduizental.

E. J. BOSCH JBZN. - NIJVERDAL 1916

Prijs per stuk 3 cent. Bij elk twintigtal, dat van dezen Rooster besteld wordt, ontvangt men gratis de

WENKEN VOOR DEN ONDERWIJZER

bij dezen Rooster passende.

Deze wenken zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar tegen 3 ct. per exemplaar.

INHOUD.

	BLADZ.
LIJST DER COMMISSIËN VOOR DE BOEKBEOORDEELING 3 MODERNE LIJNEN OP HET GEBIED DER ZONDAGSSCHOOL . 5-13 UITGAVEN VAN G. F. CALLENBACH	13-44
„ J. M. BREDE	45-58
W. KIRCHNER .	59
E. J. BOSCH JBZN.....	60
„ „ „FILLIPPUS“ . . ‘0 RUSTIG LEZEN . . 61-64 HET RAPPORT VAN DEN NEDERLANDSCHEN BOND VAN GEREFORMEERDE	

KNAPENLEIDERS	65-67. 68-71
UITGAVEN VAN „JACHIN	

UIT „JACHINS" STATUTEN.

ART. 2.

Het doel der Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging „JACHIN" is het bevorderen van den bloei der Gereformeerde Zondagsscholen.

Dit doel tracht de Vereeniging te bereiken

- a. door het tot stand brengen van een verband tusschen en samenwerking van alle Gereformeerde Zondagsscholen in ons land; b. door het uitgeven der hulpmiddelen ten dienste van de onderwijzers en de leerlingen der Zondagsschool ;
- c. door andere wettige middelen, die aan het doel bevordelijk kunnen zijn.

ART. 3.

Leden der Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging zijn allen, die met haar grondslag en haar doel instemmen en een jaarlijksche contributie betalen van ten minste 50 cents.

Het lidmaatschap vervalt door overlijden, door bedanken of door roeyement bij het niet naleven der statuten.

ART. 4.

M;--stens f0 leden, in één gemeente of in nabij elkander liggende gemeenten woonachtig, kunnen een afdeeling vormen. Deze betaalt aan de Vereeniging een jaarlijksche couiributie van 25 cent voor ieder harer leden..

ART. 5.

Corporatiën, mits rechtspersoonlijkheid bezittende, die met het doel en den grondslag van „JACHIN" instemmen en jaarlijks f 3 in de algemeene kas storten, verkrijgen daardoor het recht van een afdeeling met minder den 26 leden.

1

Iet **Bestuur** noodigt allen, die den arbeid"der Zondagsschool wenschen te steunen, uit, lid te worden van „JACHIN" en• in hun omgeving nieuwe leden voor de Vereeniging aan te werven.

De Gereformeerde Zondagsscholen, die nog niet bij „Jachin" zich aansloten, wekken wij dringend op, zulks te doen. Het is allereerst in hun eigen belang. Zich bij „Jachin" te' voegen, doet meelevén en geeft allerlei voordeelen voor het bestuur, voor de onderwijzers - en niet het minst voor de' leerlingen.

Het, adres van den Penningmeester is: den Eerw. Heer P. KOSTER te *Valt hermond*.

Het adres van den eersten Secretaris is.: den WelEd. Heer P. ORANJE, Eikenweg 4 te *Amsterdam*.